

Prakalba

Kaip viskas pasaulėj persimaino, taip persikeis ilgainiui ir žmonių papročiai. Ką aš numanydamas, ėmiau ir surašiau ne vien papročius, bet ir juokavimus žmonių mūsų gadynės. O tai dėl to, idant atenčios giminės žinotų, kas tiko žemaičiams su lietuviais gale mūsų devynioliktojo amžiaus. Žinodamas lietuviams užvis tinkant daiktus Dievo, tyčiomis įkaišiau še ne čia naujas šventas giesmes. Jei ta knygelė patiks mokantiems skaityti, tegul skaito, o jei nepatiks, lai sviedžia į pakurtą pečių. O nors taip katras padarys, tačiau užliks kame nor bent viena, kurią atenčios giminės juokdamos skaitys.

Nusimanau ne viską tesurašęs, bet turiu viltį atsirasiant mokytą vyrą, kurs mano paveizdą sekdamas, surinks ir likusius dalykus.

Vardai miestelių ir ūlyčių, arba sodų, toj knygelėj priminavoti, taipogi vardai ir pavardės žmonių nėra išmislyti per raštinyką, bet tikri.

Tankiai su sermėga apsilvilkusi vaikščioja tikra išmintis.

Priežodis

Pačiame pajūryj, Palangos miestelyj, buvo ūkinykas, vadinamas Jonas Viskantas, pasiturįs ir katalikas. Kurs, vedęs moterį iš kretingiškių Elžę Šikšnalę, turėjo sūnų, vardu Jūzupą. Tą vaiką pramokė truputį rašto Palangos altarista kunigas Jonas Baužinskis.

Jau paūgterėjusį sūnų tėvas vedė su savim silkelių žvejoti, pleksnių gaudyti, menkių meškerioti ir vilkti iš jūros kerpės su gintarais. Bet žuvies neblaimėdamas, vieną kartą sakė moteriai savo: "Ar žinai ką, motyn: mūsų pajūrio smiltys maž teduoda duonos, aš ketu Juzę nuvežti į Klaipėdą, kad amato išmoktų." Atsakė Elzbietė: "Teisybė, amatą mokėdamas, nepritrūks duonos."

Taip pašnekėjęs tėvas vieną rytą pakinkino arklius, pasvadino į vežimą vaiką ir vežė į Klaipėdą kaip ožaitį į turgų ve ve bliuanantį. Nuvažiavęs pristatė Juzę prie vokyčio meistro kriaučystos mokyties ant dvylikos metų.

Vos trejetui metelių praslinkus, parėjo į Palangą Juzė. Tėvas, jį pamatęs, tarė: "Kas tai yra, sūnau? Ko sugrįžai? Ar tai viešėti, ar su visu?" Šis atsakė: "Tėvali, su visu, ne vien parėjau, bet išbėgau, neagalėjau bedatūrėti. Meistras mano piktas be galo, kad jį giltinė pagautų: vos, girdi, išėjęs į miestą, truputį patruksiu, tujaus sugrįžus šmiaukš šmiaukš su bizūnu per nugarą. Dabar sako: "Tu, leiši, rakali, valgysi mano duoną, o nieko nedirbsi, aš tau parodysiu, kame blezdingos žiemavoja!" Atsakė tėvas: "Meistras tau davė šmiaukš šmiaukš su bizūnu, o nuo manęs gausi čakš čakš su lazda; ko grįžai nelaiku, mokslo nepabengęs?" Juzė, ranką tėvo bučiuodamas, tarė: "Nebreiks to, tėvali! Aš jau moku gerai čikš čikš sukirpti ir dailiai susiūti. Ponams drapanų nesiūsiu, bet žmonėms; dėl dirbimo mažiaus teuždirbsiu, bet duonos turėsiu."

Motyna, pamačiusi seniai beregėtą sūnų, didžiai prasidžiugo ir meldė vyro, idant leistų vaikui namie paviešėtis bent dvejetą nedėlių.

Jūzupas beviešėdamas pasiūdinęs sau juodą šikšnos skrynelę su pasamonais, sudėjo į tą marškinius, skepetus, gelumbės jupele, siuvamąjį žiedą ir žirkles, pasakė tėvams sudievu, apsilviko su trumpu šarku, apsimovė su bryliu, apsiavė prūsų papročiu su klumpiais, įsikabino į kukšterą savo šikšnos skrynelę, gavo nuo tėvo tris rublius ir iškeliavo Kretington linkan.

Išeidamas Juzukas turėjo vos aštuoniolika metų amžiaus savo. Akys jo buvo rudos, plaukai garbanoti, veidas baltas, augumas vidutinis, pats tiesus ir liemeningas it nendrė. Žodžiu sakant, gražus buvo jaunikaitis. Klaipėdoj išmoko dar su skripyčioms dzirzginti ir dėl to tas visumet skrynelėj nešiojo.

Sulig diena išėjimo pragaišo, kaip į vandenį įkrito, veltui užvis Viskantienė teiravos, klausinėjo žmonių, atvažiuojančių į Palangą žuvies pirkti. Visi sakė nežinantys, negirdėjusys apie jos sūnų. Raukės nemitusi motyna ir kartais ašarojo. O Viskantas, tai kažį kumet pamatęs, sakė: "Ko miauzgi kaip katė, pelė vaikams nešdama, juk jei vedums vaikas būtų pritrūkęs duonos, skelbtųsi; tur būti jam gerai tarp žmonių, kad nė vėjas nuo jo nepučia." Moteris atsakė: "Je je, rasi kame numirė." Tarė vyras: "Mirdamas būtų pasisakęs, iš kur esąs, o žmonės palaidojusys būtų vedum žinią davę."

Keturiems metams nuo išėjimo Jūzupo praslinkus, rudeniop įvažiavo kažį kas brėkštant prie Viskanto su gražiais ratais, su trimis dailiais bėrais arkliais ir su motriška, kuri ant keliais turėjo vaiką. Elzbietė, šokusi prie lango, tarė: "Kas čia, meldžiamieji, įvažiavo? Nee, bene Juzė tiktai? Vardan Viešpaties, kame būtų tą motrišką gavęs?" Tai pasakiusi, spruko pro duris, sutiko savo sūnų ir pradėjo iš džiaugsmo verkti. Suėjęs į trobą, arba grinčią, Juzukas pabučiavo kelis kartus rankas motynos savo ir atsiliopė: "Motynele, šitai sūnus mano Kazelė, šitai moteris mano Domicė." Atsakė motyna: "Nu, gerai, gerai, ačiū Viešpačiui,

kad gyvas tebesi, aš kartkartėms meldžiaus už dūšią tavo ir tariau jau mirus. Joni, bėk tu šarpiai į miestelį, paieškok tėvą ir pasakyk Juzelę parvažiauvus." Jūzupas, pamatęs tėvą pareinant, išskriejo lig vartų jo sutikti ir abi ranki pabučiavo. O tėvas tarė: "Nu, garbė Dievui, kad susivokei; no motyna jau ir akių pritrūko beverkdama." Įėjus į trobą, Jūzupas tarė: "Šitai, tėveli, gera moteris mano Domicelė, šitai ir sūnus mano rubuilis Kazė, nuo šv. Roko jau antrus metus užkliudęs. Labai yra geras, nes pieno sriubt sriubt dienos būvy pusgorčių išgeria, o košė negal nė pasirodyti, tujaus perima ir prašo motynos daugesniai niam niam sakydamas." Tarė Viskantas: "Nėra ko už tą pykti, kas gerai valgo, tas yra sveikas, bus iš jo stiprus darbinukas."

Po to šnekesio visi susėdo, o Elzbietė sakė: "Rasi ir alkani esate, reikia patiekti valgį." Tai tarusi, išėjo į priemenę ir liepė mergelei ugnį sukurti. Kuri sukūrusi pakaitino saldaus pieno ir išvirė bulves, arba roputes. Tas ant stalo padėjusi, atnešė bliūdą pieno rūgšto su bliūdaliu kastinio. Visi kėlės, sukalbėjo poterus ir sėdo valgyti. Kazė drožė atsisipirdamas saldų pieną. Pavalgę sukilo, poterus atkalbėjo ir pabučiavo tėvams rankas. O jogei buvo kelionėj pavargusys, ėjo tujaus gulti.

Ryto metą Viskantienė išvirino pusrytei rūgštą roputynę su džiuvusia avienos meisa, kuri visiems dideliai patiko. Jūzupas pavalgęs tarė: "Ačiū tau, motynele, seniai buvau besrėbęs taip skanaus viralo! Mano Domicė sugeba skaniai virti, bet motynelės valgis visumet yra skanesnis, arba gardesnis."

Domicelė tujaus užsigeidė eiti į pajūrį, nes jūros niekumet buvo nemačiusi. Jūzupas pakinkė arklius, pats važiavo ir nuvežė moterį su vaiku. Arkliai, pamatę vilnis, pradėjo baidyties. Domicelė, išsėdusi iš ratų, sudrebėjo, klaupės, persižegnojo ir tarė: "Oi Viešpatie Dieve, kaip tu didis esi, kurs tokius vandenis sutvėrei! Gerai tai sakote: Palanga pasaulės pabanga, kurios aš amžiuo savo netariaus regėsianti." Atsakė Jūzupas: "Ne pabanga, už tos jūros yra Žvėdų žemė, bet jogei jūra yra plati per penkias dešimtis mylių, todėl antro pašalio negalim matyti."

Diena buvo saulėta, gan šilta, todėl Kazė, ant smiltyne pasvadintas, kaip jei kiti vaikai, į pajūrį atvesti, pilstaliojo smilteles ir gražius akmenelius rinko. Burną pagaliaus savo su tais prikišo. Visi, prisistebėję kiek tinkamys, grįžo namon.

Po gerų pietų Jūzupas sukinėdamas tarė: "Nu, kas dabar bus: gurkš gurkš gerai privalgėm, nors eik gulti." Viskantienė atsakė: "Galit valandą pagulėti pakaičio, bet neilgai, nes aš noriu, kad man papasakotum apie visą savo kelionę, kurioj buvai, išėjęs nuo mūsų. Kaip tau klojos ir iš kur gavai martelę?" Šis atsakė: "Gerai, gerai, motynele, išbelsiu, išpasakosiu su visais išgaliais, bet nugis styri styri eikim gulti." Tai taręs, ėmė moterį savo, įlindo į šalutinę ir atgulė. Begulint atėjo trys susiedai aplankyti Jūzupo ir jo tėvų. Kėlęs Jūzupas pasveikino svečius, sėdos ir tarė: "Nugis išsižiokit, pastatykitės ausis ir klausykit: apsakysiu bent pradžių kelionės mano, nes to nori gera mano motynalė."

Pirmas vakaras

Kaip atmenat, pirm ketverių metų išėjau nuo jūsų bakš bakš su klumpiais apsiavęs ir atvykau į Kretingą. Truputį tarsi pavargęs, šmurkš įlindau į karčemą, pirkau nuo žydo pyrago, ėmiau alaus kvartą, pavalgiau, pailsėjaus ir, nieko netrukęs, leidaus Salantų linkan.

Atėjęs į Asteikinę karčemą, sėdaus ir tariau: "Rendoriau, esmi kriaučius, patark man, kame galiu gauti darbo?" Atsakė Žydas: "Niu, ką aš galiu žinoti?" Tai išgirdęs, brinkt pamečiau ant stalo jam pusę auginsino. Tuokart tarė žydas: "Niu, dabar kas kitas, eik tamsta į Kūlupėnų sodą, ten žmonės Plioterio turtingi, užėik prie Stropaus, gausi ir darbą, ir uždarbę."

Taip pamokytas atėjau į sodą, dasiklausiau Stropaus ir įėjau į kiemą. Pamatęs žmogų, sakiau: "Tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus" ir tariau: "Bene gaspadorių sutinku?" Tas atsakė: "Teisybė, esmi tų namų gaspadorius." Tuokart tariau: "Tėvali, esmi Viskantas, kriaučius iš Palangos, katalikas, mokiaus siūti Klaipėdoj, pasiūsiu tamstai drapanas ir gerai, ir pigiai, ar turėsi darbo?" Vedum bešnekant, tic atėjo motriška. Stropus tarė: "Nu ką, motyn, ar turim ką siūdinti?" Ši atsakė: "O kaipgis, reikia tasgatis kailinių šeimynai, strupkių mergelėms, sūnui Prancei jupelės, o ar tas, ar kitas meistras siūs, vis tas pats, juk sakos užmokesnyj prisileisiąs." Tarė Stropus: "Nu, gerai, siūk jau, siūk."

Aš tujaus brūkš brūkš atsegiau savo šikšniņį, ėmiau mierą ir pradėjau siūti kailinius vaikiukui. Nedėlios dienos atėjus, keliavau su šeimyna į Kartenos bažnyčią, pasimeldžiau ir lig laiku sugrįžau. Preibio iš Sausgalvių duktė, iš bažnyčios grįždama, atėjo prie Stropaus; Kniūkštelis Juzė su savo seseria taipogi atvyko, nes Stropus buvo nuo visų mylimas. Susiėjo namų mergelės, ir susirinko gražus būrelis.

Aš, matydamas mergeles viau viau žiovaujant, atsiliepiu: "Ką dabar dirbsime? Šitai *palauminėkim!*" Visi atsakė: "Nu gerai, gerai!" Mergaitės man pirmam užrišo no vieno aki, pradėjau graibyti kaip žuvis sumieštame vandeny ir capt capt beregint visus sugaudžiau. Paskiaus gaudė Juzė: nušilom it pirtyj ir plekš plekš susėdom ant suolais.

Truputį atsipūtus, tariau: "Nu, mergelės, dabar ve ve padainiuokit." Bet šios ki ki ki juokdamos nė viena nediršo pradėti. Tuo tarpu krūpšt krūpšt į trobą įkrūpštino bobelė. Aš, prie jos prikibęs, tariau: "Motynele, šitai jaunos nenori dainiuoti, padainiuok mums kokią norint senų dienų dainelę." Ta, tūpt prie pečiaus atsisėdusi, tarė: "Nu, gerai, vaikalčiai, padainiuosiu." Ir pradėjo:

Dainė

Išoko oželis į rūtų daržą,
Oi vei, oi vei, į rūtų daržą.
Išėjo bobutė ožio varyti,
Oi vei, oi vei, ožio varyti.
Nedoras ožiukas nenor klausyti,
Oi vei, oi vei, nenor klausyti.
Ėmė bobutė ilgą votegą,
Oi vei, oi vei, ilgą votegą.
Uždrožė ožiukui per pat uodegą,
Oi vei, oi vei ir t.t.
Išbėgo oželis į tyrus laukus,
Oi vei, oi vei ir t.t.
Išėjo bobutė ožio ieškoti,
Oi vei, oi vei ir t.t.
Sutiko bobutė du vilku pilku,
Oi vei ir t.t.
Ar neregėjot, vilkeliai, mano oželio?
Oi vei ir t.t.
Jau tavo oželio rageliai vieni,
Oi vei ir t.t.
Ėjo bobutė ragų ieškoti,
Oi vei ir t.t.
Atrado bobutė du didžiu ragu,
Oi vei ir t.t.
Iš tų padirbo du gražiu trūbu,
Oi vei ir t.t.
Pardavė bobutė tik vieną trūbą,
Oi vei ir t.t.
Nupirko bobutė sau gražų rūbą,
Oi vei ir t.t.
Piemuo, išmeldęs antrojo rago,
Oi vei ir t.t.
Davė bobutei arklio posnagą,
Oi vei ir t.t.
Padirbos bobutė gražų indelį
Oi vei ir t.t.
Už tą įgijo molio puodelį,
Oi vei ir t.t.
Išvirė bobutė sau putrą juodą,
Oi vei ir t.t.
Sukūlė bobutė ir patį puodą,
Oi vei ir t.t.

Pabengusi tarė: "Matot, vaikalčiai, ką mokėjau, tą padainiavau. Netoli nuo vieškelio gyveno čia Kūlpėnuose Salys, kurs turėjo pačią jau nebjauną, tebebuvo pačios motyna ir motynos motyna, senole vadinama, ta mane išmokė oželio. Sena ta jau gadynė." Mes visi sušukom: "Ačiū, ačiū, bobutele, tamstos dainelė labai yra graži!" Tai girdėdama, bobutė ki ki ki juokties pradėjo ir tarė: "Ar matot, mergelės, aš ir sena dar moku, o jūs dainiuodamos šaukiat lia lia lia, o žodžių nė kokių!"

Bobutei laukan išsistūmus, mergelės pradėjo taisyties namon grįžti, ką aš regėdamas brakš atidariau skrynelę savo, išėmiau skripyčias ir vos dvejetą kartų džir džir smičiu pertraukiau, visi svečiai sukrutėjo. Mergelės šnibzdėjo kita kitai: "Ar matai, tas gražus vaikas ir griežti mokas." Tujaus atsiliepiu: "Nu, sveteliai, pašokit *kunigaikštį Palubinskį*, aš pagriešiu." Per nelaimę ne visos temokėjo šokti tą seną tancę, lygią prancūzų kadriliui. Taisiau, mokiau, bet, negalėdamas spėriai surėdyti, pradėjau čirškinti prūšą. Svečiai, beregint po keturis sustojusys, tūpt tūpt šokinėjo, it kazokui su bizūnu griežiant.

Mums besivoliuojant, pradėjo brėkšti. Stropienės samdyta mergelė Kotrė patiesė stalą, atnešė didį bliūdą bulvių ir pieno puodą. Svečiai nušilę neprašydinos, susėdo, pavalgė, pasakė Stropams sudievu ir išėjo namon.

Ir aš ant to bengiu šį vakarą pasakojimą mano. Tai taręs, kėliaus ir visi klausantys. Susiedai, prie Viskanto buvusys, lygia dalia ėjo namon.

Antras vakaras

Vėl namiškiams antrą vakarą susėdus, Jūzupas šiaip prabilo:

Apsiuvęs Stropus, gavau pustrėčio rublio, būt galėjęs ir daugiau rasti darbo Kūlupėnuose, bet, geisdamas žinoti, kaip gyvena žmonės kalne, sudėjau į skrynelę savo daiktus ir kumbrinau.

Perėjęs Nasrėnų sodą ir upalį Salantą, pamačiau po kairės rankos gražų gyvenimą ir tic įėjau į žardieną. Tujaus apšoko mane keturi šunys: vienas vampt vampt lojo, kitas cyp cyp cypė, trečias vau vau kaukė, ketvirtas juokės ir dantis rodė, o visi norėjo paragauti, ar skanios mano kenklės. Privarė mane prie žiogrio, negalėjau nė žingsnio žengti. Paregėjęs tai, vaikiukas apgynė mane.

Tiesiau ėjau į numą, nes ten žmones regėjau. Sutikęs vieną pusamžį, su juodai dažyta sermėga apsilvilkusį, tariau: "Pasakyk, tėvai, be nesi tamsta gaspadorius tų namų?" Atsakė: "Antštikai, esmi gaspadoriu, vadinuos Kazimieras Žvinklys." Aš tariau: "Esmi iš Palangos kriaučius Jūzupas Viskantas. Sugebu siūti čiukas, jupeles, kamzuoles, sermėgas, šalbierkas, šniūrelkas, striupkes, išilginius, kailinius ir visa, ką liepsi, pagaliaus skilandžius, dešras ir vėdarus."

Kazimieras juokdamas atsakė: "Tadgi esi vėdaro kriaučius." - Taip, taip, tevali, vėdaro kriaučius, ar turėsi ką darbo?"

Kazimieras: "Nu, gerai, eik į trobą, gausi darbą." Vos į trobą įėjęs, radau namų gaspadinę, pasisakiau kas esąs, pasveikinau, padėjau skrynelę ir brakš brakš kraulojau daiktus savo.

Gaspadinė atnešė kailius ir tarė: "Siūsi man kailinius trumpus imk mierą." Aš, beregint tai padaręs, plekš sėdaus ir pradėjau šast šast raižyti kailius. Pasiuvau taip prie kūno pritinkančius, taip gražius, jog visi stebėjos.

Viskas klojos, bet štai nelaimė gaspadoriams: duktė Jonkelė šeštų metų amžiaus, kėlės ryto metą, atspruko į numą ir šildės prie ugnies. Sušilusi basa bėgo į daržą grūšių su obulais rankioti. Rytas buvo šaltas, mergelelę paėmė žvarbė, tujaus nustojo balso nes gerklė pradėjo skaudėti. Tėvai sakė: "Et, vaikas sprandą nutrūko, reiks vesti prie sprandinykės, ir išgis. Tuo tarpu Jonkelė jau atgulė, suputo kaklas, pradėjo krenkšti, it šunelis loti. Persigandęs tėvas parbogino iš Salantų kažį kokį žydą gydytoją, kurs, apveizėjęs vaiką, tarė: "Tėvai, nebreikia mergelei daktaro: kruopas yra liga baisi, nebtvers."

Užsakymas įvyko: vos penketą dienų pagulėjusi, Jonkelė numirė. Kas buvo verksmo ir šaukimo, užvis motynos, negaliu apsaityti.

Aš su visu savo darbu persikėliau iš trobos į klėtį. Pasidarė budynė; tėvai davė žodį gentims. Atėjo iš Klausgalvų Ona Vaičienė su dukteria, iš Skaudalių, iš Kūliasodos kūmos, susiedai ir taip toliaus. Giedojo ir šaukė atsispirdamys per kiaurą naktį. Pirmą vakarą aš kyšt įkišau galvą į trobą, pamačiau pilną žmonių, tačiau šmakš įlindau ir šiuli šiuli įsigrūmiau pagaliaus už stalą. Vos giedotojams pabengus giesmę *Jėzau mylas*, aš strupt stojaus ir balsu atsiliepiu: "Susiedaliai, noriu pagiedoti naują giesmę, jūs nepritarsite, nes žodžių nežinot, tačiau pasiklausykit."

Giesmė apie šventą Lauryną

Gaida kaip Linksminkis, dangau

Kad katalikų viera platinosi,
Daugel pagonų iš to piktinosi,
Todėl ciecoriai, kada tai regėjo,
Ją išnaikinti būtinai norėjo.

Būdamys tuokart didžiame apmaude,
Kaip galėdamys katalikus spaudė.
Tris šimtus metų krikščionys kentėjo,
Galybės svieta visos sutrupėjo.

Daug katalikų nekaltai pražuvo,
Valerijonas, kad ciecoriu buvo.
Sikstą, popiežių, pradėjo baidyti
Liepė dievaičiams apieras daryti.

Šiam to nedarant, į kalinį varė.
Šventas Laurynas, jį sutikęs, tarė:
"Kur eini, tėvai, sūnelį palikęs,
Ar nusidėjau, ar radaus netikęs?"

Juk tu né mišių be manęs nelaikėi,
Kodėl gi dabar apleidi taip veikiai?"
Atsakė Sikstas: "Tavęs neapleidžiu,
Tiktai kantrybės nuo Viešpaties geidžiu.

Po trijų dienų ciecorių regėsi;
Daugiau už mane, kaip jaunas, kentėsi.
Tuo tarpu surink aklus, raišus, kurtus
Ir išdalyk jiems tos bažnyčios turtus".

Laurynas tujaus į kalnus nukako,
Tenai suvokė našlę Cirijaką.
Kurią sušelpęs, kitus vėl atrado
Urvuose žemės, bekenčiančius badą.

Krescencijonui akis atidarė,
Daugybę plikių padoriai apdarė.
Išgirdo žmones į kalinį dedant,
O šventą Sikstą prie ciecoriaus vedant,

Užbėgęs kelią - "Tėve šventas", - tarė,
"Ką tamstai baisūs pagonys padarė!
Jau skarbus Dievo, kuriuos tik įgijau,
Visus ubagams, plikiams išdalijau".

Atsakė Sikstas: "Laiko jau nebėra,
Einu guldyti galvą dar už vierą".
Žalnieriai šventą Lauryną sugavo,
Surišę vedė pas ciecorių savo.

Valerijonas džiaugės jį sugavęs,
Kaip būtų didžius jau pinigus gavęs.
Tarė: "Atleisiu tau ir piktus darbus,
Tiktai parodyk katalikų skarbus".

Kad švents Laurynas nieko nekalbėjo,
Tujaus apkaltą į kalinį dėjo.
Kalinyj buvo Lucilius apjakęs,
Per didį verksmą nė akių nebtkęs.

Tas, kad į Kristų Jėzų įtikėjo,
Priimdams krikštą staiga praregėjo.
Sergantys žmonės, išgirdę naujyną,
Ėjo gydyties prie švento Lauryno.

Ciecoriaus tarnas sūdzia Ipolitas
Vėl klausė: "Kurgi skarbas uždarytas?"
Laurynas tarė: „Jeigu įtikėsi,
Skarbus ir džiaugsmą amžiną turėsi".

Ipolits tujaus Kristui įtikėjo,
Krikštijams dangaus linksmybes regėjo.
Dabar glabojo šventojo Lauryno:
"Meldžiams, apkrikštyk ir mano šeimyną."

Paskiaus ciecorius, biškį laiko gavęs,
Liepė Lauryną atvesti prie savęs.
Tarė: "Kunige, pamesk atkaklybę,
Kur yra nauda, pasakyk teisybę."

Atsakė šventas: "Manęs nepapeiksi,
Jei tik tris dienas dėl manęs daleisi,
Idant galėčiau skarbus surankioti
Ir tuos galybei jūsų atiduoti".

Ciecorius rodė savo linksmą veidą,
Per treitą dienų rankioti daleido.
Šventas, kiek tiktai pavargėlių buvo,
Visus surinkęs į didelę krūvą,

Rodydams tarė: "Šitai skarbai geisti,
Dabar jau gali ir mane paleisti."
Išgirdęs ponas žodžius mūčelnyko
Kaipo pabartas dideliai supyko.

Liepė Laurynui balvonus garbinti
Ir juos už tikrus dievus išpažinti.
O kad šventasis nepasikloniojo,
Nuvilkę rūbus su lenciūgais tvojo.

Po to plakimo ne vien nepaleidė,
Bet dar didesnėms mūkomis jį baidė.
Šiam dar neklausant, šonus jo degino
Visą iškepti ugnyje ketino.

Laurynas meldė: „Jėzau Kristau pone,
Daryk su savo tarnaičiu malonę!
Jog išpažinau tavo vardą šventą,
Dėl to baisiausias dabar mūkas kentū!"

Švinkulkėms mušams, meldė kaip įmanė:
"Viešpatie Jėzau, imk jau dūšią mano!"
Ir buvo žodžiai iš dangaus girdėti:
"Reiks tau, Laurynai, dar daugiau kentėti!"

Vėl su lenciūgais ano kūną tvojo,
O šventas už tai Dievui dėkavojo.
Tada Romanas, žalnierius, prašneko,
Jog jam aniolą pamatyti teko,

Kaipo gražiausią ir skaisų vaikiną,
Šluostantį kraują nuo švento Lauryno.
Tai paregėjęs, į Jėzų tikėjo,
Priėmė krikštą ir kraują praliejo.

Ciecoriui liepiant atbogino pėdes,
Iš gelžies kaltas, kaip kokias ekėtes.
Ant tų paguldę, su lenciūgais rišo,
Paskiaus dar ugnį į apačią kišo.

Kepams Laurynas nė maž nestenėjo,
Bet dabar tarsi juokuoti pradėjo:
"Ciecoriau, tarė, jau iškepei vieną,
Versk antrą pusę ir valgyk žmogieną!"

Mirdamas tarė: „Jau i dangų eisiu;
Nieko neturiu, nieko neapleisiu
Ciecorius, kada mirusį pamatė,
Iš skausmo širdies plaukai pasistatė.

Styrino šalin, pinigų negavęs,
Vardą tironies uždirbęs dėl savęs.
Šventas Lauryne, mūčelnyke Rymo,
Matai, kokį mes kenčiam prispaudimą!

Išmelsk nuo Dievo dėl mūsų kantrybės,
O vieroj savo didžiausios tvirtybės,
Kad galėtumėm už vierą numirti,
Linksmųjų dangaus su tavim datirti!

Garbė tau, Dieve, traicėję šventoj vienas,
Tegul būn nugis ir per visas dienas. Amen.

Vos tą giesmę pabengiau, sušuko žmonės: "Ai meldžiamasis, duok mums išrašus, mes čia, Kalnalyj, turim stebuklingą šv. Lauryną, o giesmės neturim. Dabar galėsime giedoti bažnyčelėj." Atsakiau: "Gerai, gerai, duosiu ir pats dabar išrašysiu." Mergelės užvis pradėjo apie mane teirauties, sakydamos: "Kas tas toks? Kas tas toks?" Namiškiai atsakė: "Yra tai kriaučius iš Palangos, čia siuva." Mergelės pridūrė: "Bet koks jaunas, koks dailus ir kokia maloni jo gaida! Gražu ir veizėti, ir klausyties."

Budynei bengiantis, reikėjo išvežti į Gargždelę kūną. Važnyčiai jau užvažiavus ir žmonėms į ratus įdėjus, aš, pakeperst į tuos išokęs, sušukau: "Susiedaliai, gentys, giminės, kūmos, dėdės, dėdinės, tetutės ir bobutės, klausykitės, noriu keletą žodžių pratarti." Tujaus persižegnojau: "Vardan Dievo Tėvo ir Sūnaus ir Dvasios Šventos. Amen."

Studentus žėkelius,
Mažus kūdikelius,
Norint verk ir bliaua,
Smertis nepaliauna
Jų pjauti.
Giesmė

Tie žodžiai, drukavotose knygose užrašyti, šiandien išsipildė. Maža Jonkelė, tarsi sveika ir graži, staiga nuo ligos sugrobtą, blioė, verkė, nenorėjo mirti, tačiau nedoras smertis, to neveizėdamas, ją papjovė. Gailis jos tėvai, gailis broliai su seserimis, gailis šeimyna, gailiuos ir aš, nors atėjūnas.

Bet argi nėra ko gailėtis? Šitai vos šeštus metus amžiaus savo eidama, jau mokėjo poterelius, niekumet negulė nei kėlė nesukalbėjusi. Niekumet nesėdo prie valgio nei nuo to kėlės nepersižegnojusi ir bent *Tėve mūsų* nesukalbėjusi. Guldama ir keldama sveikino tėvus savo. Pasiuntmenėj jau buvo už ranką ilgesnė. Plaukeliai jos baltai geltoni it lineliai, akelės žydros, rankelės smulkios, nuplautos. Gražiai užvis šventą rytą apdaryta, tikrai buvo it aniolelis. Dėl to tai ir Viešpats atėmė ją, idant draugystėj aniolų patalpintų. Mes verkiam, o ana džiaugias; mes gailimės, o ana linksminas ir sako: "Kas tą žino, ilgai gyvendama, ar būčiau sau nupelnusi tokias gėrybes, kokias šiandien turiu per nuopelnus Išganytojo mūsų Jėzaus Kristaus." Veizi iš aukšto į mumis ir tarsi sako šiuos žodžius: "Sudievu tau, mylimoji matušele mano, sudievu, tetušeli! Nerūpinkitos manimi, aš čionai, antrame amžiu, dar geresnį radau tėvelį, maloningiausią Dievą mūsų. Lauksiu judviejų danguje, o sulaukusi su džiaugsmu priimsiu. Lygia dalia sudievu jums, seserelės ir broleliai, su kuriais bėgiojau ir obulus rankiojau. Mylėjau jumis, ir jūs mane mylėjot, melsiu Viešpaties, kad, pabengusys amžių savo, prie manęs ateitumėt. Sudievu jums, geros mergelės ir vaikeliai, kurie manęs niekumet neužrūstinot. Palikit sveiki ir to dabokit, idant per gerą gyvenimą nupelnytumėt sau vietą tame danguje, kuriame aš būsiu per amžių amžius. Amen."

Pabengęs tą prakalbą, drinkt nuo ratų nušokau, giedotojai pradėjo šaukti *Vaikai, panelės, maži, garbinkite*, ir išvežė kūną. O aš sugrįžau prie savo darbo.

Elzbiėtė atsiliepė: "Nors gražu klausyties apsakymo keleivystos tavo, tačiau eikim gulti, nes akys jau merkias." Visiems sukilus, tarė Elzbiėtė: "Nu, vaikai, klaupkitės, poterus sukalbėkit ir eikit ilsėti."

Trečias vakaras

Darbą pabengęs, kad taisiaus išeiti, Žvinklys padoriai man užmokėjo ir sakė ačiū už prakalbą, kurią, išvežant jo vaiką, pasakiau. Dar patarė, kad eičiau į Žeimius pas turtingą ūkininką Razmą. Aš taip ir padariau; kėbli nuėjęs, tariau: "Tėvali, esmi vėdaro kriaučius iš Palangos, bene turėtum darbo? Jei turi, viską pasiūsiu ir nebranginsiuos."

Razmas atsake: "Gausi darbo, padėkis savo kromą." Ką aš išgirdęs bempt pamečiau kukšterą ir pasitaisiau siūti. Įėjo mergelė graži, girdi, it rožė, duktė ūkininko, ir sakė: "Tamsta siūsi dėl manęs kailinius trumpus, teikis pamieruoti." Aš, tai padaręs, pradėjau savo darbą. Siūdamas išpuikinau taip, jog visoj sodoj nė viena tokių neturėjo. Atėjus nedėlios dienai, keliavom į Salantus, pirmą kartą amžių savo buvau tame miestelyj; kiek tame yra namų, nesuskaičiau. Rodės man tiktai daugėsniai esant žydų, kaip katalikų. Bajorų ir maskolių ne vien miestelyj, bet ir parakvijoje, turinčioj 8050 dūšių, sakė būtinai nesant.

Sumą laikė kunigas Staškauskis, pamokslą sakė probaščius Kazimieras Bielskis, vyras nebjaunas, žilas, bet didžiai išaukiąs. Žmonių priėjo pilna bažnyčia; vyriški buvo apsidarę su kailiniais ar su pilkomis milo sermėgomis, siūtomis su liemeniu. Seni turėjo kepures lenktineles su avikailio pakutromis. Jauni - apvalias, ant viršų platesnes, it duonos kepaliukas, su šikšnos priekakčiu. Visi apsiavę su batais, bet tuos dėvėja tiktai lig išeidamys iš bažnyčios. Išėję, vasarą eina basi namon, šaltame laike aunas su naginėmis.

Naginės, parauktos iš kailio žalio, nedirbto, maž terauginto, yra negerais avalais. Kojos nesgi tujaus sušlampa, sušlapusios šąla, dėl to tai daug ten yra kurčių žmonių. Geresni yra mūsų klumpiai, su kuriais gal ir po klaną braidyti, ir nesušlapti. Ne veltui juos Prūsuose visi nešioja.

Motriškiosios, tiesą pasakius, čia labai yra gačnios: bažnyčioj buvo apsidariusios su strupkėmis, už aplinkui kvaldotomis, su sijonais, margai dažytais, pačių austais. Galvos aprutultos su didžiais pirktiniais skepetais, antsiklėstusios su tokiais pat raiščiais. Neturtingos su namie automis žičkuotomis skaromis. Ant krūtine jų gal regėti daug brostvų, škaplierius ant plačiais raudonais

pasaitais.

Kojos apautos su šikšnos korpėmis, retai kurios su naginėmis. Išėjusios iš bažnyčios, visos kurpes meta žemėn.

Sako, taip pat darantys žmonės Mosėdžio, Lenkimų, Skuodo, Ylakių, Ginteliškės, Platelių, Plungės ir Kartenos parakvijose.

Giedotojai ir giedotojos, į klaupkas susėdę, giedojo pakarčiui gražiai, bet rožančiaus *Sveika, Marija* labai greitai. Norėjau perspėti, vienok kas manęs klausys?

Iš Salantų namon pareinant, prikibo prie manęs keletas vaikinių ir sakė: "Mes pavalgę šiandien ateisime prie Razmo." Taip ir padarė: susirinko vakarop gan vaikinių. Žemė buvo užšalus, nes tai atsitiko advente; visų pirma mušėme *ritinį*. Sustoję mūsujų keturi iš vieno galo, keturi iš antro, tad kaip droš kurs su ritmušu, ritmis lekia brumzdamas. Patol vargšas negavo atilsio, pakol nepersprogo. O buvo padirbtas iš ruoplio beržo.

Pailsę bildu bildu susmukom į trobą ir pradėjom su *ožkapile* terlioties. Motriškė tūrėjos ant keliais podušką, vienas vaikiukas antsvėpęs bakš galvą į podušką įdūrė, o motriškė uždengė jam akis. Tuo tarpu vienas iš mūsujų cinkt su žiužiu taip uždrožė, jog ir plaučiai antsvėpusiojo skambėjo. Pakėlęs galvą, jei mušusiojo neantštiko, vėl turėjo kniausties. Antštiktas būbt įdūrė galvą; muštasis, norėdamas atmonyti, dar stipresniai cinkterėjo. Žodžiu sakant, išdirbom kits kitam kailį, kaip burliokai avikailį.

Mums besivoliuojant, atėjo keletas mergelių, viena iš tų šiaip padainiavo:

Dainė

Augin tėvas tris dukteris,
Ei šule rule, tris dukteris.
Viena buvo aukšta, tėva,
Ei šule rule, aukšta, tėva.
Antra buvo trumpa, drūkta,
Ei šule rule, trumpa, drūkta.
O trečioji juodakelė,
Ei šule rule, juodakelė.
Aukšta, tėva už bajoro,
Ei šule rule, už bajoro.
Trumpa, drūkta už muziko,
Ei šule rule, už muziko.
Juodakelė už cigono,
Ei šule rule, už cigono.
Prie bajoro juoda duona,
Ei šule rule, juoda duona.
Prie muziko daugel darbų,
Ei šule rule, daugel darbų.
Prie cigono daug makarų,
Ei šule rule, daug makarų.

Kita dainė

Tai pabengus, mes sušukom:

Aš vienas: Žvirbli, žvirbli!

Antras vienas: O ko, ko?

Aš vienas: Ką paveiki?

Antras vienas: Negaliu.

Aš vienas: Kas tau skausta?

Antras vienas: Nagelis.

Visi: Žvirblelis nebagelis visas negalėjo, nagelis
skaudėjo!

Teip pat: Žvirbli, žvirbli! - O ko, ko? - Ką paveiki? -
Negaliu.- Kas tau skausta? - Kojelė.

Visi: Žvirblelis nebagelis visas negalėjo, kojelė
skaudėjo.

Paskiaus: Staibelis, pilvelis, sparnelis, galvelė, akelė,
gurklelis, snapelis skaudėjo.

Sutemus svečiai išvaikščiojo, skripyčių aš neparodžiau, nes nuogaštavau, idant gaspadoriams įkyriu nebūčiau.

Vos Jūzupui liovusis kalbėti, motyna žiovaudama tarė: "Et jau, sūnali, kas čia išklausus visų tavo atsitikimų! Geresniai bus atilsėtis." Atsakė Jūzupas: "Gerai, motynele, bet rytoj vakarą aš vėl belsiu ir pasakosiu." Tuo tarpu visi sukilo, pasimeldė ir sugulė.

Ketvirtas vakaras

Pas padorų ūkinyką Razmą pabengęs darbą, atėmiau užmokesnį ir kumbrinau toliaus.

Keliaudamas atėjau į Šateikius, išvydau medžio mažą bažnyčelę. Buvo tai 1860 metuose. Norėdamas apsijautoti, kas kaip čia yra, šmakš įlindau pas kunigą Raimundą Golminą. Tas klausiamas atsakė: "Bažnyčelę tą užlaiko jomylista Pranciškus Plioteris; yra tai vyras geras, prieinamas, nepasipūtęs. Turi vaikus, augina juos dievobaimingai ir žada išmūravoti Šateikiuose bažnyčią. Juk tai ne veltui tie akmenys guli pazoma čiais. Įlįs visi į sienas naujos bažnyčios." Tariau: "Bet aš norėčiau vidų bažnyčelės paregėti." Kunigelis tujaus pasiuntė vaiką atidaryti, ir pats mane nuvedė į bažnyčelę, kuri buvo graži, bet nespindinti, kaip Salantų bažnyčia. Didžiajame altoriuj abrozas šv. Morkaus.

Išėjus laukan, kunigas tarė: "Kurgi eisi?" Atsakiau: "Mokėdamas amatą kriaučystės, noriu svieta pažinti, todėl einu toliaus ir toliaus." Golminas: "Čia pakelėj, einant į Plungę, gyvena padorus bajoras Endriejauskis; tėviškė jo vadinas Bukantiškė, jei prie jo užėisi, negailėsies, gal ir darbo gausi." Aš, pasakęs geradėjui ačiū, stypt stypt ir ėjau toliaus.

Patarmės klausydamas, užėjau į Bukantiškę. Kelionėj buvo pradėjusi šliknoti, pabrūkš savo kromelį apdengiau su ploščiu. Vos brabrakš duris atidariau, mergelė, į antrą trobą išokusi, tarė: "Vingras atėjo." Beregint įėjus ponui, sakiau: "Ponali, esmi iš Palangos kriaučius, be neturėtum darbo?" Tas atsakė: "Gerai, kad užėjai, aš ir pats ketinau ieškoti meistro, padėk savo kromelį."

Įlindęs brėkštant, kaipo pakeleivingas, negalėjau nieko dirbti, todėl visą vakarą su šeimyna giedoju. Paskiaus pavalgėm, pakalbėjom poterus ir ėjom gulti. Klausiau vieno vaikiuko: "Ar visumet jūs taip meldžiatės? Ar niekumet jaunūmenė nepasikulia, nepašoka?" Tas atsakė: "Ne, to nėra prie mūsų. Tie namai yra kaip klioštorius, bet kad ponas yra geras, netęsdamos užmoka algą, ant žmonių nešaukia, šeria kaip vien reikiant, dėl to kožnas nori jam tarnauti."

Ryto metą strupt pašokau iš lovos, sumečiau poterus ir pradėjau rašyti giesmę. Po pusrytės atnešė audeklą, arba marginį, ir pradėjau siūti mergelėms strupkes. Trečią vakarą, įnikus šeimynai giedoti, aš atsiliepiu: "Palūkėkit, aš jums pagiedosiu giesmę naują apie šv. Morkų." Gaida kaip *Linksminkis, dangau*.

Giesmė

Džiaukitės, žmonės, džiaukitės, Šateikiai,
Nes galit gauti padėjimą veikiai:
Šventis Morkus yra jūsų geradėju,
Varguose jūsų artimu globėju.

Gimęs tarp žydų pradžioj vieros mūsų,
Priėmė krikštą Viešpaties Kristuso.
Ryman su šventu Petru ėjo drauge
Visuos dalykuos apaštolą slaugė,

Mokė pagonis ir prie krikšto vedė,
Ką Petras liepė, šis vis tai surėdė.
Evaneliją taipogi parašė,
Nes Rymo žmonės to nuo ano prašė.

Egipto žemėj vyskupo nebuvo,
O katalikai labai menkai žuvo.
Šventis Petras, kada reikalą pamatė,
Tujaus jiems šventą vyskupą pristatė.

Pašventęs Morkų į vyskupus tarė:
"Aleksandrijon plauk tiesiau per marę".
Kaip tiktai Morkus Egiptan atplaukė,
Džiaugės mūsieji, vyskupo sulaukė.

Naus piemuo krašto mokė visus žmones,
Vertė į vierą atkaklius pagonis,
Įsteigė meilę tarp visų avelių,
Visos vaikščiojo tiesiu vieros keliu.

Šventas Morkus buvo mokytas ir buklus,
Rodė pagonims didelius stebuklus.
Tūkstantės žmonių Kristui įtikėjo,
Džiaugės šventas Petras, kad vis tai girdėjo.

Bet neužilgo pagonys įpyko,
Didžiame būryj vyskupą apniko,
Mišias laikantį stipriai jį nutvėrė
Ir drūktą virvę už kaklo užnėrė.

Po viso miesto ūlyčias valkiojo,
Dar mušė, pešė, su bizūnais tvojo.
Aleksandrijos visas miestas matė,
Kad vos begyvą ant kojų pastatė.

Įstūmę įurman, dabar juokus darė.
"Šitai tau Kristus!" - tyčiodamies tarė.
Sėdėdams tamsoj Morkus per nedėlią,
Į savo vietą Anianą pakėlė.

Pagonys baisūs vėl Morkų išvedė
Tas pačias mūkas dėl ano surėdė:
Užnėrę virvę patolei valkiojo,
Pakol šventasis gyvybės nustojo.

Kaip šventas Morkus už tą mūką savo
Šviesų vainiką nuo Viešpaties gavo,
Taip ir mes, broliai, į šventus pašoksime,
Jei galvas savo už vierą atduosime,

Nieko taip brangaus šioj pasaulėj nėra,
Kaipo tikriausia katalikų viera;
Geresniai yra visa ko nustoti,
Ne kaipo vieros švenčiausios atstoti.

Nes kas perstotų kataliku būti,
Įdėm turėtų amžinai pražūti.
Viešpatie Jėzau, jei to esmi verti
Duok mums perbūti vieroje lig smerčio.

Per švento Morkaus stiprų užtarymą
Attolink vieros tą persekiojimą. Amen.

Kaip tik pagiedojau tą giesmelę, mergaitė tujaus pasakė ponui, kurs išėjęs meldė, kad antrą kartą pagiedočiau. Ką kad padariau, prasidžiugo ir sau išrašės. Dar sulig tuo kartu mane pamylėjo taip, jog, ir darbą pabengus, nenorėjo manęs išleisti. Bet kas atėjo, turi išeiti, todėl ir aš, padoriai užmokėtas, benc benc sudėjęs savo daiktus, išėjau į Plungę.

Atėjau į tą miestalį nedėlios rytą, bažnyčią radau pilną žmonių, gražiai begiedančių rožančių, paprastai, žemaitiškai. Visi vyrai buvo stambūs, augaloti, su plačiais pečiais. Gerai apsidarę su kailiniais arba su pilkomis sermėgomis. Tos buvo pasiūtos su atriestomis apkaklėmis, per liemenį gan suveržtos, priešakyj viena eila su plačiais guzikais, o retai kurio su ablikais užsegamos. Aš, kaipo jaunas, daboju motriškųjų, kurios savo kairiojoj pusėj bažnyčios meldės, vos ne visos klaupusios ar prie grindų prisimetusios. Apsidariusios buvo su marginio strupkėmis, su dryžais sijonais. Galvos buvo apmūturtos su didžiais pirktiniais skepetais, už kuriuos netekėjusių mergelių užkišti buvo rūtai. Ant pečiais kybojo pirktinės ar žičkuotos pačių austos skaros. Visos su kurpėmis apsiavusios ir, tiesą pasakius, labai gražios. Iš to supratau plungiškius turint gan duonos.

Bažnyčia didžiai išpuošta, altoriai pazalatyti, tuo tik negerai, kad iš medžio padirbta. Argi turtingi plungiškiai negalėtų išmūravoti namų Dievo? Nes dabar turi it karvę, kuri pati yra iš meisos, o ragai iš kaulo. Bažnyčia medžio, o varpyčia mūro. Miestelis su akmenimis išgrįstas, žydų daugybė. Maž tetrukęs Plungėj, traukiau ant Žarėnų linkan; atėjau į Kapsūdžius ir tic įlindau pas gerą ūkininką Kazlauskį, arti kelio gyvenantį. Padoriai priimtas, siuvau ko tik reikėjo. Vieną subatos vakarą paklausiau gaspadorių, ar neleistų su šeimyna pajuokuoti. Tiems leidžiant, mergelės namiškės pakvietė kitų kiemų jaunūmenę. Susirinkus pirma dainiavo šiaip:

Dainė

Siuntė mane matušelė
Obulauti į girelę,
Į girelę obulauti,
Pagireliais riešutauti.

Ir išėjau obulauti,
Pagireliais riešutauti.
Ir išėjau obulauti,
Dar miškeliuos pagrybauti.

Ir atjojo du berneliu,
Abu gražiu, jauniteliu,
Ir atjojo du berneliu,
Abu gražiu, jauniteliu.

Tuodu tarė: "Eikš, mergele,
Kame tavo matušelė?"
Tuodu tarė: "Eikš, mergele,
Pašnekėti truputelio."

Vedu nieko nedarysva,
Kiek žiedelius numaustysva
Vedu nieko nedarysva,
Kaspinelius nusagstysva.

Iš žiedelių auksinelių
Kalsva po du pentineliu,
Iš kaspinių silkinelių
Siūsva dveitą kamanelių.

Vienas tarė: "Merguželė,
Nedrovėkis nė biškelio:
Aš atjosiu rudenelį
Ir paimsiu už Patelę."

Per laukelį kada jojov,
Vienas antro nedabojov,
Pentineliai švitru švatru,
Kamanelės blisku blasku.

Paklausė mudums tėveliai,
Kame kalti pentineliai?
Kame megztos kamanelės?
Dėl ko anos silkinelės?

Ringoj kalti pentineliai,
Dunske megzti galioneliai,
Viskas gautas nuo mergelės,
Gražios kaip lelijelės.

Dainuoti ne visai tesutinkant, aš išėmiau skripyčias ir pradėjau dzirzginti. Beregint sustojo porų poros ir šoko lig išvakarų. Vos lig nakties dvylika suskydo.

Pabengęs darbą, leidaus linkan Žarėnų, taip taisydamas, kad nedėlios dienoj galėčiau būti tame miestelyj. Miniją upę perėjęs, įlipau į aukštą kalną. Apsižvalgiau ir paregėjau kalnų kalnus be galo.

Kalnais beeidamas, sutikau kažį kokią papūtžandį, greitai su žmonių arkliais bevažiuojantį. Kurs, mane pamatęs, sušuko: "Stoi!" Aš, nors nemoku būtinai nei lenkiškai, nei maskoliškai, tačiau supratau reikiant stoties, kaipogi ir apsistojau. Paskiaus vėl maskoliškai tarė: "Koho tibi toks?" Aš atsakiau: "Nesuprantu." "Al kuoda tik toks?" Aš atsakiau: "Neturiu kuodo ir nesmi nuo Skuodo." Papūtžandis: "Mauš ti bilioti?" Aš atsakiau: "Nemoku maskoliškai byloti." Negalėdamas su manim surokuoti, važiavo šalin ir mojavo su ranka, sakydamas: "Smutri, smutri, jau tavi į karčimą najadu." Tų žodžių nesupratęs, įkumbrinau į Žarėnus. Į karčemą įlindęs, klausiau vokiškai žydų, kas čia važiavo. Tie atsakė važiavus maskolių asesorių.

Įlėjęs į bažnyčią, radau daug žmonių, begiedančių žemaitiškai. Sumą laikė klebonas Každailevyčia, pamokslą sakė Peliksas

Jonavyčia. Bet didžią atmainą regėjau čia apdaruose. Vyriški, girdi, apsilvę su sermėgomis gelumbės ar pačių austomis, dažytomis juodai. Kiti dar su pilkomis, kurių tačiaus siulės uždengtos buvo su baltomis pynomis. Motriškiosios mažne visos apsidariusios su išilginiais, ant galvomis pirktiniai skepetai antdengti, kitos dar su bryliais. Antklasto ant pečiais neregėjau.

Išėjęs iš bažnyčios, paklabinau vieną vyrą (bajorą Neverluskį) ir klausiau: "Dėl ko čia tokia atmaina apdaruose? Esmi atėjūnas, norėčiau žinoti." Atsakė: "Ar nežinai, mūsų parakvioj, kur kalnelis, čia dvarelis. Vos ne visi žmonės, kuriuos bažnyčioj regėjai, yra tai bajorai ar pusponiai. Turtingo pono neturim. Nuo tų prisistebėję, ir artojai daros bajoriškai."

Dar klausiau: "Ar visur taip yra kalnuota žemė, kaip čia regiu?" Atsakė: "Kalnai prasideda Kalvarijos, bėngias Girdiškės parapijoj. Užgulą daug vietos. Aukščiausios jų viršūnės vadinasi: Gilvičių kalnas Kurtuvėnų parapijoj, Žąsino kalnas - Janapolio, Šatrijos - Luokės, Moteraitis - Pavandenio, Girgždutos - Varnių, Medžiogalis - Kaltinėnų ir Aukštogiris - Laukuvos parapijoj. Dar kalnai: Šatrija, Girgžduta ir Medžiogalis senovėj vadinos kalnais šventais, nes ant jais mūsų senoliai pagonyms dievaičiams savo apieras degino. Yra ir daugiau tokių senovės bažnyčių, pilėmis vadinamų, nes jas tikrai mūsų probočiai supylė, kurių čia negaliu išskaityti.

Kalnai, kuriuos pirma išskaičiau, perjuosia Žemaičių žemę kaip su juosta. Nuo srijos tų kalnų lig jūros tas kraštas senovėj vadinos Maža Getija, kuri statė narsiausius žalnierius didiems Lietuvos kunigaikščiams Keistučiui ir Vytaudui." Pasakiau ponui už apsakytus dalykus ačiū ir ėjau į karčemą. Kame pavalgęs, išsiklausiau ant Luokės kelio ir kabakš kabakš ėjau.

Keliaudamas per pušyną, įlipau į Žąsino kalnus: apsižvalgęs regėjau Janapolio, Pavandenio, Luokės ir bokštus Varnių bažnyčios. Buvo pašalusi, aš bežiopsodamas su savo klumpiais šliūkšt paslydau, žlakt išvirtau, tabalai tabalai, bir bir nuo skardžio rietėjau, medeliai, girdi, rietant trakš trakš lūžo. Mano klumpiai, nustumę nuo kojų, brabrakš brabrakš kažki kur rietėjo, brylius skliust nulėkė į gilumą daubos. Kromelis sulūžo ir sugniužo, žirklės kiaurai išlindo, laimė, kad paties nepervėrė. Rasi būčiau ir smerčiop užsimušęs, nes ir šonai traškėjo, kad rietėdamas būčiau capt nenusitvėręs augančio alksnio. Vos gilmėj pakalnės, ai ai stenėdamas ir aičiodamas, capt atsikėliau. Atsikėlęs tariu: "Kad tu prapultum ir kalnu nebuves! Kad tu būtum seniai nugriuvęs!" Vos besurankiojau savo klumpius su iryliu, kabakš kabakš kabinaus į kalną ir, per upę Virvėtą perėjęs, radau sodelę ir įėjau prie žmogaus, vadinamo Karitonas. Tam guodžiaus, tarydamas: "Ar žinai ką, tėvai? Didžiai susikūliau kalnuose jūsų, ar negalėčiau ko gauti pavalgyti už pinigų? Esmi kriaučius iš Palangos." Ūkinykas atsakė: "Kas čia tiek, terlios dėl tavęs, čia ne karčema." - "Silpna man daros, ar neduotum ką gerti?" Karitonas atsiliepė: "Marike, duok tam perėjūnui gerti." Ta plumpst įmerkė puodelį į viedrą, pasėmė vandens ir bakš padėjo ant stalo be kokio stiklo. Aš, su abiem rankom paėmęs, atsigėriau, padėjau dvejetą skatikų, pasakiau sudievu ir išėjau į Luokę.

Čia pas Jekų pavalgiau ir pernakvojau, o ryto metą nuvykau į Šaukėnų parapiją, į Žygaičių sodą, pas gerą ūkinyką Joną Motuzą prieš pat Kalėdas. Gavau darbo ir siuvau.

Užėjo Kūčios, nuo ryto prabuvom alkani; vakarop dukterys Elzė, Apolonija ir Petronelė apskleidė stalą pirma su šieniu, paskiaus su drobule ir padėjo torielkas. Motuzienė atnešė ant balta torielka aplotkas, susiėjo šeimyna. Motuzas laužė su visais tarydamas: "Ačiū Dievaliui, sulaukėm sveiki Kūčių, rasi Viešpats daleis ir kitų sulaukti." Imąs šmotelį aplotkos, atsakydavo: "Duok tai, Viešpatie! duok tai, Viešpatie!" Tuo tarpu dukterys padėjo ant stalo virtas pupas, žirnius ir kviečius su saldžia sriuba, ant kuria dar takšojo šmoteliai aplotkos. Tujaus visi persižegnojom, sukalbėjom poterus ir pradėjom put put lesti grūdus. Dabar Motuzienė atnešino kopūstų su žirniais virtų. Gurkš gurkš prikimšom pilvus kaip regzčius. Pavalgę sukalbėjom *Tėve mūsų*, bempt bempt sugulėm ir pūškavom.

Bemiegant girks atsidarė durys. Kaži kas įėjęs tarė: "Nu, vaikai, miegat, o ar nežinot, kad šią naktį bus Bernelių mišios, reiks keliauti į Šaukėnus." Tai išgirdęs, žvilgt pažvelgiau, pamatęs namų gospadinę, strupt stojaus ir sakiau: "Gerai, motynele, tujaus visi styrsim ir melsimės atsispirdamys." Motuzienė prasijuokė ir tarė: "Privalgę, vaikeliai, styrinkit." Neigi veltui tautizjau: beregint pataukš išėjom su visa šeimyna. Naktį šventoriuj susiėjo no dešimtis vyriškų į vieną krūvą. Aš pajutau kažki ką čiupnojant mano kišenę, capt už ranką nutvėriau, veiziu - kame nebuves žydas; nieko nelaukdamas, pliaukš jam per ausį, takš per antrą, tvinkt trečią kartą, žydas benc pavirto. Kiti vaikiukai bakš bakš sudavė jam su batų kulnimis, žydas tačiaus tylėjo it nebylys, o išsprukęs iš mūsų rankų, pabėgo.

Pradėjo varpus dzen dzen skambinti; išgirdę šmukš sulindom visi į bažnyčią. Mišias laikė pats labai geras ir nuo parapijonų mylimas klebonas Jūzupas Januškevyčia. Po tų mišių laukėm sumos, žirniai mūsų pilvuose nuseko. Po visam, švykštu švykšdamys, šarpavom namon. Vos į kiemą įėjom, pakvipo mums lašiniai; visiems sugrįžus, padėjo mergaitės ant stalą didžiai skanų šiupinį. Paršo uodega, biškį apkrimsta, kyšojo viduryj bliūdo. Ką aš regėdamas, tariu: "Dėl ko tai pats papuošimas bliūdo - uodega - neciela?" Atsakė: "Tatai šunys, biaurybės, apkrimto."

Gospadinę su gospadorium pasvadinom užstalėj, pačioj kerčioj, kaipo vyriausioj vietoj. Motuzienei teko pirmas dalykas su uodega. Valgant trakš trakš už ausimis traškėjo. Visų sniukiai riebus paliko - galėjom eiti šeimynos samdyti. Pavalgę atsigėrėm

gero alaus ir, kaip naktį nemiegoję, klekst klekst sugulėm, kėlėmės atentį rytą.

Atsiliepė Elzbietė: "Nu, ir mes kelkimės, nes per daug ilgai šneki." Atsakiau: "Teisybė, motynele, bet, matai, žmonės perėjūnai geba daug maluoti, prie kurių ir aš prideru."

Penktas vakaras

Nors įkyrėjau matutei su savo pasakomis, tačiau, vėl vakarui atėjus, namiškiai susėdo, o aš šiaip prabilau:

Antrą Kalėdų šventės dieną vėl ėjom į Varputėnų bažnyčelę, išklausėm mišelių, sugrįžę pavalgėm juodo vėdaro su dešromis, dar atnešė mergelės batvinių, ir tuos perėmėm. Po valgio tarė gaspadinė: "Jūs papietavę tujaus einat gulti; gana to, pagiedosime *bernelius*." Tujaus Elzikė, paėmusi kantičkas, pradėjo sukurti, mes balsu pritarėm ir šaukėm *Bernelis gimė Betliejui*. Visus *bernelius* išgiedojom. Sukilę ėjom kaukš kaukš ritinio mušti, o temstant sugrįžom į trobą.

Nieko netrukus, pradėjo loti šunys ir kažki kas brakš brakš į langą brazdinti. Gaspadorius prisikišęs klausė: "Kas čia?" Atsakė: "Mes, susiedai blukvilčiai, argi roda bernelį giedoti?" Šis atsakė: "Roda, roda." Tujaus įėjo keturi vyrai, trys jauni, o vienas senas, žilas, pagiedojo *Sveikas, Jėzau mažiausias*, ir tarė senis: "Susiedali, atėjom pas tamstą ne gerti, ne valgyti, bet tamstą pasveikinti. Esi stiprus ūkinukas, geras susiedas, dievobaimingas žmogus, dar mano vaikui kūma, tarp mūsų plikių gali vadintis karaliu, kaip tarp aklų vienakis. Mylim tamstą, ne kartą susišelpiam, todėl, sulaukę tos didžios šventės, sveikinam tamstą drauge su gera moteria ir su gražiais vaikais. Tegul tamstą Viešpats ilgai užlaiko dėl mūsų laimės." Motuzas pasakė jiems ačiū ir pasvadino. Tūlyd vėl cinkt cinkt į langą - kiti blukvilčiai atėjo. Priimti pagiedojo paprastą giesmelę ir susėdo.

Motuzas atnešino cinos izboną alaus ir padėdino su skleinyčiomis ant stalo; seniai alų plempė, o jaunūmenė pradėjo žiužį *nešti*. Sustojo į rinkį, vienas apskui skriedamas, kam norint įbrukdavo žiužį, tas beregint čakš čakš mušė greta stovintį ir ginė apskui rinkio. Muštasis, žiužį įgavęs, vėl pabrūkš kitam įdavė, o tas šalip stovintį taip pat šmiaukš šmiaukš raizė. Ir taip toliaus. Pavargę susėdom.

Bepūškuojant tariau: "Nu, dabar tu, Peliksai, būsi vilku, o Izidorius *tegano aveles*. Tujaus Peliksą, kaip vilką, įstūmė į kerčią ir su krėslais užstatė, it su tvora užtvėrė. Izidorius, ėmęs ilgą ramentą, sustatė dešimtį berniukų su mergelėmis ir sakė: "Ganau, ganau aveles, vilką su ramentu nubadysiu, su šuneliais apsiundysiu." - "O tuo tarpu lig vakaro nebliks nė vienos, lig ryto nė pėdos." Beregint žirgt atsisukęs tarė: "O tu, vilke, ko čia stypsai?" Vilkas: "Ko tu nori, ar aš dėl tavo avių su ožiais nė į apluką negaliu veizėti? Tu dabok savo avių, ne manęs." Piemuo: "Ar tau ne gėda, bjaurybe, būti per visą amžių kraugeriu? Dėl ko žmonės ir mano avelės be to apsieina?" Vilkas: "Jei taip, tu su savo avelėmis be nesi už mane geresnis? Kas praryna jaučius, paršus, paukščius, žuvis ir tas pačias avis, jei ne žmonės? O tavo avys kiek tūkstančių gyvų vabalelių, ant lapais esančių, sugromula? Tačiau anos geros, o aš, vieną papjovęs, didesnis esmi kaltinukas. Taip tavo sūdas teisingas, kaip Šilalės asesoriaus, kurs išmušė žydą už tai, jog jis skolos prašė."

Piemuo vėl sakė: "Ganau, ganau aveles," bet, išokusi iš kamaros į trobą, mergelė tarė: "Motynelė tavęs reikalauja ir žada duoti sėrmėgelę". Vos piemeniui paėjus, vilkas capt vieną avelę nutvėrė ir pasivedė. Piemuo sugrįžęs nebrado avelės, verkė ir sakė: "Ai, ai, kame mano avelė?" Vilkas atsakė: "Paskriejo gerti." Mergelė, antrą kartą išokusi, tarė: "Motynelė tavęs reikalauja ir žada duoti terbelę." Piemeniui paėjus, vilkas kitą pagavo avelę. Taip visas išgaudė.

Ant galo visi sušoko ant vilko, čiupt gerai nutvėrė, brūkš patraukė, benc išvertė ir takš takš mušti pradėjo. Vilkas, girdi, pirma cypt cypt cypė, paskiaus vau vau kaukė, ant galo strapt stojos ir tabalai tabalai pabėgo, nė uodegos nebepalikęs.

Mums besivoliuojant, atėjo vėlybas laikas; pavalgėm, pasimeldėm ir dūrinom gulti. Ryto metą aš, anksti kėlęs, iškroviau savo daiktus ir pradėjau siūti. Bet gaspadorius kėlęs tarė: "Ką tai, meistrali, dirbi? Mes Kalėdų ir Vėlykų trečiąją dieną šventinam, negalėsi šiandien siūti." Atsakiau: "Kas bus, tėvali, ar galiu aš per tris dienas, nieko nedirbdamas, jūsų duoną valgyti?" Motuzas tarė: "O kur dings meistras, šventėms užėjus?" Atsakiau: "Nu, gerai, aš už darbą nieko neimsiu." Tą dieną į bažnyčią nėjom, giedojom bernelius ir še ne čia stumdėmės. Po pietų tariau gaspadinei: "Motynele, ar neleistum mums pašokti? Aš turiu skripyčias." Ta atsakė: "Nu, gerai, spardykitės, ir mano dukterys to geidžia be galo."

Daugiau nieko nebsakydamas, išėmiau skripyčias ir pradėjau dzir dzir griežti. Beregint sustojo šeimyna Motuzo, o aš tariau: "Nu, šokit *šešnyti*." Vaikiukai bildu bildu spardės šokdamys, mergaitės tūpt tūpt tūpčiojo. Tiems bešokant, keturios susiedų mergelės, tarsi užuodusios, atėjo. Pradėjau čirškinti *dūriną*, visose kerčiose sustoję šoko ir sukos kaip reikiant. Po geros valandos aš, grieždamas ir pats šokdamas, sušukau: "*Žyds degė degut!*" Tujaus visi dainiuodamys pradėjo sukties. Kad nupluko, susėdom.

Vėlybam laikui atėjus, pavalgėm, pasimeldėm ir sugulėm. Svetimi išvaikščiojo. Mergaitėms dideliai įtikau: geidė, kad nuo jų niekumet neišeičiau.

Šventėms praslinkus, siuvau atsispirdamas. Darbą pabengęs, taisiaus eiti toliaus be užmokesnio. Motuzas vienok įspaudė man rublį į ranką. Nuėjau į Kurtuvėnų parapiją, į Užkalnio sodą prie Antano Povilaičio.

Čia darbą gavęs, siuvau be atlydos. Tiktai šventei Trijų Karalių atėjus, sugrižę iš bažnyčios, ryžomės pabrajyti. Susėdo pablaka Povilaičio vaikai: Adomas, Mykolas, Antanas; dukterys: Teklė, Elzė ir Agatė. Man pirmam kliuvo *šešką* gaudyti. Adomas čakš surėžė man gerai per nugarą, bet, spėriai sugavęs žiužį, sėdaus ir kitų nugaras tvinkt tvinkt dailinau.

Sukilus gaudėm *lapę*, kuri buvo viena mergelė. Aš, trobos asloj stojęs, tariau: "Žinot ką, susiedaliai, per nelaimę įjunko prie mūsų lapė, išpjovė žąsis ir vištas, reikėtų ją sugrobtį." Mykolas klausė: "Kokia yra lapė?" Atsaciau: "Lapė yra nedidi, turi tėvą snapą, akis plačias, ausis stačias, dantis it vargonus, bet landžius it ylas, nagus užkumpusius, uodegą ilgą it šluotą. Vienok kartais apsidaro it mergelė." Mykolas atsiliopė: "Aš tokią regėjau šmižinėjant trobos kertėj, užstalėj. Ei, nu, pabrūkš, gaudykim." Lapė šmurkš po lovą. Visi sušuko: "Še, še mes regėjom, iškit po įtiestuvę!" Palindusiam čakš įkando. Tas ai ai sušuko ir sakė: "Ei, štiš tu laukan!" Kitam lendant, sprakt įspyrė į galvą; tas capt sugrobė lapei už uodegą, bet ta ištraukusi blykš pasirodė po stalu. Apnikta purst purst braižė it katė, sugauta klapst klapst su dantimis brazdino, smeigės kąsti ir tarsi apmirė. Visi ki ki ki juokės. Bet lapė, staiga atgijusi, strup stojos ir pataukš pro duris išspruko.

Visiems beelsuojant, aš atsiliopiau: "Paklauskite, susiedai, mano dainelės, parašytos metuose 1832." Visi atsakė: "Nu, gerai, gerai, klausom".

Dainė

Palik sveika, mylimoji, pabučiuok ant kelio,
Joju greitai su kaimynais mušti neprietelio,
Nes jau atein tikri lenkai po valdžia Gelgudo,
Nebišleisim iš Žemaičių jau mes gyvo gudo.

Tai ištaręs juodą arklį pentiniais suspyrė,
O mergaitė, nors verkdamą, jo drąsumą gyrė:
"Jok sveiks, - tarė, - jaunikaiti, duok gudams pažinti,
Jog žemaičiai neduos veltui savo žemės minti".

Jaunikaitis dar du kartu ant jos žvilgterėjo,
O mergaitė jau daugesniai ano nebregėjo.
Jodamas greitai su draugais per kalnus, per krūmus,
Pavandenėj gird šaudymą, išvyst jau ir dūmus.

Kaip tik anuos Šimanauskis atjojant pamatė,
Priėmė visus meilingai ir į karę statė.
"Muškėtės, - tarė, - vaikeliai, už jūsų liuosumą,
Nesigąskit neprietelių, nei anų daugumo."

To išklausę, puolė kartu ant čerkesų būrio,
Tujaus eilas jų sumaišė, vyresnį nudūrė.
Paskiaus kirto, pjovė, badė, iš šaudyklių šaudė,
Kur tiktai gudą pamatę, į kalinį gaudė.

Tuo kartu jau prasidėjo pati tikra karė:
Šaudė maskoliai ir lenkai, vėl šaudykles darė.
Virpėjo žemė nuo tranksmo, nuo balsų strošnybės,
Saulės šviesybė užtemo nuo dūmo daugybės.

Virto kupetoms maskoliai, kūnais žemę dengė,
Vieni negyvi gulėjo, kiti amžių bengė.
Bet ir mūsų daug kareivių ten užmerkė akis,
O vardus jų ir pavardes anūkai apsakys.

Nuog pat saulės tekėjimo lig pat pavakarės
Nepabengė dar šaudymo, nepabengė karės.
Bet jau lenkai šaudydami ant Varnių patraukė,
Kur ties karčema Gomalių ant maskolių laukė.

Čia kelias pūškas užslėpę vienkartu iššavo,
O taip daugybė maskolių čionai galą gavo.
Paskui Varniuos pernakvoję gelbėtojai mūsų
Visi kartu pasitraukė ant rubežiaus Prūsų.

Jaunikaitis mylimajai grometą parašė,
Kurioje aną žegnojo ir palūkos prašė:

"Einu jau į Francūziją - turi tai žinoti,
Palauk biškį, vėl sugrįšiu jūsų išliuosuoti."

Pabengus mergelės apšoko mane tarydamos: "Meldžiamasis, išrašyk mums tą dainelę ir išmok[yk] gaidas, nesgi mes galim pripūsti ir daržinę, bet nesugebam išrunuoti." Aš visa tai padariau.

Atėjus nedėlios dienos, aš užsigeidžiau Kurtuvėnų miestelį paregėti ir drauge su dviem vaikiukam nuėjau. Miestelį radau mažą, nevertą mano kelionės, bet bažnyčią mūro labai gražią, galinčią papuošti ir didelį miestą. Abrozalai verti bažnyčios, užvis šv. Jokūbo, didžiajame altoriuj patalpintas, man patiko. Tuo tik negerai, jog drėgna bažnyčia juos gadina. Žmonės giedojo, bet ne visai tesutiko. Ryžaus parašyti giesmę šv. Jokūbo, kurią paskiaus ir parašiau. Sumą laikė klebonas Jūzupas Vaitkevyčia, mažas kaip bitelė, sudžiūvęs kaip svirplys. Pamokslą sakė altarista Pranciškus Baracevyčia, kurio ilga nosis, o galva gera.

Sugrįžęs pas Povilaitį, pabengiau darbą irėjau toliaus, todėl ir mes eikim gulti.

Šeštas vakaras

Pakviestas nuo Mikalojaus Butkaus, ūkinyko Kuršėnų parakvijos, Visdergių sodos, nuėjau prie to žmogaus ir gavau darbo.

Man besiuvant, sugriuvo Butkienė. Butkus paskyrė kūmas ir išvežino gimusį sūnų krikštyti į Kuršėnus. Pats dzezonas Mykolas Laucevyčia apkrikštijo ir žadėjo dar į krikštynas atvažiuoti. Butkus pakvietė susiedus, tą moteris ateidavo ne tuščios, bet kaip bitelės ratuotos. Viena atnešė varškę, kita keletą dešimtų kiaušių, kita sūrius, o kožna Butkaus vaikams suteikė keptas pyrago varnas ar kukulaičius su keturiais ragais. Vaikai laukė jų ateinant ir dabojo, kiek gaus varnų, ar bus toms akys iš anglies išspaustos.

Antrą rytą atvažiavo dzezonas. Visi svečiai su džiaugsmu, lig vartų išėję, priėmė svetį, visi jo rankas bučiavo. Įėjęs į trobą, tarė: "Pakajus tiems namams ir visiems juose gyvenantiems!" Butkus, bučiuodamas jo ranką, atsakė: "Jr tamstai, geradėjau!" Tujaus ir aš, brūkš prisiartinęs, pasisakiau, kas esąs ir tariau: "Tėvali, pagiedokiva naują giesmelę, kurios šitai turiu išrašus". Dzezonas atsakė: "Nu, gerai, sūkurkiva". Pradėjau giedoti gaida *Linksminkis, dangau*.

Giesmė vaikui užgimus

Šitai užgimė naujas tarnas Dievo,
Kurs bus patieka motynos ir tėvo.
Bažnyčia Dievo priėmė už sūnų,
Aplaudama prie krikšto jo kūną.

Nebus stipresnio už jį kataliko,
Nes visus darbus piktojo paliko.
Nors gyvenimą vos tiktai pradėjo,
Tačiaus padoriai elgties prižadėjo.

Stovės prie žodžio, galim tam tikėti,
Papiktinimų negalės regėti,
Nes tėvai vaiko yra dori žmonės,
Išmokys sūnų Viešpaties malonės.

Drauge su tėvais ir mes pasidžiaukim,
Nes jauno žmogaus pasaulėj sulaukėm. Amen.

Tą giesmelę giedant, dzezonas, girdi, neįsąkūm kar kar kar niūniavo, bet aš giedojau aiškesniai, ne kaip gaidys kakaryko. Žmonės, iš manęs tarsi tyčiodamos, sakė: „Jau tiek, meistrali, galėtum gerai šaukoti rožančių bažnyčioj ar prie jos durų su ubagais". Aš, tokia taboka šniukš užduotas, prasijuokiau ir nosį suraukiau it nagingę. Susipratau naują paprotį įvedąs, kurs ne visiems tepatiko.

Dzezonas, pavalgęs pietus, pradėjo taisyties važiuoti. Visi svečiai subruzdavo ir išleido kaip didžiausią svetį už vartus.

Atsiliepė Elzbietė: "Bet apsakyk veikalus žmonių tos srijos, kurią perėjai."

Atsakiau: "Gerai, matušele, tujaus pabrūkš, nežinau tiktai, ar viską sugreibysiu, atminsiu ir apsakysiu." Parakvijose: Telšių, Luokės, Tryškių, Tirkšlių, Užvenčio, Šaukėnų, Viekšnių ir Kurtuvėnų turi žemę gerą, vadinamą juodžemiu. Smilčių yra parakvijose: Luokės, Tirkšlių ir Kurtuvėnų; balų yra parakvijose: Tryškių, Raudėnų ir Viekšnių. Medžio užvis turi parakvijos:

Tryškių, Tirkšlių ir Kurtuvėnų. Žmonės aria žemę su žambiais, mažais, negerais, naujų, visoj Europoj įvestų, nepriima. Ekėčias turi medžio su gelžies virbalais. Aria ir ekėja ne vien vyrai, bet ir motriškosios. Rugius, javus ir šieną pjauna su dalgiais patys tik vyriški. Su pjautuvais pjauna tiktai pupas. Vyrai daros su sernėgomis milo, su liemeniu siūtomis. Moteriškosios rėdos papročiu žemaičių su striupkėmis, sijonais ir kvartūgais marginiais, pačių austais.

Vyriški Viekšnių, Leckavo ir Laižuvos parakvijų išsimanė siūdinti sernėgas išseigos su apkaklėmis, karvošiais ir kišenėmis bliso.

Kojas auna visose minavotose parakvijose su nagingėmis, turtingi tiktai batus nešioja. Eidamys į bažnyčią, apsidaro gražesniai ir nešas motriškosios kurpes, o vyriški batus. Su tais apsiauna atėję į miestelį. Po visam vėl išsiauna.

Čėdija paprastai: kopūstus, batvinius ir roputynes, bulvių sėja daug. Valgo džiuvusių meisą, kiaulių daug laiko. Pasnykus stipriai užlaiko. Žuvies negaudamys, perka silkes. Vieroj katalikų yra stiprūs. Žmonių nekatalikų čia nėra. Žydai tiktai visur įviso.

Pirma, vyskupui ir kunigams draudžiant, visi buvo blaivūs, orielkos nė ragauti neragavo, nugis jau (1862 m.) atsirado ir geriančių.

Žmonės, karališkiais vadinamys, užvis parakvijų Viekšnių ir Tryškių, didžiuojas, tankiai kišas į ne savo reikalus, geba provoties, nesupranta gautos valnasties ir tarias viską galintys daryti.

Bet jau grįžkim vėl prie Butkaus. Krikštynoms ir mano darbui pasibengus, gavau užmokesnį. Butkaus sūnus Izidorius palydėjo mane lig Kuršėnų, ėjau kiaurai per Šiaulius į Lygumų parakviją ir pakliuvau į Stačiūnų sodžių pas Antaną Žajenčkauskį. Čia apščiai gavęs darbo, siuvau per keletą nedėlių.

Besidaruojant sunkiai susirgo artimas susiedas Jonas, žmogus padoriai gyvenęs, pusamžis, turįs moterį ir vaikus. Jo pati parvežė kunigą iš Stačiūnų Baranauską ir daktarą iš Šiaulių, bet tas nieko nemačijo. Ligoniu kaskarts silpnyn einant, viena davatkelė skaitė *Pravadyką*. Sergas nedaug tegirdėjo, nes jau žmonių nebepažino. Kartais oi oi oi aičiojo, kartais kniost tarsi pakirdo ir trūkt trūkt rankas traukė. Kad gėrė, klukš klukš vanduo tarsi į kubilaitį krito. Kartais tarsi puokus su dviem pirštam nuo savęs lasė. Dar namų šunys per visą ligos laiką vau vau kaukė. Visa tai reiškė artimą smertį, kaipogi ir numirė.

Vos tai išgirdau, dingt atėjo man į galvą pasakyti pamokslą kūnui išnešant. Išsiklausinėjau apie numirėlio darbus ir brėžt brėžt surašiaus, ką sakysias. Išnešynoms kūno atėjus, aš tic ten besąs. Grabą į šlėdes bempt įdėjus, aš stypt į tas išokęs, persižegnojau ir šiaip prabilau:

Geriems žmonėms smertis daiktu geru,
Yr galu žmogui vargų ir ašarų.
Akysu Dievo pastatys,
Kur Dievą garbins ir matys.

Šitai turim ir pakastuves, numirė geras Jonas. Smertis jo pergandino mumis visus, nes atsitiko nelaiku, vos pusėj amžiaus. Gailis jo moteris, gailis vaikai, našlaičiais palikę, gailis ir visi susiedai. Dėl ko tai gailis? Dėl to, jogei moteriai buvo geru vyru, su kuriuo niekumet nebarės; gailis vaikai, nes dėl jų buvo malonių tėvu; gailis susiedai, nes buvo padoriu ūkinyku, lipšniu susiedu ir išmintingu žmogumi. Gailis dar dėl to, jogei, nustodamys Jono, pritrūko gero paveizdo dėl savęs. Pasakykit patys, čia susirinkę į laidotuves, klausytojai, amžinatilsį Jonas ar įvedė kurį iš jūsų į karčemą ir apgirdė? Ar namuose savo čestavojo kurį lig girtybės? Ar pasavino bent mažiausią svetimą daiktą? Ar laidė galvijus savo į svetimą rėžį? Ar, pažyčiojęs nuo ko pinigų, neatidavė? Ar algą šeimynysčiams nusuko ar nutraukė? Nieko to nedarė, nes buvo geru kataliku. Arkliai jo, į Šiaulių turgų nuvažiavus, neskambino su dantimis lig išvakarių, nes, orielkos negerdamas, vos pabengęs mieste reikalus, grįžo namon. Neužkliuvo jo kumelės nė prie vienos karčemos, nes tų nedorų namų nelankė. Kurs pavargėlis, į jo namus atėjęs, negavo duonos abrakelio ar saujos miltų? Kumet Jonas rinkliavų ir padotkų neužmokėjo, kumet su kuo provojo? Žodžiu sakant, gyveno amžinatilsį Jonas, kaip pridera gyventi geram katalikui. Tokiam tai žmogui, kaip sako giesmė mūsų, *smertis yra daiktu geru, galu vargų ir ašarų*. Toks stosis akivaizdoj Viešpaties ir džiaugsis, jį regėdamas.

Teisingai tadgi, jo visi gailėdamos, su atdūksiu sako amžinatilsį jo dūšelei.

Nors, kaip žinom, numirė Jonas su kunigu ir su šventais sakramentais, tačiaus, idant darbai jo, kaipio žmogaus, nekliudytų dūšelei įeiti į amžiną atilsį, nori jums, geri susiedaliai, paskutinį kartą pasakyti sudievu. Iš tos priežasties šitai per lūpas mano sako: "Visų pirma sudievu tau, gera moteris mano, su kuria dešimtį gyvendamas metų, laime ir nelaime dalijaus. Sudievu jums, vaikai, kuriuos mylėjau ir norėjau išauginti į gerus žmones. Sudievu tau, šeimynele mano, kuri ištikimai man tarnavai. Sudievu jums, susiedai, su kuriais be barnių gyvenau, o jei kurį kaip užrūstinau, meldžiu jūsų, dovenokit, nes ir aš mirdamas nė ant vieno nepykau.

Jei kumet galvijai mano išoko, man nenorint, į jūsų rėžį, atleiskit, nes ir jūsų gyvoliai į mano javus ir pievas įbrido. Šitai paskutinį kartą sakau jums sudievu. Jūs manęs sugrįžtant nebuslauksit, bet aš jūsų ateinant sulauksiu. Miriau pusėj dienu mano,

ir jums taip gal atsitikti, todėl gyvenkit pagal įstatymų švenčiausios vieros katalikų, nors jumis, kaip šv. Lauryną, kurį čia Stačiūnuose garbinam, ugnij keptų, nepameskit vieros. Nes atstodamys nuo katalikų, būsite tikrai prakeiktais. Taip saugodamos viso pikto, pakliūsite į dangų ir su manim pasiregėsite. Ką duok, Viešpatie. Amen.

Kalbą pabengęs, šmukšt nuslinkau nuo šlėdžių ir palikau visus beverciančius. Reikėjo jau vežti kūną, bet šitai nauja kliūtis. Du gražiu arklį pakinkytu, girdi, žvilgt žvilgt apsižvalgė, knarkt knarkt knarkčiojo, ausis šast šast skliautė ir nėjo nė iš vietos. Važnyčia su votegu pliaukš čiaukš čiaukščiojo, švykšt čakšt aniedviem per šonus uždrožė; arklį šokinėjo, bet nė trupučio netraukė. Aš, tai regėdamas, klausiau: "Kieno tuodu arklį?" Važnyčia atsakė: "Mirusiojo Jono". Dar aš: "Bene mylėjo jis didžiai arklį?" Važnyčia atsakė: "Oi, mylėjo". Tariau: "Šitai ir priežastis: arklį, jį užuodusiu, nenori savo gero gaspadoriaus išvežti. Kinkykit laukan, sulaužys dišlių, ir įkinkykit svetimus arklį". Vos tai padarė, beregint išvažiavo, o giedotojai šaukė *Susimilk ant mūsy, Dieve maloningas*. Numirėlį išvežus, namai paliko tušti ir nuliūdę, ko aš nenorėdamas regėti grįžau prie Žajenčauskio ir dirbau savo darbą. Pabengęs gavau pinigų ir kioblinau toliaus.

Iš Stačiūnų sodžiaus išėjęs, siekiau Pakruojo parapijos ir pakliuvau į Narkūniškių ūlyčią, bet, čia darbo nedasiklausęs, keliavau į Pasvalio miestelį pas ūkininką Šenterį, kurs reikalavo kriaučiaus. Dvejetui dienų praslinkus, mano gaspadorius pakėlė atminimus, nes jo motyna tame laike buvo mirusi. Šenteris su sūnumi Kazimieru ir su visa gimine į bažnyčią ėjo, aš taipogi nėšinaus. Kunigai giedojo egzekvijas, bet aš, matydamas kleboną Lileikį neįšaukiant, prikibau ir drauge giedojau. Kad pasimeldę namon sugrįžom, Šenteris davė gerus pietus.

Tu jus, kame nebuvę, pradėjo eiti pas Šenterį miestelio ubagai: vieną spitrį kitas vienakis vedė, antras klišis, kluklupt kluklupt raišdamas, vilkos, trečias neregis, virvės tūrėdamos, keliavo, ketvirtam, su kaltūnais aptekusiam, greitai einant, kaltūnai ant galva it virvgaliai vadalojos, penktas vienkojis, su dviem kriukiam beidamas, šliukšt paslydo, babakš išvirto ir takš į klaną įkrito. Sveikesni vienok ubagai, up up sakydamys, pakėlė ir pastatė ant viena koja it žąsiną žiemos laike. Kita boba su trimis vaikais vedina plušėjo. Visi plekš plekš susėdo ant pamatu ir pradėjo giedoti be kokio sutikimo. Vienas miau miau it katinas miauzgėjo, kitas ve ve it veršis rėkė, trečias bou bou it jautukas baubė, dar kitas kiur kiur it viščiukas kiurkčiojo, dar kitas ga ga it žąsinas krykštavo. Aš, tai girdėdamas, nebištūrėjau, išėjęs tariau: "Meldžiamieji, taip giedodamys, namiškius išbaidysite. Palūkėkit truputį, aš jums pagiedosiu naują ubagų dainę". Visiems nutilus, šiaip sūkurau:

Ubagų dainė

Gaida kaip *Vardan Tėvo galingiausio*

Aš užgimiau prasčiokeliu
Ir palikau ubageliu.
Einu per svietą meldamas,
Geradėjus garbindamas.

Kad manęs žmonys nemato,
Aš turiu gerą sveikatą.
Visi sąnariai yr tvirti,
Galėčiau ir darbą dirbti.

Kaip tiktai žmogų sutinku,
Beregint raišti užninku.
Sermėgelę turiu menką
Ir kiek galįs susilenkiu.

Su dviem lazdom tuokart remiuos
Ir botagą dabar imuos,
Su kuriuo šunis iplaku,
Kada apnink einant taku.

Su naginėms kojas aunu,
O kartais ir batus gaunu.
Kepurelę turiu dailią,
Siūtą iš seno kūtkailio.

Terbų turiu didžią gaują,
Penkias senas, šeštą naują.
Senosios iš nuošukinio,
Naujoji yra šikšninė.

Šikšnos yra pasamonai,
Užvyd man anos ir ponai.

Vario sagčiai spind iš tolo,
Kaip žvaizdės prie jenerolo.

Turiu dabar vežimelį,
Gražų arklį ir paršelį.
Kada nebnoriu vaikščioti,
Galiu dailiai pavažiuoti.

Kaipo vaikiš tikrai štakus
Šaukiu stipriai per jomarkus:
"Dėkit bent duonos kruopelį
Į mano šikšnos maišelį."

Taip alūžnos apščiai gaunu,
Jog visas terbas prikraunu.
Su duona arklį maitinu
Ir paršelį atkutinu.

Į namus kur įvažiuoju
Ar lašinių bryzą gavęs,
Verdu skanią kankolynę
Arba rūgštą roputynę.

O kad paršelį paskerdu,
Šiupinį tirštą išverdu.
Dabar ant tų riebių pietų
Daugel ubagų pakviečiu.

Pavalgęs galiu atgulti,
Nerūp man arti nei kultū.
Miegu kiek vien širdis vadin,
O niekas manęs nežadin.

Taipo viskas manie klojas,
Mergės manimi dabojas.
Žadu vesti savie pačią,
Raudoną gražią Agatę.

Tegul didi ponai pučias
Ir žmonės, turintys butas.
Aš, norint esmi mažesnis,
Tačiau už juos laimingesnis. Amen.

Ta mano dainė ubagams ne visai teptiko, todėl ir nenorėjo jos išmukti. Buvo ubagų į tris dešimtis, kuriuos visus gera Šenterienė išmaldė. Pratišus mano kalbai, visi pradėjo snausti, todėl sukilę ėjom gulti.

Sekmas vakaras

Visa ta srija, prasidedant nuo Ventos ir Dubysos lig Laivenos ir Mūšos upių, yra lygi, be kokių kalnų. Žemė yra labai gera, tikrai lytoutuose metuose prapuola rugiai ir javai, nes vanduo neturi kur nutekėti. Žmonės aria žemę su mažais žambiais, ekėčias turi padirbtas iš paties tik medžio, be geležies, su kuriomis niekumet negal juodžemio gerai išekėti. Sėja visokius javus, kviečiai, arba pūrai, čia uždera. Ratus turi labai trumpus, ieninykus, su kampu. Vienam žmogui atsisėdus, antram nebėra kur sėsti.

Išmanė tokius ratus dėl atbuvimo lažo, nes dabojo, kad arklų savo per daug nenuvargintų. Dabar, lažo nebesant, reikėtų, kad imtųsi proto ir dirbtų didžius, su dišliu, su dviem arkliai traukiamus. Iškada paties žygio, nes į jų ratus tiek tegal įdėti, kiek geras vyras galėtų panešti. Ratų vienok, su vienu dišleliu šalyj prikergtu, su vienu arkliai važiuojamų, neturi. Žiemos laike važiuojas su rogėmis, su vienu šalyj esančiu dišleliu.

Vyriški vasaros laike dėvėja brylius, iš vilnų nuveltus. Žiemą turi kepures šiltas ar ausytas, ar lenktineles. Sermėgas turi rudas, su liemeniu ir su stačia apykakle siūtas. Žiemą kailinius velka po sermegą. Motriškiosios dėvėja tokias pat ir taip pat siūtas sermėgas. Galvas apriša su skepetais, kuriuos tik antklesčia, bet nevytura. Visi kojas auna su vyžomis. Yra dievobaimingi, geri, lėti, o tankiai ir turtingi. Vadinas paprastai nuo Šiaulių miesto šiaulyčiais. Parakvijose, artesnėse Dubysai ir Ventai, grinyčios yra šviesios, su langais, tiktai be kaminų. Parakvijose, artesnėse Laivenai ir Mūšai, yra tamsios. Langeliai yra maži, iš stiklo ar su lentelėmis užstumiamys.

Žmonės tos srijos neturi pirčių, o daugel vietose nė upių dėl išsiplaukymo, todėl yra juodi, su prakaitais permerkti. Mergaitės pagaliaus išeina šieno grėbti su juodais, neplautais marškiniais - bjauru ir veizėti. Linkėčiau šiaulyčiams padirbti kožnam sodžiui gražias, su langais pirtis ir eiti į tas bent nedėlioį kartą. Sakiau nekuriems tai, bet nepaklausė.

Dar negana man buvo kelionės. Pabengęs darbą Pasvalyį, nuėjau į Davėnus, įlindau į koplyčią ir karštai pasimeldžiau prieš stebuklingą Kristų Jėzų, ten stovintį. Išėjęs sutikau stiprų vyrą ir tariau: "Tėvai, esmi kriaučius, bene turėtum darbo?" Tas atsakė: "Aš esmi Pyragis, tos ūlyčios ūkinykas, eikš prie manęs, rasi ir gausi darbą." Nuėjęs ėmiau mierą visų vyriausiai dukteriai ir siuvau jupelelę.

Čia man besiuvant, atvedė katalikai meškinykai dvi dideli meški; vaikai su šunimis tujaus susirinko. Meškinykai pūtė trūbą, šankino meškas, o paskiaus įdavė meškai savo kepurę, kuri, su dviem kojom atėjusi, meldė nuo Pyragio grūdų, duonos ir pinigų. Viso to po biškį meškinykai gavę nešinos toliaus. Nė kokių burtų nė mislyti nemislįo daryti. Toks tai meškų vadžiojimas nieko pikto nedaro.

Vieną subatos vakarą tariau vyresniajai dukteriai: "Ar žinai ką, arti Užgavėnės, būt gerai pasilinksminti; aš moku griežti, paklausk motynelės, ar leis." Duktė tujaus šoko prie motynos ir klausė. Ta atsakė: "Nu, gerai, reikia susiedų jaunūmenę pakviesti." Duktė beregint išsiuntė tarnaujančias mergaites. Tuo tarpu aš pradėjau dzirzginti. Sustojo trys dukterys ir šoko taip vadinamą *šieną*. Susirinko aštuoni vaikiukai ir šešios mergelės. Klausiau: "Ką šoksit?" Atsakė: "*Anglėzą*". Man tą griežiant, spardės visi kiek tinkamys, vaikiukai vos grindų neišmušė su kulnimis, nes visi buvo batuoti.

Pailsę sėdos. Tuo tarpu viena mergelė atėjusi tarė: "Pagriežk mums *Marcelės tancę*, šoksime be vyriškųjų." Man dzirzginant, šokinėjo šešios mergelės gan ilgai.

Toms pailsus, vienas vaikinys man tarė: "Kad mergelės šoka vienos, ir mes vieni pašoksime; pagriežk mums spilgą." Man pradėjus tą dzirzginti, sustojo penki vaikiukai: vienas tos spilgos ieškojo, o keturi stovėjo. Ir taip pakarčiui šoko.

Tiems šokinėti apkyrėjus, sustojo trys mergelės, kurios, už rankas susikibusios, šoko taip vadinamą *žydelkele*.

Apsistojus du vaikinai padėjo kryžiškai ant grindų du šakaliu ir šoko tancę, vadinamą *žirkles*.

Ant galo, visi kartu sustoję, šoko *podušečką*. Pailsus gera Pyragienė davė večerę ir išleido svečius namon.

Labai įtikau Davėnų jaunūmenei, kuri manęs ir išleisti nebnoirėjo, tačiau, darbą pabengęs, keliavau toliaus. Užėjau į Remeikių ūlyčią Vabalnykų parapijos, bet, darbo negavęs, leidaus toliaus. Nutraukiau į Skapiškės parapiją ir ką siūti radau pas Svilą, Kreipšių ūlyčios gaspadorių.

Atvykau čia pačiame įkaitime Užgavėnių panedėlyj. Tą dieną niekas nekludė darbuoties, bet uternyke vos ne nuo pat ryto pradėjom voliuoties. Graži Svilienė iškepė blincius, valgėm, paskiaus davė šuipinį, ir tą perėmėm. Pavalgius aš dzirzginau su skripyčiomis, Petronelė ir Marijonė, dukteri Svilos, tujaus pradėjo tūpčioti ir šokti, pristojo sūnus Karolius. Beregint, tarsi užuodusi, ūlyčios jaunūmenė padaugino krūvą šokančių. Pirma šoko *blusą*, paskiaus *svirplį*, dar paskiaus *valcių* ir *apvalcių*.

Vakarop šunims didžiai loti pradėjus, pamatėm būrį jaunikaičių su vaikais bevežantį *Morę*. Kurs tiktai vaikas prie Morės prisiartino, tas gavo benc per šoną su spragilu. Išėjom tokių svečių sutikti, Svilas pamylėjo vadovus Morės ir išleido.

Tiems išvažiauvus, atvyko ožys su dideliais ragais, drauge su juo buvo *giltinė*, apsilvikiusi su išverstais kailiniais, plaukai jos buvo iš linų padirbti, burna uždengta su kūtkailiu, skylės akims paliktos, barzda baisi iš arklio uodegos, uostai iš paršo šerių, su derva prie lūpų priklijuoti, ir ilga uodega iš virvės. Toms grinčioj besisukant, kyšt įkišo ilgą savo snapą *gervė* ir kivykš cypti pradėjo. Vaikai grobstė gervei už snapo ir ki ki ki juokė. Ką aš regėdamas, pradėjau griežti. Tujaus gervė, snapą savo brūkš brukš, babakš babakš puošdama, įniko šokti, ožys taipogi pakeperst strastrapt ėmė šokinėti, o *giltinė*, su savo draugais šokdama, dainiavo: "Ei opso, opso, opso - visi nešokantys žiopso, oi ypso, ypso, ypso - visi nešokantys vypso." Taip lig pusnaktės bjaurūs gyvoliai voliaavę, išėjo į pryšinykę, pametė apdarus, pavirto į žmones ir sugrįžo į grinčią. Ant galo riebiai pavalgę, klukš klukš alaus atsigėrę, grįžo namon.

Ryto metą šeimyna Svilos kėlė neišmiegojusi. Viena mergelė, Skapiškės bažnyčioj buvusi, parnešė pelenų švęstų žiupsnį, su kuriais gaspadorius apsūdė visų galvas. Sulig tuo kartu ne vien žmonės, bet ir mano skripkos lig Velykų tylėjo.

Ašmas vakaras

Pas gerą Svilą besidarbuojant, pakvietė mane į Skapiškės miestelį drūtas ūkinykas Venclavas, prie kurio gan ilgai siuvau.

Čia man bebūnant, meškinykai katalikai atvedė vieną didžią, antrą mažą mešką, bet jogei buvo gavėnia, todėl meškų netancino. Tiktai su savo patrūbočiais pagiedojo giesmę *Atmink, krikščionis, ką Jėzus kentėjo*, gavo dovenas ir išsivedė toliaus.

Nuo Venclavo išėjęs, traukiau lig Rokiškės ir gavau darbo prie ūkinyko Mickaus. Viskas klojos, bet gavėnia, girdi, įkyrėjo, nesgi žmonės Rokiškės, negaudamys žuvies, per visą gavėnią valgo pupynes, žirnynes, bulvynes ir grucę. Visus tuos viralus baltina su pienu kanapių.

Verda bulves apvalias, kurias valgo su druska arba dažo silkių sultėj, jei tos gauna. Kartais bulves, nuluptas ir sugraižytas į ritinelius, deda į katilaitį, įmeta apščiai druskos su cebulėmis, apvožia su bliūdu ir šutina be vandens. Taip virtos bulvės yra gardesnės. Verda taipogi žiūrę, kopūstus su grybais džiuvusiais ar su žirniais ir batvinius su pupomis. Nekurios geros gospadinės turi slėgtas rudmeises, kitos perka silkes ir aliejų, iš kanapių ar iš sėmenų spaustą. Tą virina su cebulėmis, pila po truputį į valgius ir tuo paskanina. Tokį aliejų valgo taipogi su duona, kartais iškepa pampuškas aliejuje, bet tų neduoda šeimynai, nes jau skaitos už brangų valgį. Sukrušę kanapius, kepa su tais kepaišius. Verda taipogi košes iš miltų, kurias valgo ar su alieju, ar su kanapių pienu. Kartais duonos mažus kukulelius iškepusios pjauna pusiau, apsūdo su druska ir su kvynais, paskiaus vėl kiša į pečių ir sudžioviną. Tie sukoriai yra gardūs, užvis su alu valgant, bet reikia turėti gerus dantis. Regėjau vieną senį, kurs, triaukš triaukš tokius sukorius bevalgydamas, prarijo savo du dančiu. Likusį šmotelį brinkt pametė ant stalo ir tarė: "Kad jūs prapultumėt, aš ir liežuvį savo prarysiu, ne vien dantis!"

Jei kumet gyventojai prigauna žuvies iš kur arba perka silkių, tada jau yra velykos. Pieno, o labiaus dar meisos, gavėnioj niekas neragauja. Vaikai pagaliaus, bent šešis, septynis metus amžiaus savo turintys, neburi su pienu valgyti. Nė ligonių negal priversti, idant įžagtų. Toks tai pasnykas man įkyrėjo, nes čia, Palangoj ir Klaipėdoj, kaip žinot, žuvys stintinės užvis man tiko.

Rokiškėj būdamas, vaikščiojau į bažnyčią, užvis šventomis dienomis, ėjau pagaliaus ir spaviednės, bet klebonas, didžiai nuo žmonių mylimas Viktoras Rūsteika, baisiai man galvą ištrinko. Paėjau, girdi, sušilęs, it pirtyj buvęs. Kad anam šalta būtų! Prisiartino Verbų nedėlia, eidamys į bažnyčią, prisirinkom kadagių, bruknių, žalių laumės šluotų, ažuolo šakų su pernykščiais lapais, blendžių ir karklų šakelių su avelėms. Tas visas pašventinom. Vaikai paprastai turėjo tik žilvičius. Po mišių išėjom į šventorių; vaikai, girdi, kits kitam šmiaukš šmiaukš per nugaras čaižydams, sakė:

Ne aš mušu, rykštė muš,
Patol muš, kol suluš.
Už nedėlios didi diena,
Palinksmims kožną vieną.
Būk toks pat, kaip buvęs,
Būk sveikas kaip žuvis.

Ar visur toks yra paprotys, nežinau.

Didžiosios nedėlios seredoj, ketverge ir pertnyčioj kunigai gieda ar kalba ilgus poterus bažnyčiose, kuriuos pabengę, benc benc muša su knygomis į klaupkas ir eina namon. Vaikai, tai žinodamys, lig laiku gauna lentalę su skylė, dėl įvėrimo virvės reikalinga, ant lentale išrašo su kreida ar su anglim silkę, vienas velka tą lentalę apsukui bažnyčios, seredoj tik vieną kartą, o kiti čakš čiaukš plaka su žilvičiais silkę, kaipo jau nebreikalingą. Ketverge velka du kartu plakdamys, o pertnyčioj tris kartus. Bet ir tą paprotį ne visur teužlaiko.

Dar po užgavėjimo varpų vaikai, o kartais ir jaugę tarnai bažnyčios pereina namus su klegetkomis, tas klaklakš klaklakš brazdindamys ar dzir dzir tarškindamys, meldžia dovenų; gauna pinigų, kiaušių ar pyragų Velykoms.

Vis tai užlaikė vaikai,
Kad geri buvo laikai.

Didžiojo subatoj Mickienė kepė pyragus, meisą ir dažė kiaušinius. Vaikai laižydamos veizėjo į tuos skaninius, tačiau ragauti nedrįso.

Velykų vakarą išėjom visi į bažnyčią ir giedojom per kiaurą naktį. Ilgą pamokslą apie kančią Viešpaties sakė klebonas Rūsteika. Aš, matydamas žmones mokant daug giesmių, o savo bažnyčios užtarytojo šv. Mateušo apaštolo giesmės neturint, parašiau ir šiaip pagiedojau.

Giesmė apie šv. Mateušą apaštolą

Gaida kaip Jėzų Kristų Judošius

Per šventuosius į dangų siųskim maldas savo,
Kurie mylistą Dievo jau tikrai įgavo.
Per šventą jų užtarymą visa ko išmelsim,
Jei širdis savo tikrai prie Dievo pakelsim.

Tarp šventųjų Viešpaties skaitom Mateušą,
Kurs ne vieną dievaitį pagonų sukrušo.
Žydų žemėj paugintas prie muito sėdėjo,
Pakol Išganytojas ano neužėjo.

Tą paregėjęs Kristus, - "Eikš su manim", - tarė
Ir apaštolu savo tujaus jį padarė.
Mateušas užprašė kitus muitinykus,
Kurie buvo skaitomys už didžius griešnykus.

Su tokiais Kristus Jėzus drauge papietavo,
Nes apaštols pakvietė ingi namus savo;
Ką žydai rėgėdamys pradėjo kernoti,
Kad griešnykus prileido, ant Jėzaus rūgoti.

Išgirdęs Viešpats tarė: "Meldžiu nerūgokit,
Jog atėjau ieškoti griešnų - tą dabokit.
Ar nežinot, jog sveikas neieško daktaro,
Tuokart klausias vaistojo, kad liga privaro".

Mateušas per trejus metus tapo buklus,
Nes girdėjo pamokslius ir matė stebuklius.
Numirus Kristui Jėzui ir Viešpačiui savo,
Apaštolas su kitais Dvasią Šventą gavo.

Pirmas evaneliją žydiškai parašė,
Nes kiti katalikai to nuo ano prašė.
Mateušas, nuėjęs į murinų žemę,
Ten pagonis mokyti vieros šventos ėmė.

Atėjęs prie karaliaus, skelbė Kristaus vierą
Ir pridūrė, jog be tos išganyto nėra.
Karalius jam atsakė: "Patol netikėsiu,
Pakol stebuklo kokio aiškaus neregėsiu".

Buvo tuokart mirusi jauna karalaitė,
Ipigena vadinta, padori mergaitė,
Tą apaštolas šventas beregint atgydė,
Dyvijos visi didžiai, stebuklą išvydė.

Tuokart geras karalius Kristui įtikėjo
Ir, kad kiti tikėtų, širdingai linkėjo.
O kada Mateušas daug stebuklų darė,
Prie vieros katalikų pagonis privarė.

Karalaitėi linkėjo laikyti panystę,
Žadėdams užmokesnį - dangaus karalystę.
O tuo tarpu Irtakus ją vesti norėjo,
Karalienės didybę anai prižadėjo.

Tai nenorint tekėti, Irtakus įpyko,
Nekaltą apaštolą su žmonėms apniko.
O gieždamys apmaudą, žmonės jį užmušo.
Taip pasaulėj nebtoko švento Mateušo.

Apaštolas nupelnė vardą mūčelniko
Ir gavo nuo Viešpaties gražiausią vainiką.
Ačiū tau, Jėzau Kristau, kursai iš gerybės
Duodi šventiesiems savo amžinas linksmybes.

Per šventą užtarymą apaštolo tavo
Meldžiame, dovenok mums tą mylistą savo,

Kad velytumėm mūkos' didžiausios' numirti,
Nekaip nuo vieros savo šventos atsiskirti. Amen.

Ta giesmė dideliai žmonėms patiko: ėmė tujaus nuo manęs išrašus ir mokės giedoti.

Pabengęs darbą, kad ketinau iš Rokiškės išeiti, Mickus nenorėjo man užmokėti. Vos per didį vargą kiek tiek išgavau ir išėjau per šventes į Panedėlio parapiją pas ūkinyką Rimkūną. Čia radau jaunūmenės šioją paprotį. Nuo ryto, girdi, užvis vaikiukai, vaikščiodamys su vandeniu, laistė rankas gaspadorių ir už tai reikalavo velykaičių. Ir, be to, šliokš šliokš šlakstė vandenį ant mergaičių, o sušlapinę ki ki ki juokės, nes tos, kaip šventą dieną padoriai apsidariusios, čežėjo.

Rimkūną aplankė Krasauskiai ir kiti susiedai. Jaunūmenė dirbo suopynes ir suopavos. Trečią dieną šventindamys linksminos. Šeimyna su vaikais, iškasusi duobelę, ritinėjo kiaušinius; kurio kiaušinis rietėdamas užgavo kitą, duobelėj esantį, tujaus vaikiukas ritinėš atimdavo.

Ketvirtą dar dieną, ledų diena vadindamys, nedirbo darbo, todėl, suėję į grinčią, šiaip rovė *ridiką*. Daugiam pablaka susėdus, vienas, lazda jodamas, išėjo iš kamaros, sakė: "Girkš!" Kitas klausė: "Kas čia varsto dvaro vartus?" Raitorius atsakė: "Aš, ponaitis Kiburkštaitis". Kitas: "O ko reikalusi?" Raitorius: "Poni užsigeidė Rymo ridiko, atėjau rauti." Kitas: "Išraukis tinkamąjį." Raitorius ėjo pas vieną sėdintį, su abiem rankom padavė savo ramentą, ta įsikibo, raitorius traukė, kiti sėdintys neleido, tačiau pastatė ir vedė į kamarą ar kerčią. Paskiaus vėl atjodavo, reikalavo ridiko, rovē, ir taip toliaus.

Aš, regėdamas nekuriems jau tą veikalą įkyrėjus, brakš atidariau savo skrynelę, išėmiau skripyčias ir dzen dzen pradėjau tempti stygas. Tujaus jaunūmenės akys prašvito: visų pirma pradėjo šokti *avietelę*, paskiaus *blezdingelę*, dar paskiaus *lenciūgelį*. Dešimtis porų sustojusi davė garą kiek tinkama. Pirštai, girdi, mano suskudo begriežiant, pats pagaliaus čirškindamas op op šokti pradėjau. Apsistojus kažį kas tarė: "Pašokim dar *dują*", ir pradėjo kraipyties. Vyriški šoko *kepurnyką*, ant pabangos *mieželį*. Vėlybas tapo laikas. Rimkūnienė jėjusi atsiliepė: "Gana, vaikai, gana voliuties, duosiu jums valgyti, pavalgę eikit gulti. Tatai nušilot kaip roną pjovę, o grinčią pridulkinot kaip jaują linus minant." Aš, tai išgirdęs, lioviaus griežti. Pavalgėm ir sugulėm.

Šventėms praėjus, siuvau gan ilgai. Tuo tarpu, girdėdamas šiokius tokius dalykus apie Biržes, užsigeidžiau ten eiti, o darbą pabengęs, ir išėjau.

Nuvykau į Biržių parapiją, į ulyčią Kutelių, pas Justiną Valiulį, gavau darbą ir vėl siuvau. Vieną subatos vakarą, gaspadorių pasiklausęs, pradėjau griežti. Šeimyna pirma šoko *žalnieriuką*. Paskiaus patys tik vyriški trypė *smertelį*, tai yra, vienam gulint, kiti apsukui šoko ir kėlė gulintį.

Mergaičių nesant, šokimas vaikiukų buvo it putra be druskos, todėl išsimanė traukti *vilko uodegą*. Sūnus Valiulio Jonas, kaip stiprus, pasilenkė ir įsikibo su abiem rankom į kėdalę. Justinas, antras sūnus, sėdo jam ant sprando. Petris pro apačią įdavė jam kartalę. Jurė, Petris ir duktė Uršulė kibo už antrą galą kartalės ir traukė. Sylingas Jonas tačiau ėjo. Visi neveikė jo nutūrėti. Bet Justinui brūkš kartalę paleidus, visi traukiantys būbt būbt išvirto, Jurė dar kaukš įdaužės galvą taip, jog švyst jam žižilpos iš akių iššoko, pagaliaus kartalė trakš sulūžo. Keldamos Jurė ir galvą kasydamas tarė: "Šitai tau penkios! Kad tu prapultum ir vilku nebuves: nutrūko uodega, ir galvą man sumušė." To neveizėdamys, antrą kartą sutaisė vilko uodegą, o Jonas daėjo prie stalo. Taip besibjauriodamys, gan nužuvo ir ėjo gulti.

Čia man besant, atėjo Sekminės. Nekurie, girdi, šeimynysčiai, į bažnyčią per gaspadorius išsiųsti, nėjo į namus Dievo, bet, pakliuvę į tinkamąją karčėmą, gėrė lig vakaro. Vakarop susirinko ir kiti į vakaruškas, žydas rendorius, lig laiku pasitaisęs, turėjo visa ko valgomo ir geriama.

Ryto metą stipresnieji grįžo namon ir, neidamys į bažnyčią, miegojo per kiaurą dieną. Kiti, ten pat pas karčėmą miegodamys, sulaukė kitų vakaruškų. Vėl gėrė, vėl šoko. Taip šventino per tris dienas.

Tą aš regėdamas, dideliai pasipiktinau, peikiau jų paprotį ir klausiau, dėl ko taip daro. Man atsakė: "Prie mūsų daug yra kalvinų, kurie, neidamys į kirkas, taip elgias, ir mes sekam jų paveizdą." Tariau: "Nu, vaikai, o kad kalvinai eis į pragarą, jūs ar norėsite drauge keliauti? Jei nenorėsite, nenorėkit ir sekti jų blogo paveizdo."

Trečiosios švenčių dienos rytą susiėjo prie Valiulio piemenys ir dabotojai arklių, meldė nuo gspadinės sviesto, sūrių, kiaušinių ir taip toliaus. Tų gavę, nusinešė į krūmus, sukūrė ugnį, kepė kiaušynes, valgė ir gėrė nekurie dar orielką. Nuėjo prie jų kita jaunūmenė, galvijų negananti, pavadino skripkorių ir šoko lig išvakarų. Man klausiant, dėl ko tai daro, atsakė: "Visoj Lietuvoj toks yra paprotys."

Apsidirbęs prie Valiulio, užėjau į Liesiškių ūlyčią pas ūkinyką Gasčiūną, siuvau ir perleidau šventę Dievo kūno, arba Vainikų. Ėjom į bažnyčią, nebtoko laiko pramonėms.

Tujaus po šventės gimė Gasčiūnui sūnus, kurį kūmos, nuvežę į Biržes, apkrikštydino. Tiems parvažiavus, susiėjo pakviesti svečiai, o bobutė capt capt atėmė jų kepures. Pagavo pagaliaus ir mano, nors jau seniai buvau atėjęs pas Gasčiūną. Susiedai

atėję sveikino gimdytojus, žmonystas darė ir atnešė ką ne ką dovenų. Paskiaus visi turėjom savo kepures nuo bobutės išpirkti: gavo senutė no į pusanthro rublio, bet kas iš to? Vakarop vyrai atvežė po duris grinčios medines ekėčias, padėjo ant jų truputį šiaudų, pasvadino ant tais bobutę ir vežė patys be arklio ją į karčemą, kame ta turėjo pirkti orielkos ir alaus. Nupirkus, vėl į ekėčias pasvadinę, parvežė namon.

Ar žinai, motynele: šitai visuose Žemaičiuose einantys į stoną moterystės važiuoja jaunieji į bažnyčią darbo dieną ant tuščios šliūbo imti, tą pat dieną spaviedojas, priima švenčiausią sakramentą, kunigas juos suvenčiavoja ir grįžta namon, kame tėvai pagal išgalėjimo pakelia parėdką. O Lietuvoj jaunieji renkas imti šliūbą paprastai šventą dieną, atvažiuoja į bažnyčią po visam, tankiai girti. Priėmę sakramentą, tujaus šmurkš šmurkš sulenda į karčemą. Geria, šoka ir bjauriojas toj per tris dienas, piktina pakeleivingus, kurie apsistoja prie karčemos. Žodžiu sakant, tikra nelaimė lietuvių su tomis karčemomis, be kurių nė kokio švento darbo negal nudirbti. Juk ir vyskupas ižinėdamos sakė, kad šliūbus imtų darbo dienomis, kad, važiuodamys priimti šventą moterystės sakramentą, būtų negirti ir kad parėdkas keltų namuose, ne karčemose. Tačiau ir nepaklausė; rasi kumet nor susipras negerai darantys ir išsižadės savo seno, bet negero papročio. Juk žydai, savo veseles keldamys, neina prie katalikų, kodėl tad katalikai prie jų eiti turėtų?

Bet grįžkim prie savo šnekesio. Pasiuvsę ką reikiant prie Gasčiūno, išėjau į Rastausko, arba Pabiržės, parapiją, gavau darbo pas Slavinską Bajoriškių ūlyčioj.

Prisiartino šv. Jonas, žmonės subruzd. Vakarop pirm tos šventės mergaitės, išėjusios iš ūlyčios, aprinko vietą plačiame kelyj, sutemus jaunūmenė toj vietoj susirinko *kopulioti*, sukūrė ugnį ir parvedino skriporių. Tiem griežiant, šoko susikibę dainiuodamys daines, kurių negalėjau gauti. Kitos mergelės rovė žoles ir degino, o tai dėl to, idant nebūtų žolėti rugiai ir javai. Vaikiukai sėmė su rankomis žemę iš kelio ir barstė į pievas, idant jų kurmiai rausdamys negadintų.

Kitos motriškos tą pat naktį ėjo į upę ar į prūdą, plovės pačios, mazgojo savo drobinius ir šukavos, o tai vis darė, kad tą metą vyrus gautų.

Mūsų senolių senoliai, būdamys dar pagonimis, tikėjo tą naktį plaunantis dieves laumes, tą tai laumių paprotį tebepildo mergelės aplei Biržės ir Pabiržę, ko Žemaičiuose nuo seno nebėra.

Čia žmonės tebetiki į žavėjimus, sako esant raganas, kurios gal kitus sužavėti, į ligas įvesti, karvėms pieną atimti, avių vilnas nupešti ir taip toliaus. Aptartų, raganomis vadinamų, bobų neužkenčia, o kartais ir iš savo ūlyčių, arba sodų, išvaro. Todėl užvis senos drovis šv. Jono naktį ir iš namų išlįsti, nes jei kas paregėtų anas vaikščiojant ar žoles kokias renkant, tujaus apskelbtų esant raganomis. Ir taip senos gadynės įsidėjimai čia dar užliko. Linkėtinas yra daiktas, idant su visu išgaištų, nes vargina bobutes be reikalo. Raganų niekumet nebuvo. Žmonės, įtariantys kitus žavėtojais arba raganomis, be kokios teisybės plėšia šlovę artimiems ir didžiai griešija. Jeigi raganos tariamosios sugebėtų ką pikto padaryti, visų pirma darytų savo neprieteliams, savo persekiotojams, o tačiau nieko nepadaro.

Žemaičiuose buvo pirm aštuonių dešimtų metų tie patys įsidėjimai, kuriuos kunigai, iš kozelnyčių šaukdamys, taip išnaikino, jog šiandien niekas nebūtaria ir nebėra nė girdėti.

Aplei Biržės yra dabar bobalės, sugebančios varduoti gumbus, skaudulius, lekiančiąją ugnį, antkryčius ir taip toliaus. Bobalės tos, vadžiodamos su pirštu apie gumbą, šneka kažį ką. Arba kažį kokias maldas meta į vandenį, kurį paskiaus duoda sergantiems gerti.

Prapuolus kokiam daiktui arba arklius pavogus, eina prie burtinyko, kuriam nubūrus, vyrai aptartąjį ima į nagą ir karoja.

Tų pačių parakvijų nekurie ūkinykai, pradėdamys arti, sėti, šieną, javus pjauti, mėšlus vežti, pirmą kartą į ganyklas galvijus išgindamys, siunčia vaiką pas susiedą kokį nor daiktą pažyčioti, idant su tuo daiktu ir laimė susiedo prie jų pereitų.

Per Kalėdas siunčia vaikiuką į upį parnešti vandens viedrą. Tam parnešus, prausias ir liepia tą vandenį vėl į upį nunešti. Aš, visa tai girdėdamas, tariau vienam išmintingam žmogui: "Pasakyk man, tėvai, dėl ko taip daug prie jūsų tebėra burtų ir žmonių, ir papročių pagoniškų?" Tas man atsakė: "Dėl to: 1) jogei arti yra Kuršas, sėdynė visokių niektikėjimų, juk ir mūsų bobalės ten mokos varduoti; 2) dar dėl to, jogei čia daug yra kalvinų, kurių bambizai nepeikia tų papročių; 3) dėl to, jog ir mūsų, katalikų, kunigai nieko tame dalyke lig šiolei nesakė."

Devintas vakaras

Nuo Gasčiūno išėjęs, nuvykau į Šniukščių ūlyčią prie ūkinyko Drulio, gavau vėl darbo ir siuvau. Čia man besant, atėjo šventas Petras; žmonės pirmą naktį kopuliojo it taip, kaip švento Jono naktį, ir sakė tą paprotį nuo seno prie jų esant. Tiesą pasakius, nors mergelės mane vadino, aš, tą paprotį už negerą skaitydamas, nenorėjau prie jo priderėti.

Lietuvių parėdka

Perėjęs tiek parakvijų, datyriau, jogei lietuviai yra visur geri, visur stiprūs savo katalikų vieroj, visi teisingi, nes nė vienas užmokesnio man nenutraukė. Kiek reikalavau, tiek užmokėjo. Tačiau ryžaus grįžti į savo pusę. Nuo išmintingo Drulio išėjęs, atvykau į Kupiškės parapiją, į Rukučių ūlyčią pas ūkinyką stiprų, vadintą Šlapeliu. Man čia besiuvant, vieną vakarą kažis kas brakš brakš pradėjo į duris brazdinti. Vaikiukas išėjęs girks atidarė. Įėjo į grinčią jaunas žmogus, mažo augumo, veido padoraus, gerai apsidaręs, pasiskutęs ir pasikirpęs. Įėjęs pasakė: "Tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus". Šlapelis, grinčioj pasitikęs, atsakė: "Ant amžių amžinųjų. Amen." Tujaus svečias tarė: "Esmi sūnus ūkinyko Dominykas Merkys ir Tumasonių ūlyčios, vadinuos Stanislovas Račiūga. Važinėdamas reikaluose valsčiaus, paklydau, ar nepriimtumėt, tėveli, manęs į nakvynę?" Šlapelis atsakė: "Nu, gerai, gerai, galėsi pernaktuoti."

Duktė Domicelė, svečių pamačiusi, ki ki ki prasijuokė, tujaus spruko į šalutinę pas motynelę ir tarė: "Įvažiavo kažis koks jaunas svetelis ir įsiprašė į nakvynę, bene pradės jis piršties?" Atsakė motyna: "Et, alkanas kūma apie duoną dūmoja." Tuo tarpu, išėjusi į grinčią, pažiūrėjo ir liepė išvirti valgį dėl pavaišinimo svečio. Domicelė išvirusi pavaišino ir nuleido svečių gulti. Ryto metą svečias pavalgęs pasakė ačiū už nakvynę ir išvažiavo.

Keletui nedėlių praslinkus, tas pats Dominykas tic atvažiavo dienos vidu prie Šlapelio su savo susiedu Jonu. Kurs, su gaspadoriais pasisveikinęs, sėdo užstalėj, patiesė baltą skepetą, ištraukė iš ančio butelką vyno su stiklaliu, prigožė ir sušuko: "Geras tėvai, sveiks, mums Domicelės reiks! Ar atiduosi?" Išgirdusi tuos žodžius, duktė šmurks spruko oran ir kaip pelelė po šluota pasislėpė. Tėvas, stiklalį imdamas, atsakė: "Nu, gerai, gerai, rasi ir sutiksime, reikia pačios duktės klausti, ar tinka anai Dominykas? Vaikai, paieškokit jos." Atradus įėjo raudona, kaip vėžys išvirtas, širdis jos timpt timpt greitai mušė kaip gaidys sparnus, giedoti norėdamas. Tujaus tėvas tarė: "Nu, vaikas mano, šis jaunikaitis nori tave imti už moterį, ar tinka tau? Ar tekėsi už jį?" Ta vietoj atsakymo pradėjo verkti. Prišoko beregint piršlys, padėjo ranką ant jos peties ir tarė: "Nu ką, dukterele, ar matai, vaikas jaunas, gražus, toks paritus, toks pastačius, iš pupų nevaromas, už kipšą gražesnis, orielkos negerias, gaspadorius, turįs savo gerą gyvenimą ko benori? Ko bereikia? Juk pono Komaro sūnus neatjos prie tavęs į žalėtas. Ar tekėsi?" Ta, žvilgterėjusi į Dominyką, atsiliepė: "Kas tą žino, gal ir tekėsiu."

Sušuko piršlys: "Nu, gerai, ne veltui pakėliau žygį, sueis į porą jaunūmenė. Tėvai, nebreikalausiu užmokesnio už vyną išgertą; kad Domicelė nenorėjusi būtų tekėti, reikalaučiau pinigų." Po tų žmonystų Domicelė atėmė nuo stalo butelką su skepetu, o jaunasis su piršliu pernakojo.

Ryto metą Šlapelis pakvietė du susiedu savo ir su tiedviem drauge važiavo į Tumasonių ūlyčią į *pražvalgas*. Apžiūrėjo Merkių gyvenimą, kurs jiems patiko. Pavieršėję grįžo namon. Vėl atvažiavo į Rukučių ūlyčią piršlys ir Dominykas jau su *didžija arielka*. Atsivežė su savim alaus verpelę, kelias butelkas vyno ir arielkos. Piršlys padėjo verpelę po stalu ties kojomis savo, o butelkas sustatė greta savęs ant suolu.

Tėvai priėmė piršlį ir ant jo užgėrė, piršlys, iš savo butelkos pripylęs stiklą, gėrė ant tėvo ir motynos jaunosios. Tuokart Domicelė aiškiai prižadėjo tekėti už Dominyko. Davė dovenas (gastinčių) piršliui ir motynai Dominyko, kurias piršlys žadėjo nuvežti į Tumasonis.

Pabengus tas apeigas, piršlys paklausė motynos apie pasogą Domicelės; tame dalyke sutikus, motyna atnešė Dominykui baltame skepete įvyniotą žiedą jaunosios su žiupsniu rūtų ir tarė: "Šitai atnešu tamstai žiedą su rūtais, priimk tuos daiktus kaippo davadą nekaltybės dukteries mano, kurią auginau ir saugojau nuo viso pikto." Domicelė paskiaus išėjo iš kameros gražiai apsidariusi draugystėj trijų mergaičių ir sėdos greta Dominyko.

Visa tai pabengus, dieveris su Dominyku išvažiavo į Kupiškį pas kleboną Kozmianą ažurašų, arba užsaku, paduoti.

Tiems išvažiavus, piršlys paliko su bobomis, kurios, jį žudydamos, reikalavo, idant gėrimų nepritrūktų. Per nelaimę pritrūko. Bobos surišo su abrusu jo pilvą, atvežė ekėčias, apvertė ir svadino piršlį, ketindamos jį vežti į karčemą, kad pirkėtų gėrimų. Ką tas regėdamas parnešino orielkos, alaus ir midaus. Tuokart bobos gerdamos garbino piršlį ir dainiavo.

Paprastai čia ima šliūbą nedėlioj, todėl subatos vakarą paklausė Šlapelio, ar didžioj krūvoj daleis rytoj atjoti? Tas atsakė: "Kiek nori, duonelės, Dievui dėkui, išteksime." Nedėlios rytą Merkys su piršliu ir draugais atjojo pas Šlapelį. Arklių galvos ir uodegos buvo papuoštos su žolėmis ir su kankalais. (Taip daro, norint būtų žiema. Senovėj dar šaudė iš pištalių, bet šiandien to nebdaro). Jaunosios tuokart nebuvo grinčioj, bet klėtyj, su keliomis mergelėmis, visos apsigobusios su baltomis drobulėmis. Kaip tiktai jaunoji pamatė svečius į kiemą įjojant, pradėjo aikčioti ir miau miau miauzgėti, paskiaus tarė:

Ko gi šitie sveteliai sujojo?
Ar ugnelės imtų, ar kelelio klaustų?
Yra mano sesiulė ugnelės paduoti
Yra mano broliukas kelelį parodyt
Negiažkėlei, tėveli, kiemelio vartelių,
Maž ir šitie sveteliai būtų kitu keleliu nuvažiaavę.

Piršlys su Domyku įėjusiu nevaikščiojo vidu grinčios, bet pasieniais, pakol užsirėdė už stalą ir sėdos vyriausioj vietoj, tai yra kerčioj ant kryžiasuoliu. Tujaus Šlapelis, prigožęs stiklą, sušuko: "Sveikas, piršleli!" Išgėręs vėl pripylė ir davė piršliui. Tas išgėręs pripylė stiklą su savo gėrimu, kurio cielą verpelę turėjo, ir sušuko: "Sveikas, tėveli, sveika motinele!" O išgėręs davė savojo vyno po stiklą tėvui ir motynai. Tiedviem išgėrus, piršlys su stikleliu ir butelka ėjo į klėtį.

Atradęs apsigobusias mergaites, capt užgavo su pirštu vieną mergaitę ir tarė: "Sveika, martele!" Bet nepapuolė ant jaunosios; užgauta mergaitė aičiojo, tarydama: "Aš dar nesuverpiau ir neišaudžiau drobėlės, aš nesuklojau kraitelio, kubilaitis mano užrakintas, bet tuščias!" Tujaus piršlys užgavo kitą, bet vėl nepapuolė ant tikrosios. Ta vėl aičiojo, tarydama: "Dar motinėle nedavė man linelių, nedavė vilnelių, neišaudžiau drapanėlių; ai, bėda man, bėda, niekas manęs nerėdo!" Trečia užgauta buvo jaunoji, bet ta branginos, nenorėjo atsidenkti; kad piršlys ėmė anai už ranką, ta traukė ir sakė:

Išlupk tą, piršleli, šaltą rankelę!
Yra mano tėvelis auklėtojėlis,
Yra mano motinėle gimdytojėle
Negigersiu šalto trunkelio smalos čerkele.
Negiimk šalta rankele už baltų rankelių!
Yra mano tėvelis auklėtojėlis...

Tujaus atėjo Šlapelis, ėmė Domicelai už ranką ir, pragydęs *Marija, būk pagarbinta*, su visomis mergaitėmis nuvedė į grinčią. Jaunoji nėjo vidu grinčios, bet pasieniais ir sėdos užstalėj, tačiaus ne ant tuo suolu, ant kuriuo jaunasis sėdėjo. Tuokart dieveris ėmė torielką, padėjo ant jos rūtų vainikelį, apdengė su baltu skepetu ir įdavė *didžiaijai pamergei*, arba pirmai draugei jaunosios, kuri, priėmusi vainikelį, prisegė ant galvos jaunosios. Dar atsegusi savo vainiką, atidavė dieveriui.

Beregint išėjo motyna jaunosios iš kamaros ir davė piršliui ir visiems draugams jaunojo gaminčių, arba baltą skepetą. O Domykui įdavė taipogi baltą skepetą, kuriame buvo įvyurtas žiupsnis rūtų. Beregint piršlys, vienoj rankoj tūrėdamas torielką, su baltu skepetu apdengtą, antroj stiklelį, sušuko: "Sveikas, tėvai, sveika, motin, sveikos, seserys ir broliai jaunosios!"

Jaunasis taipogi antgėrė tėvą, motyną ir giminę jaunosios. Dar jaunajai ir kožnam iš jos giminaičių davė po šešias dešimtis skatikų. Domicelė, priėmusi tas dovenas, sėdėjo už stalu ir aičiojo, tarydama:

Negigerk, motinyte, šitų svetelių alučio,
Pakaks mano jaunuolytės gailių ašarėlių.
Negiimk, motinyte, šito vargelio dovanėlių,
Neparduok, motinyte, didžian vargelin manęs jaunuolytės.

Negerkit, sesiulės, ir neskirkit manęs jaunuolytės
Nuog savo pulkelio ir nuog žalių rūtelių.
Negerkit, broliukai, šitų svetelių alučio,
Negipriimkit visi dovanėlių nuog šitų svetelių.

Atbuvusys tas apeigas, visi susėdo į stalą ir valgė, tiktai jaunasis su jaunąja nieko neragavo, nes norėjo ant tuščios priimti sakramentą moterystės. Užkandai pasibengus, jaunuojų puolė po kojų motynos ir sakė:

Blagaslovyk pirmiausia mane, miela motinyte!
Blagaslovyk, tėveli, mano augintojėli!
Blagaslovykit, sesiulės, su kuriomis aš žalias rūteles nešiojau.
Blagaslovykit, broliukai, kurie šitoj dieneleėj šitam pulkely būsit!

Suskinki, motinyte, žalių rūtų kvietkelį, kurių ašai, jaunytė,
Per savo jaunas dieneles gražiai nešiojau!
Blagaslovykit, visi susiedai ir susiedėlės!

Blagaslovykit, visos sesiulės, su kuriomis ašai žalias rūteles nešiojau!

Taip vaitodama, perprašė visus parėdkoj buvusius, o sėsdama vežiman, dar atsiliėpė prie motynos, tarydama:

Išeik, motinyte, vidury dieneles vidurin kiemelio,
pasižiūrėk rūtų darželio; kada nuvys žalios rūteles rūtelių daržely,
tada nuvys rūtų vainikėlis ant mano galvelės.

Tai pasakiusi, sėdo į ratus drauge su viena *didžiaja merga*. Sėdo taipogi visi svečiai, dainiavo ir linksmi važiavo į Kupiškę. Piršlys paliko namie su bobomis. Domicelė, eidama prie šliūbo, apsilviko su gražiais žilais baronais, arba kailiniais, ant galva turėjo rūtų vainiką ir gražų *kasnyką*, arba platų spindintį galioną, apsaugstytą su plačiais kaspinais, kurių galai ant pečiais tinteliojo. Prie šliūbo vedė viena svočia, vadinama *bažnytinė*, kuri, šliūbą duodant, bažnyčioj su kepure apsimovusi stovėjo. Šliūbą davė pats klebonas Kuzminskas.

Po šliūbo namon grįžtant, prikibo antra svočia, vadinama *nuleidėja*, ir neatstojo patol, pakol jaunoji neišvažiavo prie vyro. Jaunoji, grįždama namon, sėdėjo su ta pačia drauge, su kuria išvažiavo. Dar turėjo priduotus taip vadinamus *mitulius*, kurie dabojo, idant Domicelė nepabėgtų. Kiti jaunikaičiai neapvežėjo mituliu: žodžiuose ne kartą jiems prikirsdavo, duodavo vietoj valgių spalius, bulvių nuolupas, riešutų kiautus ir taip toliaus.

Namon parvažiavusį Dominyką su Domicelė tėvai pas slenkstį priėmė su duona ir druska, linkėdamu jauniems visa ko gero. Domicelė tačiaus, nesėsdama iš ratų, pradėjo verkti, tarydama:

Išeik, miela motinyte, paklausk manęs jaunuolytės, kur aš per šią dienele uliavojau? Motinyte mano mieloji, prapuldžiau ašai žalias rūteles per šią dienele. Nusipirkau sau didį vargelį, gailias ašarėles visam amželiui. Suspausk, mano motinėle, svarią galvelę, ar nesugrįš mano jaunuolytės jaunos dieneles.

Taip aičiodama, išsiriti iš ratų, tėvai priėmę vedė grinčion. Čion mergaitės sutiko ją dainiuodamos šiaip:

Žib žib žiburėlis, lab lab vakarėlis!
Ar čia visi sugulę, ar čia visi sumigę?
Mano miela motinėle man vartelius atkėlė,
Man vartelius atkėlė, aš rankelių paėmė.
Ar su rūtom, dukrele, ar su rūtom, jaunoji?
Ne su rūtom, motute, ne su rūtom, senute,
Prauliojau vainikėlį per šį mielą vakarėlį.

Ryto metą, beje, panedėlyj Stanislovas buvo prie Šlapelio. Uternyke Domicelė, dar kaip mergaitė aprėdyta, dygt dygt kažį kur išspruko. Po valandos atrado ją tėvas svirne; suėjo tenai ir svečiai. Tėvas, ėmęs už ranką Domicelėi, ir pragydo *Iš verksmo stojis linksmybė*, visi svečiai jam pritarė ir vedė į grinčią. Įvedęs pasvadino už staleliu, padengtu pas lovą. Tujaus stypt stypt atėjo giminaitis ar dieveris jaunojo su poduška ir su torielka nešinas. Ant poduška pasvadino jaunąją, o torielką tarkš padėjo ant stalu ir greta pats sėdos.

Taip pasvadinta Domicelė pradėjo aičioti, sakydama:

Vaduokit mane iš vargelio, vaduokit! Vaduok mane, tėveli ir miela motinyte, vaduokit, broliukai, vaduokit, sesiulės, nors žaliom rūtelėm, ar neišvaduosite šiame vakarėly manęs jaunuolytės iš ažu balto stalelio, iš gailių ašarėlių!

Tai girdėdamas, tėvas su gimine brinkt brinkt meta pinigus į torielką. Kožnam duodančiam jaunoji sako ačiū ir lenkia galvą. Tuo tarpu dieveris jaunojo, strapt stojęs, visiems pasikloniojo, o tėvų paklausė, ar leis nuimti vainikėlį ir uždėti nuometą. Tiems leidžiant, čikš atsegė kasnyką. Vainikėlį norint nusegti, neleido apsukui stovinčios mergelės. Jaunoji, paregėjusi trečią svočią, arba piršlienę, ateinančią su nuometu, sakė:

Ateina iš ažu marių Laumelė su didžiu lauželiu, nusvers mano galvelę kaip darže kopūstėlį.

Dieveris, su balta drobule apsiautęs, tykojo pagauti vainikelį, jaunoji gynė, ir kitos mergaitės dainiuodamos nedaleido to padaryti. Dieveris tačiaus pagavo, o trečioji svočia, arba piršlienė, *gaubine* vadinama, uždėjo ant galvos nuometą. (Nuometu vadinasi iš rėčio pašalio pataisytas su balta aptrauktas drobe, kurios galai ant pečiais motriškių tinteluoja).

Uždėjus nuometą, jaunojo dieveris bėrė pinigų į torielką ir sušuko: "Jau mūsų marti pirktą!" Visi atsiliepė: "Garbė Dievui! tegul ilgai patenka!" Senovėj po apmartavimo tujaus pakš pakš šaudė, šiandien to nebdaro. Iš šalies tėvų ir iš šalies jaunojo mėtė pinigų į torielką, tarsi lygdamys, kam teks marti. Ant galo atėjęs mitulys įbėrė į torielką iš samčio kelis skatikus, kuriuos jaunoji tuaus laukan išmetė. Sulig tuo kartu Domicelė paliko jau paskaityta už pirktą per Dominyką.

Tujaus gaubėja ėmė už ranką Domicelę, pastatė, nuvedė į užstalį ir vėl pasvadino greta Stanislovo. Vakarą tėvai davė valgyti svočiai gaubėjai; tai bevalgant susirinkusios mergelės dainiavo nuliūdusias daines, per kurias labai barė gaubinė. Išgirdęs tai, jaunojo dieveris, pačestavo jas ir davė pyrago. Tuokart pagerintos pradėjo dainėse savo girti svočią gaubėją.

Uternyko vakarą Domicelė tarsi vien buvo nuliūdusi, kitos mergeles jos gailėjos ir pagailiai dainiavo šiais žodžiais:

Tatai, sesiule, tatai prapuolei,
Tatai pijokas, pijokas.
Tatai pragėrė žirgelį,
Tatai pragėrė žirgo balnelį.

Tatai pragėrė žirgo kamanėles,
Tatai pragers gi, pragers gi ir jaunas dieneles
Tatai pragers gi, pragers gi aukštus kraitelius
Tatai pragers gi, pragers gi žalias rūteles.

Laisio gailio, sesiule Domicelle,
Nei gailiai tu verki, nei liūdžiai tu sėdi!
Laisio gailio, nepravirkdei tėvelio nei mielos motutės
Laisio gailio, kas tau gi pagrožo baltas nuometėlis
Ar tau gi nubodo rūtų vainikėlis?

Laisio gailio, kukuosi, sesiule, per visą viekelį
Kaip pilka gegutėlė.
Šauksi savo tėvelį per čielus metelius,
Šauksi močiulę per čielą viekelį.
Laisio gailio, kas tau gi pagrožo?
Sėdi kaip apuokas, žiūri kaip pelėda:
Tai tavo, sesiule, tai tavo rinktinis.
Sulig slenksčiu aukštumo,
Sulig piesta drūtumo:
Tai tavo, sesiule, rinktinis!

Paskiaus, atsisukusios ant Stanislovo, dainiavo:

Oi daugel, daugel mūsų broliukų,
Ne visi jaunikaičiai.

Vienas broliukas rytų šalėlėj,
Antras vakarėliuos.

O šis trečiasai mūsų broliukas
Lankoj šienelį pjauna.

Ne kaip jis pjauna, kaip gailiai verkia,
Ant dalgelės rymodams.

Šit ir ateina jauna sesiulė
Per lankos dobilėlius.

"Oi tu broliukai, oi tu jaunas,
Ko taip gailiai verki?"

Ar tavi gaili plieno dalgelės,

Ar lankos dobilėlių?"

"Nei mani gaili pieno dalgelės,
Nei lankos dobilėlių.

Tiktai tegaili brolių pulkelio,
Juodbėrėlio žirgelio."

Dėl jaunosios

Oi daugel, daugel mūsų sesiulių,
Ne visos vainikuotos.

Viena sesiulė rytų šalėlėj,
Antroji vakarėliuos.

O ši trečioji mūsų sesiulė
Lankoj šienelį grėbia.

Ne kaip ji grėbia, kaip gailiai verkia,
Ant grėblelio rymoiant.

Šit ir ateina jaunas broliukas
Per lankos dobilėlius.

"Ko tu, sesiule, ko tu, jaunoji,
Taip gailiai verki?"

Ar tavi gaili eglės grėblelio,
Ar lankos dobilėlių?"

"Nei mani gaili eglės grėblelio,
Nei lankos dobilėlių,

Tik man tegaili sesių pulkelio,
Rūtelių vainikėlio."

Per visą parėdką jaunasis su jaunąja tarsi nesutiko, tarsi vienas ant antro rūstavo. Neapykanta pasididino, kad gaubėja apmūturo galvą jaunės su nuometu. Tuokart Stanislovą jauni svečiai pradėjo barti už tai, jog jiems išplėšė jauną mergelę. Tam teisinantis, visa bėda krito ant svočios gaubėjos. Todėl mergaitės susiėjusios šiaip dainiavo:

Kuo svočiulė vėsavo?
Nuometėliu ne savo:
Par susiedę žyčiojai,
Susiedėlei skloniojais.

Kuo svočiulė vėsavo?
Bo žiedeliais ne savo:
Par kromnyką žyčiojai,
Kromnykėliui skloniojais.

Kuo svočiulė vėsavo?
Žiuponėliu ne savo:
Par čigonę žyčiojai,
Čigonėlei skloniojais.
Ei lilia, skloniojais.

Kuo svočiulė vėsavo?
Burlečėliais ne savo:
Par šiaučiuką žyčiojai,
Šiaučiukėliui skloniojais.
Ei lilia, skloniojais.

Lai tatato, prašė svočiulė pelėdos galvelės
Nors šiai dienelei pasipūrinėti.

Lai tatato, prašė svočiulė vanago akių
Nors šiai dienelei pasižvalginėti.
Lai tatato, prašė svočiulė vanago nagelės
Nors tai dienelei pasikrapštinėti.
Lai tatato, prašė svočiulė meškos kojelių
Nors tai dienelei pasilervinėti.
Lai tatato, atiduok, svočiule, pelėdai galvelę,
Gana šiai dienelei pasipūrinėjai (ir taip toliaus).

Išvedėme mes tuos svotus, lai išvedėme,
Pririšome prie tvorelės, lai pririšome.

Čia svočia turi duoti karvojų. Ažu tai anai dėkavojo:

Dėkui tau, svočiule, ažu rugių duoną,
Už kviečių ragaišį.
Duok Dieve svočiulei dvejais, trejais arti,
Ketveriais akėti, aruodų kaupelį niekadus nenusemti.
Anos šalies svočiulė tatai bagota,
Visa auksinuota, visa sidabruota.

Uternyko vakarą jaunoji pradėjo taisyties važiuoti į Tumasonis pas vyrą. Šmakš šmakš sudėjo visus savo daiktus, drapanas, skepetus į skrynias ir kubilaičius, vadinamus kraičiais. Tuo tarpu motyna plekš atsisėdo ant viena skrynia ir neleido vežti. Ką paregėjęs, vienas mitulys, davė Šlapelienei auksiną ir išpirko. Beregint vaikiukai *kraičiavežiai* sušoko ir nešė skrynias į vežimus. Už tai gavo po abrūšą, kuriuos prie arklių pririšo. Jaunoji, matydama kraitį nešant, šiaip aičiojo:

Neskirk gi, motinyte, mano kraitelių
Svetimon šalelėn išvežti!
Neprastovėjo mano kraiteliai
Tėvelio svirnelio.
Pasistovėjo mano kraiteliai
Tėvelio gražiuos svirneliuos.
Nežinau gi ašai, jaunuolytė,
Kokiam svirnely mano kraiteliai stovės.

Paskiaus Domicelė žegnojos su visais, tėvams babakš puolė po kojų ir sakė:

Tėveli mano, parodyk,
Mielasai, man gi kelelį,
Katruo keleliu ašai važiuosiu,
Ar ant didžio vargelio?
Sudieu, mano tėveli
Ir miela motinyte!
Sudieu, sesiule mano, jaunuolėle,
Palieku tau žalias rūteles ir vainikėlį;
Mokėk, sesiule, gražiai nešioti
Par mielą motinytę.

Išvažiuodama pasveikino savo darželį šiais žodžiais:

Rūtelės mano mielosios, darželi mano gražusai,
Negiskinsiu ašai jūsų, negibelankysiu daugiau!
Sudieu visom sesiulėm ir žaliom rūtelėm!

Draugės palydėjo jaunąją į kiemą ir šiaip dainiavo:

Sesutėle, sesuo jaunoji, pražudei vainikėlį.
Vainikėlis jaunų dienelių lengva tavo galvelė.
Nuometėlis vargių dienelių siūruosi kaip nendrelė.

Oi dukrele, ką padūmojai, vainikėlį prauliojai!
Atsiskyrei nuog motinėlės ir nuog visų sesiulių.
Kelkit, kelkit, dieverėliai, mano aukštus kraitelius!

Lyja lietus, pučia vėjelis mano aukštus kraitelius.
Kelkit, kelkit, dieverėliai, mano aukštus kraitelius.
Šešurėli, senas tėveli, priimk mano kraitelius.

Šitai išeina šešurėlis, kaip ir tikras tėvelis.
„Sveika gyva, mūsų martele, nebuvošie viešnele,
Čia nepriminti tavo takeliai, nekalbėti žodeliai.“

Šešurėli, senas tėveli, priimk mane jaunuolytę,
Atsiskyriau nuog tėtūšėlio ir nuo mielos motinytės,
Atsiskyriau nuog brolužėlio ir nuo visų sesiulių.

Atsiskyriau nuo darželio ir žaliųjų rūtelių.
Nebeskinsiu žalių rūtelių, nebepinsiu vainikėlio;
Prapuolė mano jaunos dienelės ir rūtų vainikėlis.

Kraitį išvežus, sėdo į ratus ir jaunoji. Dvi dali svečių drauge važiavo. Vienoj svočia gaubėja, antroj svočia nuleidėja. Nauja vieta nuo Kutelių buvo atščiau, todėl vos seredos rytą parėdka parvažiavo į Tumasonis. Parvažiavusi atrado vartus ne vien uždarytus, bet ir užrištus. Jaunoji turėjo duoti juostelę, pakol tuos atrišo ir atkėlė. Į svirną, kuriame turėjo būti kraitis, taipogi reikėjo įsipirkti.

Jaunajai iš ratų išlipus, Stanislovas su savo tėvais sutiko ją kieme ir tujaus antgėrėsu stikleliu vyno. Beregint susiėjo visos ūlyčios vaikai, kuriems jaunoji taipogi davė juostas. Per kiaurą dieną jauna pora vaikščiojo prie susiedų ir visur buvo žmoniškai priimta. Jei tos apeigos būtų neužlaikiusi, paskiaus jaunoji būtų negalėjusi nueiti prie susiedo nė ugnies paimties. Vakara davė svečiams valgyti jaunasis. Po to valgio mergaitės dainiavo, bardamos piršlius ir svočias. Brėkstant svečiai važiavo namon. Keletą dienų praleidęs, Dominykas su savo moteria važiavo pas Šlapelį. Ir taip parėdka pasibengė. Tiek apeigų, per parėdka Lietuvoj užlaikomų, ne kožnas tegal atminti, todėl, parėdakai susitaisant, jaunasis paprastai paskiria žmogų, gerai tas apeigas žinantį, kurs ir visu kuo rėdo.

Taip ilgai man bepasakojant, pradėjo klausytojai garr garr knarkti, ką aš regėdamas, cypt tyliai užgesiau žvakę ir ėjau gulti. Pakirdę kažį kumet namiškiai lygia dalia sugulė. Tikiu ir skaitytojus knarksiant. Todėl tegul skaito negalintys kitaip užmigti.

Dešimtas vakaras

Domicelai ištekėjus, ir aš nuėjau į Raguvos parakviją. Siuvau Užuprūdžių, Rokiškės, Žiliškių ir Bajoriškių ūlyčiose. Tuo tarpu ponybė pradėjo bažnyčiose kažį kokias ten giesmes giedoti, kurių vyresnybė neužkenčia. Ponios apsidarė juodai. Visa tai rodė juodą debesį nelaimių antslenkant. Ką aš, nors jaunas, matydamas, tylėjau it žuvis vandenyj ir tyčiomis ėjau siūti prie plikių žmonių, kad manęs bajorai nerastų ir neįtrauktų į savo draugystę.

Pasibengė 1862 metai; žmonės pradėjo pasakoti Žaliojoj girioj apie Karsakiškę susirinkus daug jaunūmenės po valdžia kažį kokio Liutkevyčios. Įvairūs garsmai, pašnekesniai gandino žmones. Kas dieną galėjom girdėti čia lenkus susimušus su maskoliais, čia sugavus, į kalinį išvežus, čia kurį pakorus. Visa tai girdint, šiurpulys ėmė, baugu buvo ir klausyties. Aš, nuėjęs į Karalių ūlyčią pas Joną Karalių, ilgai tylomis siuvau. Ir į bažnyčią, girdi, nuogastavom beeiti, kad sukilusieji į vargus neįtrauktų.

Naujiems žalnieriams pradėjus Karalių ūlyčioj jautoties, aš šmakš ištylinau į Šeduvos parakviją, į Gelbogalo sodžių, ir gavau darbo prie gero žmogaus Liudviko Milanausko. Apsiuvaui jo sūnų Mykolą ir dukterį Karoliną, kuri buvo man giltiniop patikusi, bet ar tuokart galėjo kas mislyti apie moterystę? Smertis kožnam buvo ant nosia, todėl apie tą ir mislijom. Kas galėjo numanyti, kuri pusė kumet atėjusi kokius padarys ermyderius. Juk tai tankiai nedrįsom ir grinčioj nakvoti. Aš, girdi, liubu, nuėjęs į daržinę, įsikasęs į šieną miegoti.

Čia jausdamas pavojų, išsprukau į Šidlavos parakviją, perbuvaui daugiau ne mėnesį Aukštinės sodžių pas išmintingą ūkinyką Joną Laurinaitį. Paskiaus nutekau į Bogušaičių sodžių pas ūkinyką Liaugaudą. Tytuvėnų miškuose mūsiesiems su maskoliais kariaujant ir audrą verčiant, aš pašmurkš pakrypau į Betygalos parakviją, į Bernotų sodžių, kame pas Aleksijų

Močiulį darbavaus. Tas išmintingas žmogus pats mane slėpė.

Čia pasiuvęs ką reikiant, išdūrinau į Raseinių parakviją, į Giedraičių sodžių, pas Petrą Klikną. Jo pati Ona, dievobaiminga motriškė, apgynė mane nuo žmonių, kurie norėjo, kad eičiau drauge su Vaitku mušti lenkų.

Vieną šventą vakarą, namiškėms mergelėms susirinkus į trobą, aš padainiavau šiokią dainelę:

Dainė

Rūtų darželyj žyd puikios žolelės,
Tenai vaikščioja padorios mergelės.
Norint nuo darbų pavargusios būtų,
Bėga veikiausiai aplankyti rūtų.

Tenai atranda dėl savęs patieką,
Svieto marnastis tur visas už nieką,
Tenai atsimen ant Dievo galybės,
Kada prisiveiz žolelių gražybės.

Bėda panelei, kuri pasileido,
Cnatas panystės už nieką paleido.
Rūtų vainiką po kojų pamynė,
Kitą dėl savęs iš virkščių nupynė.

Sunku atminti ant tokio stono,
Kursai velniuką priim už poną.
Šioj žalioj girioj ir linksmame gojuj
Tek sriauns upalis kai linksmame rojuj.

Linksma ten būti, amžių trumpinti,
Bile dūšelę kaip nor išganyti.

Ta dainė mano ne visai mergelėms tepatiko, dėl to ir sakė "Et, kas čia per dainė, kaip giesmė."

Mergaitėms dainiuoti nenorint, aš skripyčias ištraukiau. Visi, pagaliaus tėvas su motyna, kaipo neseni, šokti pradėjo. Paskiaus išsimankštinusys sakė man ačiū ir tarė: "Et šioj gadynėj nelaimingoj patys tikrai rūpesniai mumis vargina, gražu bent per valandą jų neminėti."

Iš čia pakliuvau į Markiškius pas Stanislovą Sėmošką kurs gyveno be moters viengungiu. Kaži kokį vakarą besišnekėdamas pasisakiau sugebęs naujas giesmes parašyti. Šv. Stanislovo giesmė yra kantičkose, todėl ūkinykas ir nereikalavo, kad apie jo užtartytoją rašyčiau ką naują. Bet antsiklimpo jo brolis Motiejus, kurs sakės amžių savo negirdėjęs giesmės apie ta šventąjį, todėl ir turėjau parašyti giesmelę, kurią čia padedu.

Giesmė apie šventą Motiejų apaštolą

Gaida kaip *Vardan Tėvo galingiausio*

Kristus ant žemės būdamas,
Pilną amžių turėdamas,
Ėjo krikštyties pas Joną
Sriaunioje upėj Jurdono.

Tujaus po to krikšto savo
Du mokytinu įgavo.
Tuodu drauge su juo ėjo,
Namų Kristaus klausinėjo.

Kad vierą skelbti ketino,
Dvylika jų pavadino.
Vos tų maž tesant datyrė,
Septynias dešimts paskyrė,

Kuriuos skaityti pradėjus,
Randas ir šventas Motiejus.
Tas su Kristu eidams drauge,

Kaip galėdams aną slaugė.

Kur Viešpats eiti žadėjo,
Čia šis pranokti turėjo.
Paprastai dvijau keliavo,
Skelbė einant poną savo.

O taip Viešpats laiką gavęs,
Kur į miestą atkeliavęs,
Rado jau surinktus žmonis -
Sveikus ir silpnus ligonis.

Tuos visumet žodžiu gydė,
Ką kiti žydai išvydę
Krūvomis nešė sergančius,
Sveikais palikti geidžiančius.

Kristui čia amžių pabengus,
Paskiaus į dangų įžengus,
Šventas Motiejus, kaip jam tiko,
Su apaštolais paliko.

Judošius kad pasikorė,
Apaštolai liko dori,
Bet nebeteko dvyliktojo,
Ką šventas Petras dabojo.

Būriui katalikų tarė:
"Žinot ką Judošius darė:
Nuo vyskupystės atkrito,
Į jo vietą rinkim kitą."

Šventas Motiejus su Barnabu
Buvo mokytiniu labu.
Tuodu krūvoj kad pastatė,
Šviesybę dangaus pamatė,

Kuri rodė iš tų dviejų
Reikiant išrinkti Motiejų.
Motiejus todėl patiko
Ir apaštolu paliko.

Paskiaus Dvasią Šventą gavo,
Viešpačiui tikrai tarnavo.
Kad apaštolai paskydo,
Įvairius kraštus išvydo -

Ir Motiejus nesėdėjo,
Makedonijon nuėjo.
Čia pagonis vieros mokė,
Neskirdams žmogaus nė kokio.

Kurs į Kristų įtikėjo,
Tujaus krikštą apturėjo.
Ilgai darbavęs toj vietoj,
Nuo Viešpaties jam žadėtoj,

Sugrįžo į Palestiną,
Nes čia mokyti ketino,
Bet čia tas darbas nevyko,
Žydai dideliai įpyko.

Keli staiga jį apšokę,
Dabar ir kitus primokę,
Su akmeniais šventą mušė,
Tačiau tebebuvo dūšia.

Kad žydai didžiai įnirto,
Su kirviu galvą perkirto.
Tuokart jau šventas nebstengė,

Gyvybę savo pabengė.

Nuėjęs Viešpatiep savo,
Amžiną atilsį gavo.
Šlovė tau, šventas Motiejau,
Varguose mūsų globėjau!

Išmelsk tos mylistos Dievo,
Mūsų geriausiojo tėvo,
Idant paveizdą sekdamys,
Vierą savo mylėdamys,

Viską dėl tos kentėtumėm,
Galvas savo guldytumėm,
Nesgi katalikų viera
Viena išganinga tėra. Amen.

Ta giesmė didžiai patiko Motiejui, todėl, girdi, ištraukęs abrenčkovą muštinį, brink metė man ant stalo. Bet aš nepriėmiau ir sakiau: "Nereikia to, tėvai, aš rašiau tikrai dėl garbės Dievo, užmokescnio nenoriu." Pasiuęs čia ką reikiant, leidaus į Viduklės parakviją į Erdiškių sodžių pas Julijoną Stasiulį ir jo moterį Kotryną, kame gavau daug darbo.

Man, kaipo jaunam, gerai čia atsiėjo būti, nes didžioj šeimynoj sukliudamys galėjom ne vien dirbti, bet ir pasilinksinti. Vasaros buvo laikas, diena šilta, graži; pirmoj nedėlios pavakarėj, iš bažnyčios sugrįžę, susėdom visi pablaka ant veja ūksmėj klevo ir pradėjom juokuoti. Sėdėjo drauge Stasiulio sūnūs: Jūzupas, Mateušas, Simonas ir Rapolas. Dukterys: Petronelė, Veronika, Monika ir Rozalka. Norėdamas mergaites pradrąsinti, šiaip padainiavau:

Dainė

Perleidau metų apie šimtą koki,
Datyriau būdą moterų visoki.
Septynias pačias vedžiau lig šios dienos,
Bet negailėjau numirus nė vienos.

Pirmą parvedžiau iš turtingo stono,
Įnešė dalies pusę milijono.
Bet per bankietas, išėigas, puikybes,
Pakleidė dalį ir mano gėrybės.

Kad ją pabariau, per nedėlią verkė,
Susirgo staiga ir akis užmerkė.
Geisdams taisyti suardytą butą,
Parvedžiau plikę, dar vardu Birutą.

Ta, užmiršusi vargus, bėdas savo,
Iš mano gero ragelius įgavo.
Kilo tarp vedums gyvenimas baisus.
Numirė vargšė, nebuvo kas taisęs.

Trečią parvedžiau gražią paveizėti,
Biesas jai davęs daug genčių turėti.
Tie kaip pradėjo per metus viešėti,
Nebteko manie kur bepasidėti.

Išvežė pačią, kurią gan mylėjau,
Bet su tuo kartu daugiau nebregėjau.
Bevažiuodama per didelę girią,
Sušalo baisiai ir spėriai numirė.

Ketvirta buvo padori žmonelė,
Bet per nelaimę gėrė orielkelę.
Ta man pagimdė gan derlingą vaiką,
Kurį lig šiolei man Viešpats užlaiko.

O moters mano kada per daug gėrė,
Ir pati, girdi, neilgai tetvėrė.

Penktoji buvo protinga ir smulki,
Kuri paskaitė ir mane už mulkį.

Ta savotiškai kaip sutaisė butą,
Iš didžio proto ir pati pasiuto.
Sirgdama baisiai manie įkyrėjo,
Nes sargą prie jos laikyti reikėjo.

Šeštą parvedžiau, ir sakyti gėda,
Nes dar bjauresnė už pačią pelėdą.
Ta prigimimą perkeisti norėjo,
Per kiauras dienas zekoriun žiūrėjo.

Visa jos dalis ant muilo pražuvo,
Bet netikėjo, jog rauplėta buvo.
Susirgus daugel daktarų sutraukiau,
Pakol laimingai jos smerčio sulaukiau.

Sekmą parvedžiau klioštoriuj augintą,
Bet nė prie kokio darbo nepratintą.
Ta nežinojo, kaip žąsis perinti,
Diegti kopūstus, vištyčius auginti.

Būdams be kokios namų gospadinės,
Murksojau tačiaus, verkiau nusiminęs.
Tariau, jog jauna atims mano turtą
Ir užbers akis vyro savo kurto.

Tačiaus ir tos dar pabangos sulaukiau,
Į laidotuves giminę sušaukiau.
Teisybę sakant, anų nemylėjau,
Todėl ir visas už nieką turėjau.

Bet retai kuriai užbloškiau per žandą,
Tačiaus nė vienai nenusukau sprandą.
Išmirė visos per savo kaltybę,
O žmonės kaltin mano nedorybę.

Tiek pačių turėjau lig pat šios dienos,
Daugiau nebvesiu lig smerčio nė vienos.

Man taip dainiuojant, visos mergelės juokės; aš priverčiau, kad ir pačios padainiuotų. Kaipogi Petronelė šiaip sūkuro:

Dainė

Gerai, Dieve, padarei,
Kad jaunystę sutvėrei.
Tas yra stons puikesnis,
Už žemčiūgą brangesnis.

Norinčios tą laikyti,
Panų stoną pildyti,
Kaip darželyj žolelės,
Taip padorios panelės.

Kaip ant dangaus žvaizdelės,
Taip žib doros mergelės,
Jei panystę mylėsi,
O prieš žmones tylėsi.

Ką ant savęs girdėsi,
Kantrybėj nukentėsi.
Paskiaus danguj sėdėsi
Ir Viešpatį regėsi.

Jaunikaičiai, mergelės,
Žydit kaipo žolelės.

Daug ir pievoj žolelių
Ir įvairių lapelių.

Kas ten anų žydėjims,
Vasarvidžiu kvėpėjims!
Jaunikaitis ateidams
Ir su dalgiu nukirsdams.

Ir paukštelis ant oro,
Negaudamas sau poro,
Garbin Dievą lakiodams,
Savotiškai cypčiodams.

Daug yr gražių paukštelių
Ir įvairių balselių,
Kas ten anų giedojims,
Pavasariį čiuldėjims!

Žadin žmogų miegantį,
Linksmin keliu einantį.

Tos dainės išklaušę, prispyrėm, kad Verelė panainiuotų. Ta pradėjo:

Dainė

Oi broliukai, negerai,
Taip elgdamos padarai,
Kad mergeles masini,
Anų šlovę gadini.

Į karčemą įvedi
Ir šnekinti pradedi,
Pasvadini už stalu,
Perki midų ir alų.

Kad po širdies mergelė,
Daryk greitai veselę.
O jei kita patiko,
Pinigalių nebliko.

Tai negeras paprotys,
Kad darai kaip beprotys.
Ar gerai, kad nupliksi,
Paniekintu paliksi.

Su vandeniu mylėsi
Ir nairyties turėsi.
Mes nenorim, teneperk,
Ir paskiaus pats teneverk.

Telaiko paskutinį
Senų dienų muštinį.
Mums tiktai galvoj yra
Atrasti gerą vyrą.

Mylimasis išjojo,
Apsčius kraštus dabojo.
Kas tą žino, ar parjos,
Ar prie manęs apsistos.

Sunku naktį miegoti,
Sunku dieną vaikščioti.
Aš nuliūdaui be tavęs,
Neapvežu nė savęs.

Ką išgirdęs vaikiukas,
Mylimojo broliukas,

Tarė: "Neverk, mergele,
Gerų tėvų dukrele,

Sugrįš tavo vaikelis,
Mano mylas brolelis."
Atėjo rudenelis
Ir parjojo bernelis.

Aš bažnyčion važiavau,
Mylimąjį įgavau.

Dainė

Kada pradėsiu dainiuoti,
Teikitės, panos, daboti.
Tarsiu: argi reik tekėti,
Jaunikaitį mylėti?

Saldūs yra žodžiai mano
Dėl tų, kurie juos išmano.
Žyd mergelės kaip roželės
Arba darže lelijelės.

Puošias gražiai ir šukuojas,
Žiūr, be vaikinai daboja.
Nors iš tolo kurs atjotų,
Bile tiktai nemaluotų.

Bile pažadėtų vesti
Ir niekumet nepamesti.
Oi sesele mano myla,
Kokia tai gadynė kyla?

Duodi berneliui rankelę,
Nesakai jau nė žodelio.
Rasi tavęs nemylės,
Rasi pabaręs užtylės.

Didžiai tuo kartu raudosi,
Kame paguodos ieškosi?
O gal gausi didžiai gerą,
Kokių šiandien mažai bėra.

Toks tai tave priviliojo
Ir žiedelį dovenojo.
Oi, teisybė, seserele,
Ar nežinai kas, širdelė?

Už tą sugrobė vaikiną,
Tai mergaitėms ne naujyna.
Namuose ir prikalbėjo,
Slaptoji laikyti žadėjo.

Aš nuėjau į bažnyčią,
Kunigs lip į kozelnyčią,
Ir perskaitė mano vardą,
Pervėrė širdį kaip karda.

Visi į mane stebėjos,
Kits ir juokties nedrovėjos.
Ar tu akių neturėjai,
Kad su anuo suderėjai?

Jau ir užsakai išėjo,
Gentis pakviesti reikėjo.
Pakviečiau ant panedėlio,
O mano širdelė gėlė.

Suvažiavo svečių būrys,
Neužsitarė nė durys.

Visi mane pasveikino
Ir už stalu pasvadino.

Baigias mano jaunos dienos,
Džiaugias iš to kožnas vienas.
Ein marčelka per kiemelį,
Atneš rūtų vainikelį.

Apstoj jaunos merguželes,
Supin manąsias kaseles.
Sagsto kaspinių daugybę,
Padidin mano gražybę.

Seg taipogi vainikelį
Ir antmaun aukso žiedelį.
Muzikantas griež be galo,
Sveteliai nesėd už stalo.

Šok vaikiukai ir mergelės
Lig pat pačios pusnaktelės.
Motynelė pavargusi,
Jau atilsio pameilusi.

Tar: "Sveteliai mano geri,
Pavalgykite večerę,
Gerkit gerai ir nebtrypkit,
Bet į šalį nepakrypkit,

O po valgio dailiai gulkit,
Tik nė vienas neprapulkit."
Aušta uternyko diena,
Perprašymo kožno vieno.

Visi sveteliai sukilo,
Vyriški pirma prabilo:
"Kelkitės ir jūs, mergelės,
Aptaisykite galveles,

Gerais rūbais apsimaukit,
Nieko daugėsniai neblaukit;
Laiks į bažnyčią važiuoti,
Arklius kinkyti, balnoti."

Jaunoji puolė ant kelių,
Meldė žegnonės tėvelių.
Tuodu meilingai žegnojo,
Visa ko gero lūgojo.

Nestebėkitės, mergelės,
Ateis ir jūsų dieneles.
Vyrai dabar kraipė batus,
Pakol susėdo į ratus.

Dainiuodamys išvažiavo,
Kiti tankiai pui pui šavo.
Nuvažiavę į gaspadą,
Zokrastijoną atrado.

Tas pas kleboną užprašė,
Kame jauni užsirašė.
Davė vandenies skleinyčią
Ir nuvedė į bažnyčią.

Uždeg žvakes ant altoriaus,
Nėra namie kamendoriaus.
Klebonas senis atėjo,
Gražiai giedoti pradėjo.

Vargamistra spaud vargonus,
Linksmis svetelius ir ponus.

Bet jaunoji miazg kaip katė,
Stebis vaikiukai pamatę.

Dabar sako: "Juk norėjo,
Neverčiama suderėjo,
Ko gi nugis verk, bjauriojas.
Ar jaunuoju nedabojas?"

Klebonas suriš rankeles
Jaunikaičio ir mergelės.
Jau to ryšio nieks nepertrauks,
Amžiaus galo pakol sulauks.

Štai važiuoj namon po šliūbo,
Jaunoji permaino rūbą:
Vietoj rūtų vainikelio
Maun ant galvos kepurelę.

Gyven jaunojo namuose,
Darbuojas kaipo savuose.
Bet tas piršliukas melagis,
Pasišiaušęs tarsį dagis,

Didžiai daug ko primelavo
Ir mergaitę gan apgavo.
Lipšnų liežuvelį plakė,
Nėra to viso, ką sakė.

Reik aną gerai pabarti,
Kiti linkėtų pakarti.
Vyrai, nusprendę kartiną,
Gan prie dangaus priartino. Galas.

Tos dainės toli užsitęsė, iš tos priežasties, Rozalkai nebliepdamys dainiuoti, sukilom ir ėjom atsipūsti. Bet ir mes, motynele, eikim gulti.

Vieniuliktas vakaras

Vieną nedėlios vakarą, visai Stasiulio šeimynai susėdus, tariau: "Ar žinot ką: buvau ilgai Lietuvoj, regėjau ir girdėjau Lietuvos vaikų niekniekius, jei neilgėsitės, nekuriuos jums papasakosiu." Visi atsakė: "Gerai, gerai, pasakok, klausysimės išsižioję." Aš ir pradėjau.

Piemenys šiaip mokus *kantrybės*. Visi susėda į rinkį, o vienas gieda:

Rolio dirvolio,
Ginsma namolio.
E pro kur ginsma?
Pro popo vartus.
E ką popas veikia?
Košelę verda.
E iš kokių miltų?
Iš trijų glindų.
E kuo pamaišo?
Varlelės koja.
E kuo užgrūda?
Kumelės galva.
E kuo užbaldo?
Kumelės pienu.
E kur pastato?
Ant graužų kalnelio.
E kuo apdengia?
Jaučio blyneliu.
E kuo apslėgia?
Akėčioms, vežėčioms.
Kas tik pirma prakalbės,

Tas tą košę sutepės.
Am! grykš! pju!
Nevalnia kalbėt.

Po tos dainės nė vienam nešnekant, pradeda kits kitą katulti, pakol prabilis. Prabilus sako: "Ee, jau tu katiliuką popo košelės sutepėjai!" ir bado visi su pirštais. Paskiaus kitas pradeda dainiuoti, ir taip pat reikalas baigias.

Mokos tvirtybės, raudamys *ridiką*, šiaip: susėda keletas vaikiukų pablaka, vienas kitą su kojomis apkabindamys. Vienas iš didžiųjų piemenų prieš stojęs sako:

"Boba, boba, kiaulės darže!" Užpakalyj sėdįs didis piemuo atsako: "Išvaryk!" - "Ar duosi ridikelį parauti?" - "E kur dėjai, kurį vakar rovei?" - "Padėjau ant palyčios, marga višta numetė, degla kiaulė suėdė." - "E kur tu buvai?" - "Svečius lydėjau." - "E kur tavo vaikai buvo?" - "Paskui mane sekė." - "E ko tu nelupei?" - "Lupiau, lupiau, po akmeniu palindo." - "E ko tu jo nekasei?" - "Kasiau, kasiau, lopeta nulūžo." - "E ko tu nėjai ant kovalį (kalvi)?" - "Nuėjau ant kovalį, kovalis, pupų priėdęs, brogos atsigėręs, drybso pasuolėj." - "Rauk, rauk, lapų nenutrauk!"

Tuokart berniukas ima už rankas priešakyj sėdinčio ir kelia. Kiti sėdintys neleidžia. Vienok pakelia, ir skaitos išrautu. Paskiaus kitus taip pat kelia, pakol visų nepakels.

Žąsis gaudo šiaip: susitaria piemenys - būkim žąsys. Paskiria žąsiną ir vilką. Visi vaikai tūris žąsino, laikydamys už juostos. Žąsinas, atsisukęs ant vilko, sako: "Padėk Dievas!" Vilkas: "Gera Diev!" - "Ką čia dirbi?" - "Malkeles kapoju." - "E kam tos malkelės?" - "Ugnelei kurti." - "E kam ta ugnelė?" - "Vandeneliui kaisti." - "E kam tas vandanelis?" "Šaukšteliu mazgoti." - "E kam tie šaukšteliai?" - "Jukelei srėbti." - "E kur tu gausi?" Vilkas pažiūrėjęs sako: "Egi anoj pusėj marelių skraido pulkas žąselių." Žąsinas atsako: "Tai ne dėl tavęs!" Vilkas atsako: "Dėl manęs, dėl manęs!" Pradeda gaudyti žąsis ir sugauna pastarąją. Žąsinas negal mušti vilko, tik šalin stumti ir gnyioti savąsias.

Kiškį, arba *zuikį*, vaikai šiaip gaudo. Sustoja visi vaikai eilon ir štinka, kam išpuls būti zuikiu, o kam šuniu. Vienas, su pirštu į kožną rodydamas, sako:

"Erci, perci, pomaguli, vilecieli po či kuli. A ti, panie kapitanie, čemu nie graš no varganie? En, duo, tres. A ti žaba, a ti pies. En, duo, raba. A ti pies, a ti žaba. Kvarta, kvinta, kvies. A ti žaba, a ti pies. Kvarta, kvinta, raba. A ti pies, a d žaba."

Kuriam išpuola žaba, tas yra zuikiu, kuriam pies, tas šuniu. Išskiria kelis zuikius ir kelis šunis. Zuikiai slapstos, o šunys, apsigobę su drapana, jų nedaboja. Paskiaus paleisti ieško ir gaudo zuikius, kad į dvarą nesugrižtų.

Blusą šiaip gaudo. Sėda ant žemės du ir suduria kojas. Kiti šokinėja per tas. Sėdintys gaudo. Sugautą svadina į savo vietą ir patys šokinėja per kojas sėdinčiųjų.

Brusą šiaip daro. Priegulėj esantys vaikiukai sugula ant žemės ir apsigobia. Vienas, bestovįs palikęs, meta į šalį nudrožtą pagalį ir sako: "*Bruso*". Gulintys sukilę ieško pagalio. Atradęs kad atneša, klausia metusysis: "Kame radai tą arklį?" Atsako: "Pievoj, javuose, kviečiuose." - "Kiek iškadod padarė?" Kiek kiti prisūdią, tiek neradusieji gauna plėgų už tai, jog neveizėjo savo arkliaus.

Karalių garbina šiaip. Jaunūmenė pastato grinčios viduj kėdalę ir, pasvadinę vieną vaikiuką, sako: "Garbinkim karalių!" Tuo tarpu vienas vaikas, ėmęs bliūdali, prisemia vandens ir įmerkia į tą lakatą. Paskiaus, eidamas apsukui karaliaus, lašina ant jo galvos vandenį (būk tai alieju patepęs). Tas sako: "Garbinkim karalių, kad karių nekeltų!" Kiti atsako: "Garbinkim karalių!" Dar pirmas: "Kad mylėtų savo žmones, kad teisybę darytų", ir taip toliaus. O visi šaukia: "Garbinkim karalių!" Jei, lašinant vandenį, kurs prasijuoks, tas turi sėsti ant kėdalės ir būti karaliu.

Virasas. Berniukai susirinkę šiaip daro. Vyresnis ima žiužį ir stovi priešaky. Kitas, užpakalyj stovįs, imas jo žambą ir tūris rankoj baslį, arba mieta, it strielbą. To žambą tūrėdamos, dar kitas laiko taipogi pagalį. Sustoja jų ilga eila, kožnas tūris žambo ir laiko pagalius. Ką pirmasis daro, turi visi tai daryti, kitaip gaus su žiužiu. Kad pirmasis pritupia, šokinėja, raitos, rankas iškelia, dainiuoja, visi, tai darydamys, raitos, tarsi didelis koks žaltys. Įpuola kartais į namus, į daržines, apsisuka it viesulas, skrajoja. Apsistoja nuvargę. Tokia tai zabova vadinamas virasas.

Kopūstą šiaip kerta: du vyrišku, ant vieno zoslano susėdusiu, suduria ir suneria kojas, kad arti būtų vienas nuo antro. Tuokart vienas, sukryžiuojęs ant krūtine rankas, uždengia savo ausis. Antras klausia: "Kas čia sėdi?" Atsako: "Kopūstas." - "Aš tave kirsiu." - "Aš nevirsiu." - "Kirsiu." - "Nevirsiu." Ant galo greibia per ausį. Jei muštas nenuvirto nuo zoslano, klausia antrojo: "Kas čia sėdi?", ir taip toliaus. Paskiaus daužia per ausį.

Teterviną muša šiaip. Du vaikiuku kojas suduria ir apsimaua su kepurėmis. Vienas iš jų ulba kaip tetervinas, antras graibo apie jo pečius ir nori numesti kepurę. Nepasiklojus pats turi ulbėti, o antras steigias jo kepurę nudaužti. Neretai užgauna ne vien per kepurę, bet ir per ausį tetervino.

Šarką šoka šiaip: maži vaikai sutūpę muša delnas kaip paukščiai sparnus ir gieda:

Šarkelė šoka,
Tilvikas nemoka.
Aš tilvikui
Per pilviką -
Tilvikas išmoko!

Bepasakodamas paregėjau klausytojus savo snaudžiant ir žiovaujant, todėl, norėdamas juos pažadinti, išėmiau skripyčias. Tujaus atgijo mano mergelės: šoko linksmai *šeštinį, dūriną, voką*, o ant galo - *žyds degė degutą*. Nuilsus, nuplukus lioviaus griežti. Pavalgėm ir ėjom gulti.

Mums taip bejuokuojant, atėjo nebjaunas žmogus ir padainiavo mums šiokią dainę.

Dainė girtuklio

Meskit šalin tuščią dvokiančią barielką.
Eik šalin nuo manęs, prakeikta orielka.
Jau aš tavęs nebragausiu,
Norint vėlai protą gausiu
Laimingai, laimingai.

Prieteliau meilingas, kas tai tau nutiko?
Argi taip protelio be manęs nebliko?
Kad kiti prie darbo žuvo,
Argi tau negerai buvo
Karčemoj, karčemoj?

Pasakysiu tikrą, tau briauškią teisybę.
Prapulka tu, meldžiama, su savo gerybe.
Kada karčemoj gulėjau,
Ko valgyti neturėjau,
Ar ne taip? Ar ne taip?

Rasi alkans buvo rukšlots pilvas tavo,
Bet raudona kakta spindėjo, garavo.
Negal vis kartu turėti,
Valgyti ir gerdinėti
Per dienas ir naktis.

Tu mane vilioji kas dieną prie savęs,
Aš atnešu tau ką kame tik gavęs.
Moters su vaikais stimp badu,
Veiz, bene metavosiuos kada
Per tave, per tave.

Nu, nu, tamista, kaip ištuština grobą,
Pradėjai ant manęs šaukoti it boba.
Oi, alus tave, tilvike,
Taipo būtinai nuplikė,
Taip yra, taip yra.

Ar atmeni, kada sėdėdams už stalu,
Sakei, manie girdint, ir trūbijai alų:
"Tiek alus manęs nepaveiks,
Bet orielkelės dabar reiks."
Ar girdi, ar girdi?

Teisybė, jog alų gerti atsitiko,
Vienok tas gėrimas žmogaus nenupliko.
Bet kursai tavięp pamėgo,

Neš paskutinę sermėgą
Karčemon, karčemon.

Ar atmeni, žmogau, kad mane mylėjai?
Nors purve voliojais, bet širdyj turėjai.
Nesupykai nė ant vieno,
Kad gulėjai kožną dieną
Prie žydo, prie žydo.

Nenoriu aš tavo daugėsniui malonės,
Kad iš manęs juokias išmintingi žmonės.
Nepritinku nė prie vieno,
Kokia dabar yra diena
Per tave, per tave?

Neklausyk šnekėsijų, tiktai mane čėdyk,
Visų visą turtą taip dailiai surėdyk,
Kad nė skatikas nežūtų,
Visi dailiai manie kliūtų.
Ar girdi, ar girdi?

Kad tu prapultum, dvokėle nelaba,
Kuri vedi mane tiesiau į grabą.
Šitai virp rankos ir kojos,
Vaikščioti niekaip neklojas
Per tave, per tave.

Spūdink šalin greitai, nelįsk man į akis.
Kad tave taip gėriau, ką man Dievas sakys.
Į bažnyčią nevaikščiojau,
Vien tavęs tiktai daboju
Karčemoj, karčemoj.

Norint visi varpai šaukė tave vieną,
Nors kunigai barės kožną šventą dieną,
Tu vienok to negirdėjai,
Kada po stalu gulėjai
Prie žydo, prie žydo.

Styrink šalin, vargše, aš tavęs nebersiu,
Norint kelias dienas ant svieto betversiu.
Nebnoriu tavyje mirkti,
O paskiaus pagirioms sirgti
Kas rytą, kas rytą.

Kas per bėda buvo, kad tu ir dejavai:
Kaip tik manęs gėrei, tujaus atsigavai.
Todėl, tėvai, gerk kaip gėręs,
Tversi kaip lig šiolei tvėręs,
Iš tiesų, iš tiesų.

Styrink tu nuo manęs spėriai, nedoroji,
Kuri pragarą man tikrai gatavoji.
Nors būtumi lembi kava,
Nebragausiu skomo tavo
Niekados, niekados.

Argi, žmogau, manęs nepasigailėsi,
Kad senuosius draugus geriančius regėsi?
Rodos, jog bėngdamas dienas,
Nenumirsi patsai vienas
Be manęs, be manęs.

Je, je, taip gausi tu gumbą, ne ragelį,
Beveliju pirkties kokį pyragelį,
Nekaip bjaurioties su tavim,
Be galo žeminti save.
Taip ir bus, taip ir bus.

Paskiaus aš padainiavau cyrulį.

Dainė

Pilkasis cyruleli,
Ko gi taip anksti keli?
Aš, su saule kėlęs,
Kožną rytą nedėlios

Jau giedantį atrandu,
Kada išvarau bandą.
Ar tai savo patelę,
Kuri kaip nebagelė

Tup savame lizdelyj,
Čia, dirvelės duobelėj,
Linksmi ją sėdinčią,
Savo vaikų laukiančią?

Šitai atėjau arti,
Tačiaus ne tavęs barti,
Aš to tiktai dabosiu,
Kad žambelį kilnosiu,

Idant lizdelį tavo
Su šiuo žambeliu savo
Kaip norint nepažeisčiau,
Išperėti daleisčiau.

Oi linksminkis, paukšteli,
Kuoduotas cyruleli,
Štai pagal savo būdą
Aš pasėsiu čia grūdą.

Gausiu putros dėl savęs,
Bus grūdas ir dėl tavęs,
Meldžiamas cyruleli,
Gražus mano paukšteli,

Tu su pačia nakvoji,
Nutūpęs jos daboji.
Ko giedi taip pagailiai,
Kad gyvenį dailiai?

Patelė nors tankiai tyli,
Vienok tave tikrai myli.
Aš negaliu užmigti,
Mylimosios sutikti.

Sako, jog aš molinas,
Ir nuo manęs tolinas.
Norint aš esmi jaunas,
Ana prie kito gaunas.

Nedėlioj ją sutikęs,
Tariaus anai patikęs,
Nes į mane veizėjo
Ir dailiai švypterėjo.

Tyčioms lindau į akis,
Gal meilės žodį sakys,
Bet ana atsisuko
Ir, nežinau kur, spruko.

Kad mačiau ją iš tolo,
Tariaus regis aniolą.
Graži mano yr buta,
Gyvoleliai prakuto,

Trūkst man tiktai moteries,
O be tos kas ištūrės?
Cyruilis laimingesnis,
Tur būti ir geresnis.

Ta dainelė dėl tikimo patiko visiems, tačiau apeigos įkyrėjo, todėl, visi susitarę, šmakš į poduškas galvas įdūrėm ir užmigom. Eikim tad, matušele, ir mes gulti. Tai pasakę, visi sugulėm.

Dvyliktas vakaras

Parėdka žemaičių

Man prie Stasiulio besiuvant, pakabakš pakabakš atjojo gražus vaikinys Kazimieras Pocelis iš Kempalių sodžiaus. Su nauja sermėga apsilvilkęs, su batais, su briedžio diržu persijuosęs, su vario pendentu užsisegęs, pasikirpęs, be barzdos, nes ta dar jam neaugo.

Žirgas jo buvo raudas, gražus, žemaitelių veislės, mitukas raudonas, balnas šikšninis, lenciūgelis prie uždenio pririštas šviesus ir skambąs.

Vos, tą žirgą prie žiogrio pririšęs, į trobą įėjo, visos mergelės paraudonavo it gaidžio skiauterė. Vaikinys įjėjęs pasisakė, kas esąs, pasisveikino su tėvu ir motyna, o prieš dukteris tiktai galvą nulenkė. Stasiulis gerai jį priėmė, o Petronelė, gražiai apsidariusi, išėjo iš alkieriaus ir sėdos greta Kaziuko, svečio.

Neilgai trukęs Kazimieras pasisakė atjojęs į žalėtas, o Petronelė, nors maž tepažino jaunikaitį, tačiau iš lipšnaus šnekėsio tas suprato Petronelę įdėm tekėsiant. Po valandos kėlės ir sakė sudievu Stasiuliams, o tuodu meldė, idant tankiaus lankytsi. Beregint išsigirdę žmonės Pocelį Petronelę vesiant, apkėlė su kalbomis. Šiuodu vienok, tai girdėdamu, juokės, nes lig šiolei abudu buvo be įtarties.

Keletui dienų praslinkus, jaunasis drauge su piršliu vėl atjojo vakarop prie Stasiulio; tėvai žmoniškai priėmė, večerės vienok nedavė, tiktai padėjo ant stalo alų, sviesto, pyragų ir duonos. Per kiaurą naktį šnekėjos ir lygavo apie pasogą. Sutikę paskyrė dieną tolesniam darbui ir išjojo praaušus.

Ateinant paskirtai ketvergo dienai, susijėjo pakviesti svečiai, parvadino skripkorių ir pradėjo šokti. Tuo tarpu jaunūmenė, tarsi gailėdamos Petronelės, kurią žada jaunasis išvežti, užrišo ir užkalė vartus. Jau brėkstant jaunasis su dešimčia draugais atvykęs pradėjo paukš paukš šaudyti. Vietos jaunūmenė, iš trobos iššokusi, lygia dalia pliaukš pliaukš šaudydama atliepė. Ką padariusi, šmurkš šmurkš sušoko į trobą, užsklandė skląščius, užraišiojo ir užramstė duris. Atkeliavę svečiai išdraskė žiogrius, atkėlė karkles ir bruzdu bruzdu įsiveržė į kiemą. Atradę uždarytas ir užrakintas duris, rėmė tas laukan, iškėlė iš kažkų ir išvertė. Kiti brakš brakš brazdino į langus, sakydamys: "Įleiskit svečius."

Suėję nauji svečiai į trobą šaukė: "Ogla, apsistokit!" Namiškiai priešingai kriokė: "Ožkit, užkit, šokit!" Tėvams vienok liepiant apsistojo, o piršlys sušuko: "Ar priimat svečius?" Tėvai atsakė: "Priimam, priimam." Tuokart piršlys balsu tarė: "Gyvenam už šimto myliomis, atplaukėm, atjojom, atbrazdėjom per jūras mares, per ežerus ir upes; yra draugų mano devyni šimtai devynios dešimtys devyni, teikitės duoti arkliais kūtes, balnams gembes, kepurėms vagius, ploščiams klėtis, berneliams kamarą, o man, senam piršliui, bent suolą. Nu ką, ar žadat visa tai duoti ir mumis, svečius, žmoniškai priimti?" Tėvai atsakė: "Žadam, žadam priimti, išvaišinti, išdirbti, prigirdyti ir pripilti it verpeles."

Sušuko piršlys: "Nu, gerai, ne veltui žygiavom: judu, jaunasis su jaunąja, eikita į priemenę ir pasišnekėkita, o aš pabylosiu su tėvais." Jaunieji išėjus, tarė piršlys: "Nu ką, ar leisita savo dukterį Petronelę už Kazimierą?" Šiuodu atsakė: "Leisiva." Piršlys: "O ar sveika yra Petronelė?" Šiuodu: "Sveika, aciū Dievui." Piršlys: "Nu, kiek duosita pasogos?" Tėvai atsakė: "Duosiva penkias karves, du arkliu; tris kiaules, tris žąsis su žąsinu, ratus gelžytus, rages ir tris dešimtis rublių pinigais. Argi ne gana?" Piršlys tarė: "Gana, gana, turita ir daugėsniai dukterų."

Tuo tarpu jaunasis klausė jaunosios: "Ar tinku aš tau?" Ši atsakė: "Tinki." Jaunoji klausė: "O aš tamstai ar tinku?" Jaunasis atsakė: "Tinki, nes esi graži." Tai vienas antram pasakęs, padavė ranką ir pasibučiavo. O sugrįžusiu į trobą pasisakė tėvams su piršliu tarp savęs sutikusiu.

Atsiliepė Kotryna Stasiulienė: "Nu, gerai, vedu su vyru darova ką reikiant, bet reikia žinoti, ką turi Pocelis, jaunasis. Pridera ūkvaizdžius išleisti, o rasi ir patiems važiuoti dėl apvežėjimo." Piršlys Antanas Vaištaras atsakė: "Vicentas Pocius duoda savo sūnui ypatų gyvenimą, duoda gyvولیus ir ką reikiant. Rods, Kazimieras bus naujukas, vienok, susišelpęs jūsų pasoga, galės

dailiai gyventi. Yra vaikiukas čiūnus, išmintingas, orielkos negerias, nepiktas ir lipšnus. Sugebės mylėti moterį savo."

Atsakė Stasiulis: "Nu, gerai, gerai, visa tai paregėsime. Rytą pat važiuosime į Kempalius."

Tą vakarą svečiai išskydo, o Stasiuliai, ėmę keturis ūkvaizdžius, su Petronele ryto metą išvažiavo. Atradę viską įmaningai, sugrįžo namon, ryžos leisti dukterį ir taisės pakelti parėdką.

Subatoj piršlys Antanas Vaištaras, į Kempalius atvažiuodamas, atsivežė gėrimų. Su juo drauge atvyko jaunas su kitais svečiais. Visų pirma piršlys, stiklą pripylęs, tarė: "Sveikas, tėvai!" Paskiaus: "Sveika, Kotryna!" Pasvadino jaunąjį užstalėj, o Petronele už ypatingu staleliu. Tujaus klausė tėvo: "Ar leidi dukterį?" Tas atsakė: "Leidžiu." Klausė motynos: "Ar leidi?" Ta vėl atsakė: "Leidžiu." Klausė jaunojo: "Ar imi Petronele už moterį?" Kazimieras atsakė: "Imu." Klausė jaunosios: "Ar tekėsi?" Ši atsakė: "Tekėsiu." Dar piršlys davė motynai rublį, kuri, kibusi už ranką Petroneles, tarė: "Šitai atiduodu mano vaiką, imk sau." Tuokart piršlys, stiklą prigožęs, sušuko: "Sveika, jaunoji!" Beregint ėmęs rūtų vainikelį padėjo į torielką, apdengė su baltu skepetu ir nunešė jaunajai. Kurį jaunosios sesuo Veronika prisegė prie galvos Petroneles, o piršlys, ėmęs ją už ranką, pasvadino užstalėj greta jaunojo ir tarė: "Šitai yra jauna pora, nori gyventi, bus naujokais, aš aniedviem duosiu žąsiną. O kiti svečiai ką žadate?"

Jūzupas Vaištaras atsiliepė: "Aš duosiu pusparšį." Pranciškus Kairys tarė: "Aš duosiu avį." Silvestras Norbutas iš Laurių sakė: "Aš duosiu veršį iš apluko." Vicentas Norbutas tarė: "Aš duosiu du pūru rugių." Kitas susiedas tarė: "Aš duosiu du pūru miežių, kad turėtų iš ko putrą virti." ir taip toliaus.

Mergaitės viena žadėjo stuomenį, kita abrūšą, kita įtiestuvę, kita pirštines, žekes ir t.t.

Tą patį subatos vakarą padarė jaunieji sanderybas ir atbuvo pintuves. Per kiaurą naktį šoko.

Nedėlios rytą jaunuojų nuvažiavo į Viduklę, užsirašė, atliko poterus ir padavė užsakus.

Dviem nedėliom praslinkus ir užsakams išėjus, panedėlio vakarą prasidėjo parėdka. Pakviesti svečiai suvažiavo, jaunas taipogi atvyko, pavadintas skriporius kad čirškinti pradėjo, Petronele meldė, idant tėvai pradėtų šokimą. Vos tuodu susikibusiu perėjo per trobą, tujaus visi šokti pradėjo ir žudės per kiaurą naktį.

Uternyko rytą svečiai visi valgė, tiktai jaunuojų nė snapo nekišo, nes ketino eiti spaviednės. Išvažiuodamu prie šliūbo, meldė tėvų ir visų svečių, idant žegnotų, arba blagaslovytų, ką tie ir darė. Jaunoji drauge su seseria ir piršliene sėdo į ratus ir visų pirma važiavo. Jaunas sėdo į gražų žirgą ir jojo greta vežimo jaunosios. Paskui to važiavo visa veselė šaudydama ir dainiuodama. Neapsistojo nė prie vienos karčemos. Nuvažiavę gaspadoj pasipuošė, o mergelės ir šokti pradėjo.

Piršlys Kazimieru, Petronele, dešimčia svietkų ir piršliene vedinas nuėjo į kleboniją užsirašyti. Jaunuojų tujaus skubėjo bažnyčion spaviedoties. Po spaviednės atėjo kanaunykas Kolenda duoti šliūbą. Jaunąją prie to nuvedė sesuo Veronika, o jaunąjį piršlys su broliu. Šliūbą duodant, jaunoji raukės ir verkė, bet nenorėdama, dėl to maž tebuvo ašarų.

Po šliūbo grįžo gspadon, jaunuojų užsikando, o parėdka šoko. Išvažiavo namon lygia dalia šaudydamys ir dainiuodamys. Parvažiavus dukterį priėmė motyna su duonos kepalu ir su druska. Tėvas priėmė žentą su izbonu alaus ir butelka orielkos. Dar duodamas sakė: "Tė, žentali, mano dovenas, kad tavo butai netrūktų rūgštimo." Jaunuojų į trobą įeidamu sakė: "Tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus!" Jaunoji dar tarė: "Įėjau į trobą su duona ir su druska." O jaunas: "Įėjau su rūgščia ir gėralu, kad Viešpats mano gyvenime užlaikytų." Abudu savo dovenas bakš padėjo ant stalą. Piršlys tujaus, ėmęs butelką, prigožė stiklą ir balsu tarė: "Po švento šliūbo atsigerkim gero gėrimo sveikas, tėvai!" Paskiaus gėrė visi geriantys pakarčiumi. Jaunūmenė vienok negėrė.

Namiškiai padengė stalą, piršlys jaunuojų pasvadino užstalėj, pačioj kertėj, kaip vyriausioj vietoj. Pusėj valgio motriškosios gėrė alų, o vyrai - brauškę. Piršlys ragino svečius, tarydamas: "Valgykit, sveteliai, bet į kišenę nekiškite." O piršlienė šiaip sakė:

Sugavau varną,
Iškepiu sparną.
Nepadyvykit,
Pasisylikit,
Sveteliai mano!

Večerę pavalgę, dar šoko, o pavargę ėjo gulti. Kazimiero tačiaus su Petronele neguldė.

Seredoj piršlienė pakėlė pietus visiems svečiams, po kurių jaunoji su vėdliais ir pasekėjais išvažiavo į Kempalius prie jaunojo. Kraiti iš klėties nešti norint, Stasiulienė plekš sėdos ant skrynios, jaunas turėjo tris rublius užmokėti, pakol išgavo. Kraiti nešė keturi vyrai. Skrynios buvo gan didi, bet nepilna, todėl, kad lengva nerodytūsi, jaunoji lig laiku keletą akmenų įdėjo.

Per nelaimę nešėjai kraičio, risdamys į ratus, pakreipė skrynią, įdėti akmenys bildu bildu parietėjo. Pradėjo visi juokties ir sakė: "Juk akmenų yra ir Kempaliuos, kam juos vežam." Tačiau skrynios neatidarė. Nešėjai už savo darbą nieko negavo.

Susėdo į ratus vėdliai, važiavo pirmą dainiuodamys. Pasekėjų dveja tiek susirinko, tarp tų buvo ir seserys jaunosios; tie po vėdlių važiavo. Nuvažiavusią jaunąją prie durų priėmė motyna Kazimiero su duona ir su druska. Jaunąjį sutiko tėvas su alu ir orielka. Jaunuojų, įėjusių į trobą, padėjo tas ant stalu. Tujaus piršlys Petronelę su Kazimieru pasvadino užstalėję, ir visi svečiai susėdo. Bet kaip tiktai skriporius pradėjo dzirzginti, sukušo svečiai ir šoko. Vakarą gan vėlai pavalgė. Jauniejiem pataisė lovą klėtyj, nuvedė gulti tėvai su nekuriams vyriškaisiais ir su skriporiu. Po valandelės išėjo, uždarė duris su raktu, užrito tas su ratais, rogėmis, ekėčiomis ir su visokiais baldais užkrovė.

Ryto metą piršlys, piršlienė ir skriporius grieždamas ėjo žadinti jaunųjų. Atkrovė užverstus daiktus, pažadino, į rėtį įdėjo bliūdą vandens, nunešė nusiprausti, o nusiplovus piršlienė atėmė nuo jaunosios vainiką ir šmakš apmovė su perregima kepurele. Ant galo, nuvedusi į trobą, apmūturo jos galvą su didžiu pirktiniu skepetu.

Tujaus marti, atidariusi savo kraitį, davė dovenų: uošvei stuomenį, marškinius ir sijoną; uošviui, piršliui ir skriporiui po stuomenį, o broliams jaunojo po abrusą.

Visi svečiai išpažino piršlį už melagį, nes nematė to viso namuose Kazimiero, ką piršlys sakė, todėl, krūvon susiėję, susitarė jį sūdyti už melagystes. Netrūko tokių, kurie jį gynė, bet daugėsniai atsirado jį kaltinančių. Ant galo visi paskaitė už pakartiną. Rūkės vargšas piršlelis, skundė mergelėms ir sakė: "Paliksit jūs be vyrų, nes, piršlius karstant, kas bedrįs jums jaunikaičiams piršti?" Tos dėl metimo užmetė už jį žodį, bet sūdzios to neklausė. Matydamas tai, piršlys pajuodavo, girdi, iš baimės (susitėpė su piešomis) ir vaipydamos lindo prie kožno sudievu sakyti. Bet kurio tiktai dasilytėjo, tą supaišė, nes buvo su rankomis trikojį glostęs, todėl visi nuo jo tolinos. O jis tarė: "Visumet taip nutinka: nuo nelaimingo žmogaus bėga šalin ir prieteliai."

Beregint vaikiukai atvilko ekėčias, paguldė ant tų piršlį nebagą ir traukė po naujai padirbtas kartuves.

Tujaus, išėjęs iš krūvos, vienas senas pilvočius uždėjo ant savo ilgos nosies špikulius (okuliorius), perskleidė plačius lakštus popieriaus ir šiuos skaitė žodžius:

Ištarmė, arba dekretas

Dekretas garsingos pabangos gyvenimo nepaprasto melagio piršlio Vaištaro, išduotas vardan didžio karaliaus Zigmanto Trečiojo.

Metuose šiuose, tuose, anuose, kada katės šunis pjovė, zuikis būgną mušė, meška trūbą pūtė, kad gelžinsnapiai per mūsų žemę lėkė, šunys giedojo, gaidžiai lojo, arkliai su dantimis brazdino, stirna su pelėda šokinėjo, žuvys lakiojo, driežas į gegužę veizėjo, bobos veršius kirpo, mergaitės tekėti nenorėjo, vaikiukai jų nebmylėjo, kad su barankomis snigo, vaikai per kiauras naktis nemigo - tuokart vilkas, tranksmą išgirdęs, didžiai persigando, nebveizėjo, kur veršiai, kur banda, o iš to stroko staiga trėsė, betrėsdamas šoko per kelmą ir išspyrė vaikiuką. Tą žmonės praminė briedaičiu, nes buvo taip spranus, kaip ežys, taip sugebąs sukities, kaip girnų apatinysis akmuo. Tas derlingas ir guvus vaikiukas capt nutvėrė vilkui trumpai už uodegą ir nepaleido. Vilkas trėsė per Kempalių sodžių, nutrūko jo uodega, o vaikiukas benc pavirto. Išaugo paskiaus į veltėdį, baisų melagį ir tarsi vagį, nes apgavo ir pavogė gyvą, gražią Petronelę. Bet kaip apgavo ir pavogė? Šitai šiaip: pasišovęs, girdi, į piršlius, atvyko į Erdiškių sodžių ir pasakė Kazę Pocelį esantį ponaičiu Kempalių sodžiaus, gyvenantį didžiame mūro dvare, kurio stogas esąs klotas su lašinių paltimis, langai deimanto, takai su sūriais išgrįsti, liptai ir tiltai marmuro, nuo daugybės dešrų akstis lūžtant, šulinės su medum ir pienu prigožtos, daržinės javų pripiltos, svirnai su šiaudais prikimšti, alaus ežerai, orielkos prūdai pilni ir sviesto devyni tarpai žardo prižardyti. Arklių, bandos, avių ir kiaulių daugybė. To viso pameilusi, Petronelė pažadėjo tekėti ir ištekėjo už Kazimiero, o mes visi, čia atvykę, randam gyvenimą paprasto žmogaus, iš medžio padirbtą, su šiaudais klotą, langus nekuriuos su lentalėmis užtaisytus. Šitai tau penkios! Apgauti pamatę, ryžomės tokį piršlį melagį apsūdyti.

Zigmantas III, karalius, per versolą, išleistą 1604 metuose, įsakė tokius melagius apgaudinėtojus ar, palaipinus į žardą, su šunimis užpjudyti, ar, už karklynu pastačius, su grybų kotais užmušti, ar, palaipinus ant stogo, drobynas atimti, ar, pastačius ant lipto, pastumti į upį be ramčio, ar, tiesiau sakant, pakarti ir priartinti prie dangaus.

Mes tada, žemiaus su savo rankomis pasirašę, dabodamys tuos garsingus įstatymus, nusprendėm didį melagį Vaištarą pakarti.

Pakorę nemažą pelną gausim, nes iš karuonies makaulės bus liktarna, iš akių spunkos, iš nosies šnipkos, iš dantų priekalai, iš liežuvio kylys, iš gerklės trūbas, iš stemplės virvė, iš pilvo būgnas, iš grobų vėdarai, dešros ir strūnos, iš šonkaulių ekėčios, iš plaučių dumplės, iš rietkaulių kočėlai, iš stabukaulių patrubočiai, iš rankų grėbliai, iš letenų kultuvės ir iš nagų guzikai.

Bet kam čia ilgai tauzyti ir skaityti - imkit, vaikiukai, ir tempkit. Po ta ištarme savo rankas pridėjo: Kazlmieras Dargis, Pilypas Pilvočius, Jonas Kupročius ir kiti.

Vaikiukams už piršlį capt capt sukibus, marti, šmurkšt atskubėjusi, šmakš užmetė ant kaklo piršlio abrusą ir per tai parodė dovenoianti piršliui visas melagystes. Sūdzios todėl paleido piršlį, bet idant ištarmė nepaliktų neišpildyta, pakorė liečyną it žmogus apdarytą. Linksma piršlys šokinėjo ant viena koja, skriporiui pagaliaus nečirškinant.

Pabengę reikalą su piršliu, visi svečiai sėdo valgyti, pavalgę pilvais varinys išėjo į kiemą, tame dar šoko lig brėkštatn; ant galo išvažaiavo namon.

Aš per tą visą parėdką buvau, tryptiau ir šokau kiek tinkamas. Pats dar čirškinau, kitus šokti mokiau ir jaunuosius apsiuvau. Už tai davė man stiklo batus, sviesto brylių ir popieriaus šarką. Su ta drapana pasipuošęs, išėjau oran, vos stojau ant akmenio - susikūlė mano batai, dar koją perdūrė. Įspindo saulė - sutirpo mano brylius, sutepė drapaną, nulijo - ištižo mano šarkas. Taip tai bengias ant svieto užmokesniai, visi nuo vyresnybės duoti papuošimai. O žmonės tačiaus jais džiaugias it vaikai, šukelę stiklo radę.

Atbuves parėdką ir darbą prie Stasiulio pabengęs, panorau aplankyti savo Tėvynę Palangą, nes pasiilgau jūsų. Perėjau keletą parakvijų, niekame neužkliuvęs, apsistojau prie turtingo žmogaus Jono Čiudžo Kvėdainės parakvijoje. Kaip čia man klojos būti, apsakysiu atentį vakarą, nagis eikim gulti. Tai man pasakius, visi sukilo ir ėjo ilsėti.

Tryliktas vakaras

Kelis vakarus praleidę, namiškiai vėl susirinko klausyti pasakų mano, o aš atsikrenkštęs šiaip pradėjau belsti.

Reikia žinoti, joguei gyventojai parakvijų: Viduklės, Eržvilko, Raseinių, Girkalnio, Skirstimonio, Veliuonos, Jurbarko ir Gaurės yra vos ne visi augaloti, su plačiais pečiais, stiprūs ir derlingi it ažuolai. Paprastai dėvėja pilkas sermėgas, siūtas su stačiomis apkaklėmis, priešakyj be guzikų, su ablikais sukabinamas, užpakalyj didžiai rukšlotas arba kvalduotas. Vaikščioja persijuosę su briedžio diržais, priešaky yra žalvario pendentas. Aunas vieni su batais šikšniniais, kiti su batais, kurių padai yra medžio, kiti su vyženomis, dar kiti su naginėmis. Žiemą dėvėja kepures ausytas arba lenktineles, vasarą iš vilnų veltus brylius.

Motriškiosios lygia dalia pilkas dėvėja rukšlotas sermėgas, vasarą strupkes su trumpomis apie liemenį rukšlomis. Sijonus nešioja dryžus, pačių austus. Skepetų pirkinių čia maž tēra. Audžia pačios žičkuotus raiščius ir dangstos su drobulėmis. Vaikščioja basos nuo ankstybo pavasario, rudens laike dėvėja medžio klumpius, nuėjusios į miestelį, apsiauna su kailio kurpėmis. Oriekos čia pirma niekas negėrė, bet dabar (1864 m.) atsirado per nelaimę daug geriančių.

Reikia išpažinti, jog žmonės tos srijos yra labai geri, lipšnūs, žmoniški. Svečius priima su džiaugsmu. Jei kumet, svečiams įvažiavus, nuliūsta, daro tai ne dėl to, kad svečių Dievas davė, bet dėl to, kad neturi tų su kuo taip priimti, kaip norėtų. Išvažiuodamys svečiai jei nori užmokėti, ūkinykai pinigų nepriima. Todėl ir aš, čia pakliuvęs, gan ilgai trukau ir vos Verelės, antros dukters Stasiulio, nevedžiau.

Ilgainiui pasilgau jūsų, vien man rūpėjo, ar gyvi tebesate, tėvai mano. Artinaus prie Palangos. Pakliuvau ant galo į Kvėdainės parakviją pas turtingą žmogų Joną Čiudį, nes tas daugel turi dukterų. Čia, gavęs darbo, siuvau, subatų vakarais čirškinau su skripkomis, todėl didžiai įtikau mergelėms.

Čuidžio dukterys: Uršulė, Petronelė, Teklė ir Marcelė yra gražios, man, girdi, patiko, ir ketinau vesti visų vyresniąją Uršulę, bet nesitikėtai parvažiavo iš Kražių Domicelė, kuri buvo atiduota į panų klipštorių dėl prasimokymo ko reikiant. Ta užvis pamėgau ir vesti ryžaus. Mylėjau ją, ir ana mane mylėjo. Bet senis tėvas vien sakė: "Et, kas gal duoti dukterį kriaučeliui? Kame gyvens? Nejau vadžiosis su savim per sviatą vaikščiodamas?" Tą aš išgirdęs, lig laiko tylėjau.

Vieną šventą vakarą pradėjom šnekėti apie neseniai buvusią karę, apie kurią aš pagiedojau šiaip:

Dainė

Gaida kaip dainės *Palik sveika, mylimoji*

Paklauskite visi manęs, ir didi, ir maži,
Aš jums dailiai padainuosiu šią pasaką gražią,
Kaip mes baisiai susimušėm ties miestu Papilės
Kame yra žali krūmai, taipog balos gilos.

Lenkuos' kilus sumišimui, mūsiej nemiegojo,
Vieni pirkto švino kulkas, šaudyklių ieškojo,
Kiti per žydus iš Prūsų paraką vežino,
Tardamys visi nebagai, jog to nieks nežino.

Aš kaipo lygiai nesenas vėl tą patį dariau,
O tuo tarpu išsigirdau, jog jau kiti kariai,
Šokau tujaus pasiklausti senelio tetušio,
Tam manęs leisti nenorint, pritarė matušė:

"Reikėtų, tėvai, man rodos, tą vaiką išleisti,
Juk be to nenustabysva, neliausis jis geisti."
Tėvas tarė: "Žinok, motyn, prapuls vedums vaikas,
Nes aš tikiu, jog atėjo nelaimingas laikas.

Netur mūsiej nei pinigų, nei ginklų kiek reiktų,
Ar gal būti, kad tie vaikai maskolius paveiktų".
Aš to tačiaus neveizėdams išspūdinau naktį
Ir dabojau, kur geresniai būtų man nukakti.

Tarp visų mūsų vadovų buvo viens garsesnis -
Jablonauskis, stiprus vyras, už visus drąsesnis.
Prie to veikia ir priklydau, Kvėdainės miškuose
Atradau aną nakvojant krūme, ne namuose.

Vadovas tujaus man sakė: "Eik į vaikų būrį,
Kad prie manęs atkeliavai, jau kariauti turi."
Aš nuėjęs šmakš po galvą kepurę padėjau
Ir ant plika, kieta žeme gerai pergulėjau.

Ryto metą Jablonauskis vaikus suskaitė:
Buvo pėsčiųjų du šimtu, o trys tikrai raiti.
Žydai statė į abažą mums visokius valgius,
Pištilietas, kulkas, strielbas, o kitiems ir dalgius.

Su tais ginklais apveizėti mokėmės šaudyti,
O šaudyklių neturintys, bent guviai badyti.
Pirmą kartą susimušėm ties rubežiu prūsų.
Krito maskolių daugybė, trys tikrai iš mūsų.

Mes šaudėm, stoję už medžiais, kaip tik kurs galėjo,
Maskoliai eiti į mišką dabar nenorėjo.
Paskiaus guviai vėl užpuolėm savo neprietelių
Nepertoli nuo Tenenių, važiuojantį keliu.

Kol maskoliai iš vežimų girti išsiriti,
Aštuoniolika kryžokų toj vietoj pakrito.
Žmonės, tuos maskolius vežę, pavojų pamatę,
Šoko tujaus į perkasus, o arklius pastatė.

Dar paskesniai nukeliavom į pat Tryškių girią,
Kuriame vienas iš mūsų susirgęs numirė.
Tą palikę, pas Papilę radom gražią vietą,
Tarsi tyčiomis dėl mūsų nuo Dievo žadėtą.

Čia mumis veikia pamatę keli žydai godi
Papilės būriui maskolių tujaus davė žodį.
Atėjo muštis su mumis tikrai viena rota,
Kuri, valandą patrukus, paliko išklota.

Likusieji grįžo greitai, pagalbos šaukdamys,
Iš Kuršėnų dviejų rotų žalnierių laukdamys.
Mes tuo tarpu numirėlių avalus nutraukėm,
Apsirėdę kaip vien reikiant, dar maskolių laukėm.

Neužilgo tie sugrįžo kuo giliausioj tyloj,
Bet nelygiai jau didesnėj nekaip pirma syloj.
Tuokart Viešpats mums suteikė ypatingą dalį,
Jog nė viena mūsų kulka nelėkė pro šalį.

Maskoliai vienas po kito į krūvas suvirto,
Tartumi jogei kas medžių tą pievą prikirto.
Neprieteliai pergalėti didžiai susigėdo,
Todėl staiga vėl sugrįžo jau be kokio rėdo.

Vakarop tačiaus maskoliai dar kartą atėjo,
Kurie lygiai kaip jei pirmi čia galvas padėjo.
Krito tarp šimtų maskolių, atėjęs iš tolo,
Engeliartas vyresnelis, sūnus jenerolo.

Apie tokį pamušimą kad garsmas paskydo,
Maskolaliai kuo didžiausią pavojų išvydo.
Geidė todėl, idant garsmas veikiausiai nutiltų,
Kad visi žemaičiai tuokart drauge nesukiltų.

Gėdėdamas, jog su mumis nieko nepadarė,
Tris tūkstantes į Papilę savųjų suvarė.
Tą naujyną mes išgirdę nieko jau neblaukėm,
Bet tomis taipog giriomis į paprūsį traukėm.

Maskoliai, arklius paėmę, po mūsų važiavo,
O mes biedni visi pėsti kleidėm sylas savo.
Per tris dienas ir tris naktis nei valgę, nei gėrę,
Tačiaus stiprūs jaunikaičiai kelionėi ištvėrė.

Dabar kartą susimušėm ties pat upe Jūros,
Kame nedidi Akmenė su ta upe durias.
Jablonauskis, paregėjęs maskolių daugybę,
O savųjų nuvargintų didžiausią silpnybę,

Tarė: "Jau prieš tokią sylą mes nedatūrėsime,
Tiktai veltui tuos miškuose kraują savo liesime".
Tai pasakęs, gražų arklį spėriai pabalnojo
Ir į Prūsus, ačiū Dievui, laimingai išjojo.

Mes, kaip tik savo vadovą jojančią išvydom,
Beregint po visus miškus kur pakliūk išskydom.
Aš laimingai per myliotą tikrą mūsų Dievo
Nakčia pagal parkeliavau pas savąjį tėvą. Amen.

Ta dainelė visiems patiko, visi norėjo mokėti, bet ne kožnas tegalėjo gaidą išsukti.

Kaži kumet apsidrąsinęs tariau Čiudžiui: "Tėvai, vedu su Domicelle mylivos, ar leisi sueiti į porą?" Tas atsakė: "Žinau judviejų norą, bet kur dėsi pačią? Juk tu vietos neturi, esi perėjimu, nejau vadžiosi su savim moterį, vaikščiodamas po žmones?" Tai aš išgirdęs, brabrakš atidariau savo skrynelę, išėmiau buntą bumaškų, dabar porą šimtų rublių sidabru, brinkt pabėriau ant stalo ir sakiau: "Tėvai, su tais pinigais aš galiu gyventi, yra čia daugiau ne tūkstantis rublių. Aš orielkos negeriu, pinigų nekleidžiu, skatiką prie skatiko dėdamas, per keletą metų sudėjau tą naudą. Dabar patark man, ką turiu daryti? Kaip apsiversti?" Tėvui, tai pamačius ir išgirdus, akys prašvito. Pakinkavęs galvą, tarė: "Žinai ką, žentai, čia mūsų susieduose vienas ūkinukas parduoda gražią butą, nori gauti aštuonis šimtus rublių, pirk nuo jo, tuokart atiduosiu tau Domicelę."

Aš taip ir padariau: su tuo pačiu tėvu nuėjau lygauti ir suderėjau už septynis šimtus rublių. Paskiaus, viską pagal įstatymų padaręs, persikėliau į gyvenimą. Pirkau gyvolius, įsikūriau ir vedžiau šią Domicelę; tėvas per pasogą gan vedu sušelpė. Gyvenava nuo dvejų metų padoriai, rugiai vedums it kanapiai, perstojau siūti, šitai jau ir sūnų turiva, vaiką gražų ir sveiką.

Per parėdką užlaikėm visas priimtas apeigas, buvo vėdliai, pasekėjai, ūkvaizdziai ir piršlys, kurį ant galo korėm. Tačiaus, girdi, išspruko ir lig šiolei tebgyvena Žvingių parakvijoje, Pajūriškių sodoj, vadinas Benediktas Pikelis.

Turiu dar pridurti, joguei per parėdką šiokie buvo juokavimai. Du vaikiuku ėmė ant savo sprandą po vieną už save mažesni vaikiuką. Tuodu, aukštai sėdėdamu, braižės tarp savęs. Toks veikalas vadinas *vanageliu*.

Viena mērgelė, apsikamšiusi, apsvyniojusi, tūpės ir šoko *šarką*. Kitas klausė: "Šarkele, kame buvai?" Ši atsakė: "Turguje buvau." Kitas: "Ką pirkai?" ši atsakė: "Šilkelius", ir taip toliaus.

Keturi vyrai, siūbuodamys į vieną ir antrą pusę, *druską svėrė*.

Paskiaus keturi vyrai pasilenkė, tujaus kiti ant jų susėdo ir jodė. Tokį veikalą vadina *šokimu kazoko*.

Vežė paštą šiaip: šeši vyrai ėmė vienas kitam už rankas. Sekmasis gulė ant jų sunertų rankų. Šeši siūbuodamys jį kratė.

Brylius vėlė šiaip: sėdos du vyru, trečiasis ant lazda turėjo brylių, arba kepaluišį. Sėdintys norėjo pagauti brylių, nešantysis neleido ir mušė per kojas sėdinčiųjų. Tuodu ištraukė šakalius, kuriuos už aulais turėjo; būtų tikrai susimušę, kad jų būčiau neperskyręs.

Su *cigonu* šiaip bjauriojos: stojo dešimtis vyrų, vienuoliktasis, susitepęs, persijuosęs, makarą turėdamas rankose, sakė: "Panie dzala, davai drala", rodė kojas su pirštais ir gainiojo su makaru kitus.

Veselė šiaip atbuvo: viena mergelė su krase nešina sušuko: "Veselė, veselė!" Tai pasakiusi, sėdos trobos viduryj. Tujaus augęs vyras atvedė prie jos jaunikaitį Juzę ir klausė: "Ar tinka?" Ta atsakė: "Netinka, nes Juzė nemoka poterų, neina į bažnyčią, geria orielką." Vyras atsakė: ",Netaip yra, apsirinki: Juzukas gerai moka ne vien poterus, bet išrita ir prisakymus. Moka skaityti, bažnyčioj buvoja ir kas šventa diena gieda rožančių, orielkos niekumet negeria". Atsakė mergelė: "Kad tamsta sakai teisybę, tad tinka." Tujaus Juzukui padavė rankas, ir pradėjo visi šokti.

Paskiaus sėdos berniukas, atvedė jam mergelę ir klausė: "Ar tinka?" Tas atsakė: "Netinka, nes nemoka poterų, nesumano skaityti, bažnyčioj žvalgos ir daug šneka." Atvedęs tarė: "Netaip yra: mergelę tą giria žmonės, yra dievobaiminga, moka poterus, sugeba gražiai giedoti, gerų tėvų geras yra vaikas."

Atsakė vaikiukas: "Kad taip, tad ją myliu." Tai taręs, padavė rankas, ir pradėjo vėl šokti visi. Tas veikalas man patiko, kelis kartus taip parėdkinkykai darė.

Pasibengus veselei, vedu su Domicelle pradėjova gaspadorauti kaip reikiant. Javai vedum derėjo, sulaukėm sūnaus, apkrikštijus pakėliu krikštynas, prakutus vaikui užsigėidžiau prie jūsų važiuoti ir atvažiauvau. Turiu viltį ir tėvus kumet nor vedu aplankysiant.

Tarė motyna: "Sakais sugebąs giesmes rašyti, parašyk ir dėl mūsų." Atsakiau: "Čia nėra kame, bet aš seniai parašytą pagiedosiu."

Giesmė Joniškės parakvijos

Gaida šiokia: *Kaip elnias baigus giriomis*

Pačioj dar pradžioj mūsų tikėjimo
Petras apaštols nuėjo į Rymą,
Mokė pagonis ir stebuklus darė.
"Tikėkit", - tarė.

Daugybė žmonių, kurie tai girdėjo,
Didžiomis krūvoms Kristui įtikėjo.
Tiems krikštą šventą apaštols suteikė,
Pagonis peikė.

Tas darbas Petruil neilgai tevyko,
Nes vyresnybė be galo įpyko,
Kuri šventąjį kalinyj uždarė,
Žmones pavarė.

Švents Martinjonas į sargus pakliuvo,
Nes tuokart Rymo žalnieriu jis buvo,
Tas apaštolą visumet dabojo
Ir neprastojo.

Švents Petras tujaus su juo pasižino,
Kaip gerą žmogų prieteliu vadino,
Pradėjo anam teisybę sakyti,
Vieros mokyti.

Martinjons gavo loską Dievo gausią,
Būdams pagonu, apaštolo klausė
Ir įtikėjo Kristų esant Dievu,
Pasaulės tėvu.

Kaip tiktai Petras tikintį pamatė,
Tujaus žalnierių prie krikšto pastatė,
Ant galo dabar jį padirmavojo
Ir peržegnojo.

Tuo kartu buvo ciecoriu Neronas,
Baisus be galo ir nedoras ponas,
Kursai įsakė krikščionis naikinti,
Mušti, deginti.

Spėriai pagonys kaip bitys sukilo,

O katalikai spaudžiamys nutilo,
Slapstės po kalnus, kame kursai galįs,
Po visas šalis.

Pagonys Petrą iš turmo išvedė
Ir baisų kryžių dėl ano parėdė,
Dar žemyn galviui prie to jį prikalo,
Padarė galą.

Šventas Povilas taip pat kalinyj sėdėjo,
Padėti galvą už Kristų norėjo.
Pagonys ir tą su šoble nukirto,
Šventas išvirto.

Kitus krikščionis prie štulpų pririšo,
Antpylė derva ir ugnį pakišo.
Degė šventieji ir prie Dievo šaukė,
Pagalbos laukė.

Baisūs pagonys tikrai išsibuvę
Su kailiais meškų šventuosius apsiuvo,
Šunis užleido, siundė, kad kandytų
Ir sudraskytų.

"Kokios būt vieros?" - klausė Martinjono,
Šis sakė esant Dievu Kristų poną,
Visais pagonių dievaičiais niekinąs,
Dievą garbinąs.

Tuos žodžius švento pagonys išgirde,
Veikiai akmenų, kiek reikiant, atvirde,
Ėmė į rankas ir per lūpas mušo,
Dantis iškrušo.

Daugel žalnierių pagonų suvarė,
Nemažą ožį iš medžio padarė,
Ant tuo šventąjį paguldė išilgai,
Laikė gan ilgai.

Ištempė šventą kaip ant skripka strūną,
Mušė su medžiais per jo visą kūną,
Dabar ugnelę ant pilvu sukūrė,
Kojas perdūrė.

Vieni įpykę, kiti tiktai rūstūs
Apsuko šventą mūčelnyką kniūpsčia,
Draskė jo kūną su gelžiniais nagais,
Tvojo botagais.

Bet ir botagai ne paprasti buvo,
Kuriuos kentėti Martinjonui kliuvo,
Nes švino kulkos galuose kybojo,
Kad šventą tvojo.

Kad visų mūkų pagonys datyrė,
Vienok nuo Kristaus švento neatskyrė,
Nukirto galvą, o išvarę dūšią,
Daugiaus nebmušė.

Švents Martinjonas, bengęs vargus savo,
Nuo Kristaus didį užmokesnį gavo.
Dūšia jo džiaugias dangaus karalystėj,
Kristaus draugystėj.

Kaulai jo Ryme bažnyčioj gulėjo,
Pakol žemaičiams jų neprireikėjo,
Kolei Joniškės žmonėms nepakliuvo,
O tai taip buvo.

Vyskups Žemaičių Jurgis Tiškevyčia,

Pametęs kraštą ir savo bažnyčią,
Leidos sveikinti Urbaną ašmąjį,
Tėvą Šventąjį.

Nuvykęs Ryman, meldė kaulų šventų,
Kurie žemaičius nuo pikto apgintų,
Ir gavo kaulus švento Martinjono
Kaipo patrono.

Tuos vyskups Jurgis, kaip pirma žadėjo,
Parvežęs namon Joniškėj padėjo,
O nuo to laiko yr užtartytoju,
Ir gelbėtoju.

Džiaukis, Joniške, jog be kokio darbo
Įgijai tačiaus tokį šventą skarbą,
Turėk kantrybę, kaip šventas turėjo,
Kada kentėjo.

Jeį tau atseitų už vierą kentėti,
Mūkų datirti ir galvą padėti,
Pakelk taip drąsiai, kaip švents Martinjonas,
Mūsų patronas.

Man pabengus visi atsiliėpė: "Oi kaip būt gerai, kad išrašai tos giesmelės pakliūtų į Joniškę!" Paskiaus šiaip padainiavau.

Dainė Blezdingelė

Kad atėjo švento Jurgio diena,
Parlėkė blezdinga tiktai viena,
Kurią paregėjęs aš pažinau
Ir kaip namiškę pasveikinau.

Tariau: "Kur lakiojai, kame buvai?
Tolimoj kelionėj nepražuvai?"
Blezdingelė mane vėl pažino,
Ant stogu tūpusis, pasveikino.

Gurmėdama viską pasakojo,
Tarsi ar aš klausaus, vien dabojo.
Ant galo pridūrė: "Lizdo man reiks."
Atsakiau: "Teisybė, nieks nepapeiks.

Pernai myniojai mano stogą,
Tačiaus nepadarei nieko blogo.
Juk tu myli mūsų prastus numus,
Kenti skyles stogo, kenti dūmus.

Galėsi šiaudelius stogo pešti,
Padorų lizdelį sau sunešti,
Kiaušelius keturis ten padėti,
Gražius mažutelius išperėti.

Nepilips prie lizdo baisios katės,
Vaikas tarsis tavęs neprimatęs,
Aš uždrausiu lizdą užkabinti,
Tavo kūdikelius pakušinti.

Bet kaip tu maželius išperėsi,
Jeį mylimos pačios neturėsi?"
Blezdingelė tarė: "Mano pati grįš,
Kaip balandžio mėnuo tikrai paryš."

Ir teisybė, kaip mėnuo paryžo,
Patelė jo sveika čia sugrižo,
Ką aš paregėjęs, didžiai džiaugiaus
Ir sakiau: "Nebkišiuos jau aš daugiau.

Lįskita pastogėn kaip į urvą,
Suneškita lizdą iš purvo.
Nei strielčius akylas judums nušaus,
Nei guvus vanagas čion prigaus."

Blezingos sušuko: "Kivyks kivyks,
Ką žmogus sakė, įvyks, įvyks!"
Beregint sulindo į pastogę,
Atrado sau vietą gan patogią.

O per vasarelės šiltus laikus
Išperėjo lizde gražius vaikus.
Rudenį kad teko jau išlėkti,
Ko tik nereikėjo manie rėkti.

Visos, girdi, eiloj susistojo
Ir už palaikymą gražiai dėkavojo. Amen.

Man šnekesį pabengus, ėjom gulti. Jau buvo trečia nedėlia nuo mano į Palangą atvažiavimo, todėl ryto metą pradėjau kraustyti savo daiktus, meldžiau, idant tėvai vedu aplankyti. Ant galo pasvadinau moterį su sūnu ir išvažiavau. Tai atsitiko 1866 metuose.

Išvažiuodamas palikau namiškiams išrašus šios giesmelės apie šv. Petronelę.

Gaida kaip giesmės *Marija gražiausia panelė*

Aukštinkim padorią mergelę -
Garsingą šventą Petronelę,
Kad galėtumėm paveizdą sekdamys
Ir gyvenimą anos dabodamys,
Nupelnyti dangų.

Šventas Petras dienose jaunystės,
Gyvendams stone moterystės,
Turėjo tiktai tą dukterį vieną,
Kurį mes visi garbinam šiandieną,
Vardu Petronelę.

Ta, žemėj žydų pagimdyta
Ir vieros anų išmokyta,
Garbino Dievą, padoriai gyveno,
Negeidė vyro nei jauno, nei seno, -
Mergystę užlaikė.

Šventas Petras nevertė tekėti,
Įsakė Viešpatį mylėti,
O jogei šventa katalikų viera
Vos viena tiktai išganinga tėra,
Tos aną išmokė.

Kad žydų jau atsižadėjo,
Viešpatį mylėti pradėjo,
Kristų už Dievą tikrą išpažino,
Dabar ir kitas motriškas ragino,
Kad priimtų krikštą.

Tas darbas ne visai tevyko,
Žydelkos nekurios įpyko,
Todėl šventoji joms neištikėjo -
Drauge su tėvu į Rymą išėjo
Ir tarnavo Dievui.

Jaunystėj šventa Petronelė
Buvo gan padori mergelė,
Todėl ponaitis Pliakus pamylėjo
Ir už moterį paimti norėjo,
Bet ši nesutiko.

Kad Pliakus dideliai prispyrė,
Gražumą anos visiems gyrė,
Ši meldė Dievo, kad jos neapleistų,
O ištekėti niekaip nedaleistų.
Viešpats jos išklausė.

Tad Dievas liga ją perleido,
Kuri jos išblėškino veidą.
Jaunikis tuokart baisiai susiraukė,
Pakol nepagis gan nekantriai laukė.
Ši ilgai gulėjo.

Šventas Petras, mokydamas pagonis
Ir visus gydydamas ligonis,
Dukteries savo gydyt nenorėjo,
Nes valią Dievo su ana regėjo,
Kentėti daleido.

Kad šventa ilgainiui išgijo,
Gražybę veido vėl įgijo,
Pliakus, geisdamas įdėm aną gauti,
Pradėjo didžiai nekantriai maldauti,
Kad už jį tekėtų.

Šventa nė skersa neveizėjo,
Nes Dievui čystatą žadėjo.
Pliakus vienokiai tarė: "Nepaliausiu,
Pakolei anos kame nesugausiu
Ir šliūbo neimsiu".

Tai taręs, pragumo sulaukė,
Išrinktus žalnierius pašaukė,
Kuriems įsakė mergelę sugauti -
Kaipo leliją iš daržo išrauti
Ir prie jo atvesti.

Žalnieriai kad namus apstojo,
Panelė dideliai raudėjo,
Tarė: "Meldžiamieji ant manęs nešaukit,
Tiktai tris dienas dar manęs palaukit -
Duosiu atsakymą."

Žalnieriams šalin atsitraukus,
Panelė išspruko į laukus,
Idant jos daugiau jaunikis nebgeistų,
Meldė Viešpaties, kad mirti daleistų.
Dievas jos išklausė.

Daleido ant jos sunkią ligą,
Šventoji daugiau nebužmigo,
Tris dienas lygiai lovoj gulėjusi
Ir sakramentus šventus priėmusi,
Padoriai numirė.

Pliakus to nieko nežinodams,
Kaip šventą gauti vien dabodams,
Surinkęs svečius ėjo prie mergelės,
Pagrabą rado vietoje veselės
Ir baisiai nuliūdo.

Motriškos, žadančios čystatą,
Tegul tą paveizdą pamato,
Tegul velijas amžėlį pabengti,
Nekaip žadėtą čystatą peržengti
Ir Dievą rūstinti. Amen.

Galas